

ŠVIESA

(THE LIGHT)

POLITIKOS, MOKSLO, MENO IR LITERATŪROS TRIMENESINIS ŽURNALAS

Leidžia Amerikos Lietuvių Darbininkų Literatūros Draugija, 46 Ten Eyck Street, Brooklyn, N. Y.
Kaina Metams \$1.00; pavienis numeris 25c

Redaguoja redakcinė komisija: Dr. J. J. Kaškiaučius, R. Mizara, S. Sasna, V. J. Senkevičius ir A. Bimba
Atsakomingasis redaktorius: R. MIZARA

No. 4 Spalio-Lapkričio-Gruodžio (Oct.-Nov.-Dec.), 1934

Metai I

Toledo

Toledo—tai miestas Ohio valstijoje.
Jo vardas pasklydo po platų pasaulį,
Sužiūro gi akys vergų prislėgtųjų,
Kaip veda ten kovą draugužiai sukilę.

Sukandę dantis darbininkai ten kentė.
Badino juos, slėgė godus kapitalas,
Bet ūpas kovingas juose susikūrė,
Į kovą jie žengė su vilčia ir drąsūs.

Ir grūmės, ir kovės prieš priešą galingą.
Prieš jų akis gi švitravo ginkluoti
Tarnai kapitalo—it žvėrys besociai—
Šūvius tiktai svaidė į minią beginklę.

Ir sprogo čia bombos, ir ašaras traukė,
Girdėjos vaitonės draugų sužeistųjų,
Ir darbo minia—tasai tuntas įkaitęs—
Paleido į priešą ir savąją jėgą.

Kova įsiūbavo. Ir priešo ne vienas
Pakrito nuo plytos ir už barikadų,
Bet pergalė teko moderniškam ginklui—
Tarnai kapitalo šį mūšį laimėjo.

Laimėjo... Bet tokis laimėjimas neilgas:
Nes sąlygos darbo ir vėl sukilimą
Iššauks darbininkuos. Ir vėl kova tęsis.
Ir kitas laimėjims kiton jau virs pusėn.

Pamatė, suprato minia darbininkų,
Kaip kovą reik vesti, kad ją išlaimėjus.
Pamatė, suprato—tik ginklas prieš ginklą,—
Geriau sugrupuoti reik jėgą klasinę.

Birželis, 1934.

St. Jasilionis.

Kovos Daina

(Iš G. Galinos, muz. M. V. Ancevo.)

Šauksim, dainuosim:

Laisvės mes narsūs sargai,—

Mes ne vergai,

Mes ne vergai!

Kilsim, kovosim,

Kilsim, kovosim,—

Mes ne vergai!

Priespaudai kelią pastosim,

Skriaudai išrausim šaknis!

Diena-naktis

Kilsim, kovosim,

Kilsim, kovosim,

Pergalės dainą dainuosim!

Kas tiktai nori gyvuot,

Turi kovot!

Smarkiai kovosim,

Smarkiai kovosim!

Šauksim, dainuosim:

Laisvės mes narsūs sargai,—

Mes ne vergai,

Mes ne vergai!

Kilsim, kovosim,—

Mes ne vergai!

Jonas Kaškaitis.

Kalvės Daina

(Pagal N. Rybackį, muz. A. Turenkovo.)

1. Staugia pečiai, dumplės dumia

Kvapą smarvės ir ugnies...

Pilni valios ir tvirtumo,

Kalam, kalam mes—

Kalam kūjais ir muštukais,

Plakam, skambinam plaktukais,—

Kalvės dainą kalam mes!

Ei, žiūrėk, tik smagiau!

Kali, muši, priderini!

Palygini, pagerini!

Nebijok! ei, smarkiau!

Paskubėk, paskubėk:

Paturėk, paturėk,

Pakylėk, pakylėk!

Pagalvojęs, pagaltovojęs,

Užsimojęs, užsimojęs,—

Jėgų negailėk:

Dėk, dėk, dėk!

2. Drožiam, pyškinam ir kalam, kalam,

Laisvaminčiai mes sargai,—

Taukšim, beldžiamės pogalam—

Mes draugai, draugai!

Ir mes patys kovą keliam—

Ir kitus į kovą veliam—

Tiesiam, taisom Naują Kelią!

Ei, žiūrėk, tik smagiau!

Kali, muši, priderini!

Palygini, pagerini!

Nebijok! ei, smarkiau!

Paskubėk, paskubėk:

Paturėk, paturėk,

Pakylėk, pakylėk!

Pagalvojęs, pagaltovojęs,

Užsimojęs, užsimojęs,—

Jėgų negailėk:

Dėk, dėk, dėk!

3. Ei, smarkiau sudrošk į plieną,

Tai net žemė sudrebės:

Ir išaus galinga diena

Mūs garbės, garbės!

Tai gi trenk, sugriebęs kūji:

Subyrės valdžia buržujų,—

Mūs žemelė sužydės!

Ei, žiūrėk, tik smagiau!

Kali, muši, priderini!

Palygini, pagerini!

Nebijok! ei, smarkiau!

Paskubėk, paskubėk:

Paturėk, paturėk,

Pakylėk, pakylėk!

Pagalvojęs, pagaltovojęs,

Užsimojęs, užsimojęs,—

Jėgų negailėk:

Dėk, dėk, dėk!

4. Staugia pečiai, dumplės dumia

Kvapą smarvės ir ugnies...

Pilni valios ir tvirtumo,

Kalam, kalam mes—

Kalam kūjais ir muštukais,

Plakam, skambinam plaktukais,—

Kalvės dainą kalam mes!

Ei, žiūrėk, tik smagiau!

Kali, muši, priderini!

Palygini, pagerini!

Nebijok! ei, smarkiau!

Paskubėk, paskubėk:

Paturėk, paturėk,

Pakylėk, pakylėk!

Pagalvojęs, pagaltovojęs,

Užsimojęs, užsimojęs,—

Jėgų negailėk:

Dėk, dėk, dėk!

Jonas Kaškaitis.

Užrašai iš Karo Kalėjimo Lietuvoj

E. R.

TVIRTOVĖ. Iš tolo į ją žiūrėdamas, pasakytum kalnas ir tiek. Medžiais apaugęs, išartas, išakėtas, bulvėm apsodintas arba žirniais apsėtas. Tik iš vienos pusės tas kalnas parentas stora mūro siena, už kurios po žemėmis gyvena užkasti žmonės. Šis keistas architektūros kūrinys ir vadinasi tvirtovė. Karo metu vokiečių artilerija ją apdaužė: išbarstė langus, sulankstė duris, kulkos iškramtė sienas. O tos sienos! Vokiečių okupantai prie jų šaudė nepaklusnius belaisvius, o vėliau Lietuvos demokratiją, gindama buržuazijos laisvę, šaudė savo priešus. Jei ta siena būtų buvusi iš plonos skardos, iš jos būtų palikęs tik rėtis arba tarka.

Dabar gi ant pirmųjų geležinių vartų kabo parašas: "Karo Kalėjimas." Prie jų ginkluotas sargybinis. Jis saugo, kad nepaspruktų tie po žemėmis užkasti kareiviai kalnaliai.

Mano draugas A. Č. čia jau antrą kartą. Pirmą kartą jis buvo ekskursantu. Karo mokyklos majoras jiems aiškino fortų įtaisymą ir jų reikšmę kare. Dabar jis sėdi to forto aštuntojo kameroje ir laukia teismo, del įdomumo skaičiuoja, kiek fortas turi kamerų. Didelių—devynias. Užtat vienam koridoriaus gale 12 karcerių, teisingiau pasakius, stačių karstų arba spintų. Didėnis žmogus negali atsigulės visu kūnu išsitiesti. Stačiai iš lentų sukaltos spintos be jokio langelio, užrakintomis durimis. Kitam koridoriaus gale virtuvė ir išėinamoji. Dar teisingiau bus pasakyta: virtuvė išėinamojoje, nes tas dvi įstaigas teskiria plo-

na siena su dideliu joje langu. Taip kad virėjui arba dežūrai nebūtina visą laiką būti pilnoje garų virtuvėje, jis gali sėdėti išėinamojoje ir pro langą matyti, kas darosi virtuvėje. Be to, išėinamoji atstoja virtuvės indų sandėlį ir prausyklą. Tik bėda, kad čia visada pilna kareivių-kalinių ir nėra vietos, kur dėt katilų. Todėl kol kas tos dvi įstaigos tebeina skirtingas pareigas.

Terorą tvirtovė nesiskyrė nuo kalėjimų. Neatsakingi puskarininkai, viršylos ir karininkai elgėsi nepatikėtinai žiauriai. Buvo areštuotas kareivis, buvęs gimnazistas, kurį kalėjimo administracija ypač persekiojo už jo atkaklumą ir kalinių kurstymą priešintis saivališkam administracijos elgesiui.

Viena kamera paskelbė badavimą. Rytąjaus dieną administracija badaujančius užpuolė, sumušė, išvilko koridoriun ir dar kartą apstumdė pasakė grąšinantį pamokslą, žadėdami sušaudyti, jei dar tęstų badavimą. Badavimas buvo baigtas. Tik "atkaklusis gimnazistas" nenustojo, nors daugiausia buvo nukentėjęs. Badavimą tęsė. Tada kas rytą ir vakarą ateidavo karininkas su kareiviais ir penėdavo per prievartą. Kankindami išmušė dantį, suspardė, sukruvino. Kitą rytą įsakė badaujančiam eiti valyti išėinamųjų. Atsisakius, vilkte išvilko į išėinamąją, įbrukė skudurą į rankas ir vertė dirbt. Badaujantis viena protestavo, o antra nepajėgė. Tada puskarininkas paėmęs už kojų valkiojo iš kampo į kamą išėinamosios neva juo pačiu valydamas grindis, spardė kojomis ir paga-

liau įmetė į šalia išėinamosios esančią srūtų ir mėšlų duobę. Joje pamurgė, pusgyvi, be sąmonės, parnešė kameron. Vėliau, sako, jis bandęs nusižudyti. Dabartiniu metu to kareivio pavardės nepasisėkė sužinoti.

Antras kareivis, atkalėjęs apie porą metų už pardavimą kelių gorčių valdiškų avių, ir kuriam buvo belikė tik trejetas mėnesių kalėt, gavo progos išėiti su palydovu už kalėjimo vartų bulvių kasti. Kalnys kastuvu kirtu palydovui į galvą. Šis apalęs krito, o anas pabėgo. Jo nesugavo, o sargybinį paguldė ligoninėn. Vargu kitaip galima šį įvykį išaiškinti, kaip tik kalėjimo žiaurumo padarinį. Kalnys rizikavo savo gyvybe ir užmušė sargybinį, kad tik nebegrižtų keliems mėnesiams atgal į kamerą. Pasiųčiojimo, koliojimo ir mušimo baimė bei neapykanta vertė jį rizikuoti ir bėgt. Pabėgimų dažnai pasitaikydavo, tik, deja, jie beveik visada baigdavosi nepasisekimu. Bėgantį arba užmušdavo, arba sugavę, amžinu invalidu padarydavo.

Štai dar atsitikimas. Du kalnaliai, skaitę kalėjimo laiką mėnesiais, buvo pasiūti į kalėjimo tvartą kiaulės skersti. "Skerdikai" užuot griebę kiaulę, pačiuo sargybinį, taip pat mobilizuotą kareivį, ir užmušė. Leidosi bėgt. Prie mūro juos pastebėjo puskarininkas, pakėlė pavojų ir šaudydamas su kareiviais ėmė vytis. Vienas bėglys keliais šūviais buvo nudėtas. Antrasis buvo belipąs per mūrą, bet staiga pribėgo puskarininkas ir drožė šautuvo buožė per galvą, kuriai skilus, kalnys

krito negyvas. Juos čia pat pamūrėje ir užkasė. Kapo vieta įdubus, mūras kulkų išgraužtas, kraujas lietaus nuplautas, o kalėjimo žiaurumas toks pat.

* * *

Bendroje kameroje jau apie metus laiko kali ulonas. Į darbą jo nevaro, mat, jis jaunesnysis puskarininkas, o tokie karo kalėjimo taisyklių paluosuojami nuo visokių ūkio darbų. Laisvo laiko jis turi dabar be galo daug.

Per dienas vaikšto po kamėrą, keikia savo viršininką leitenantą Bald, jį įkliudžiusį. Keikia rytą keldamasis, keikia vakare guldamasis. Jei nekeikia, tai niūniuoja kalėjimišką. O dažniausia lieja ilgėsio ar meilės romansus, kurių jis be galo daug moka. Paskutiniu laiku ir pats ėmė kurti. Jis jų neužrašo, bet atmintinai tik po vieną kartą perdainuoja ir tų pačių daugiau nebeapakartoja. Ne mažiau romantiškas ir jo pateikimas kalėjiman.

Ulonų pulke jis buvo ūkio dalies viršininko raštininku. Viršininkas pakvietė jį kartu susidėjęs vogti pulkui pristatomas avizas. Jas pardavus ir pelną pasidalinus, suprantama, raštininkas tegaudavo tik mažą dalį. Kartą šis ulonas, surinkęs nemažą sumą pinigų, nutarė paslėpti. Porą tūkstančių litų pakišo svirne po balkiu. Dienai praslinkus, tuos pinigus rado kitas kareivis ir tuo radiiniu pasigyrė pačiam savininkui. Tada abu pinigus pasidalino pusiau ir iškėlė "balių." Prisipirko gėrimų, valgių, parsivežė prostitučių. Iki ryto aušros tęsėsi laimingoji dalis. Pagaliaus nutarė pamylėti visą ekskadroną kareivių. Todel kaip puskarininkas, naudodamasis galia, iš kareivinių pagal sąrašą šaukė po vieną kareivį, sakydamas: "Kareiviai, aš jus

myliu, todėl vaišinu savo vaišėmis." Nežinia, koks ulonų skaičius pasinaudojo jo vaišėmis. Tik ryto metą abu susiginčijo dėl lovos "matracų." Pasirodo naujas nuosavas "matracas" buvo visai subjaurotas. Todel jo savininkas iš savo bendro reikalavo pusės nuostolių, būtent: 50 litų. Šiam atsisakius ir susikivirčijus, visa "baliaus" paslaptis iškilo aikštėn. Abu areštavo. Vėliau kareivį, radusį pinigų, paleido. Tešėdi tik vienas puskarininkas ir laukia teismo.

Jo žodžiais, jis buvęs ramiausias žmogus. Pašaukė, girdi, kariuomenėn, išmokė būti vagimi, išmokė negirdėto ištvirtimo orgijų, kurias kas vakarais darydavo jo vadas. Iš pradžių buvęs jo pasiuntiniu, o paskui linksmybių dalyviu. "O dar vėliau,—aiškina ulonas,—jis mane viešai vadindavo broliu. Taip vadino, nes karininkams uždrausta su kareiviais bendrauti, išskiriant artimiausius gimines. Ištikrųjų aš jam joks giminė, aš jo anksčiau visai nepažinau, bet dabar tapau jo vagysčiu, jo ištvirtavimo brolis. Rezultate: aš kalinys, jis liudininkas prieš mane. Aš būsiu teisiamas, jis kaltins mane." Jo pasakojimai pasibaigė davo turtingiausiais, vaizdingiausiais keiksmiais, kuriuos, sako, irgi iš savo vado išmokęs.

* * *

Karo kalėjime šventadieniais į bažnyčią varomi visi kaliniai. Bažnyčia tame pačiame kieme ir panašioj kameroj, kaip visos. Cemento ir akmens rūšis, kuriame yra stalas, eilė žvakių ir kryžius, o prie jų riebus kunigas. Tas pats kunigas, kuris šaudomam pašventina duobę, o iš tardomo malonai išgauna prisipažinimą, nuteistiems kasdien liepia kalbėti: "Atleisk kaltes mūsų, kaip mes at-

leidžiam savo kaltininkams."

Atvartam į bažnyčią, puskarininkas kiekvienam įbruka į rankas po maldaknygę. Neimti — negalima. Atsisakęs — eini karcerin. Čia ir dievą melsiti turi per prievartą. Todel kareiviai kaliniai tas knygeles palaiko rankoje ir vėl gražina. Dažniausia kalins gražina maldaknygę pripildytą, papildytą savąja kūryba. Užuoat skaitės, jis po kiekvienos maldos prirašo atatinamus, pagal savo išmanymą prierašus, kuriuose trumpai, frazėmis protestuojama ir prieš dievą, ir prieš kunigą ir prieš administraciją. Tose pastabose rasi surašytus visus kalinio vargus, visus administracijos kankinimus. Kiekvienos stacijos Jėzus pervilkta į kareivio-kalinio rūbus, o pagonyse — kankintojai į karininkų, bei puskarininkų uniformą. Po nekalto panelės paveikslu ir jos maldomis išlieta kalinio lyrika: ilgėsįs ir pagarbą mylimajai, arba prakeikimas tai, kuri užkrėtė sifiliu.

* * *

Karo kalėjimo knygyne nerasi geresnės knygos. Tėra tik keletas švento Kazimiero draugijos leidinių. Iš šalies gauti knygų negalima. Iš laisvės teileidžiamos panašaus turinio į kalėjimiškąsias. Pasitaikė, kad sargyboj stovėję kareiviai vienam atnešė šiauliškę "Kultūrą." Šis slapta perskaitęs suplėšė, o joje buvusių paveikslėlių pagailo. Iškirpo juos ir įsidėjo kišenėn. Apie tai sužinojo administracija, padarė krata. Rado kelis "Kultūros" lapus. Karininkas nusivedė tą kareivį Z. karcerin ir čia geležine kardo makštim sumušė, reikalaujamas pasakyti, kad tokį "bolševikišką" žurnalą atnešė.

Nenuostabu, kad valdžios laikraščiai rašo apie karininkų kultūringumą. Juk niekšišku-

mas, abskurantizmas—buržuazinės kultūros perlai. Jie net neatskiria savųjų nuo priešų. Jiems bolševikais vaidinasi tas, kas tik skaito knygą, varto žurnalą, nors tokį, kaip “Kultūra.” Ir, žinoma, ne be pagrindo.

Štai dar pavyzdys augšto karininkų nusimanyimo literatūroje. Kiek geresnėse sąlygose sėdėjusiam karo mokyklos mokiniui kariūnui A. Č., kaltinamam bolševistiniame veikime, pažįstami atnešė Uptono Sinclairio “Pelkes.” Kartą dežiruojantis karininkas Petr. pamatė “tokią storą knygą” ir paprasė duot jam pasiskaityt. Po savaitės leitenantas Petr. grąžino “Pelkes.” Kalbės kariūnas jį paklausė:

—Na, kaip patiko jums ta stora knyga?

—Knyga?

Ir leit. Petr. išdėstė jos turinį taip:

—Šia knyga autorius rodo, kaip nelaimingi tie Jurgiai ir Onos, kurie palieka savo tėvynę ir eina už jūrų, marių svetimam krašte laimės įsieškoti. Ten vaizdžiai rodo, kaip apsilivila tie, kurie įsieško svetimų dievų.

“Pelkių” autoriaus pavardės jis negalėjo ištarti, ji jam nepažįstama, kaip nepažįstami R. Rolanas, H. Barbussas, T. Dreiseris ir kiti.

Nesąmonės kalbėjo leitenantas, apie kurias Sinclairis ir sapnuot nesapnavo. Nepasakysim, kad jis taip aiškindamas sąmoningai norėjo knygos turinį supatriotinti, Sinclairį padaryt savos karininkų ramovės nariu. Ne tik jis, bet ir daugumas karininkų panašiai aiškintų, jei tik skaitytų. Bet sakysim jiems ačiu—knygų jie neskaito, todėl niekaip ir neaiškina.

* * *

Rytą sušvilpus atsikėlė visas kalėjimas ir išbėgo kieman

praustis. Prausyklės nėra. Vieni prausiasi savo valgomuose blūduose, kiti puoduose, o kas radęs — šukėje. Kalinių apie 40. Daugiausiai naujokai arba, kaip dabar vadina, jauni kareiviai. Viršyla Petraitis, del savo žiaurumo vadinamas “kirviu,” sukomandavo:

—Į dvi linijas rikiuok! Lygiuok! Kelnes atseg!

Visi apie keturiasdešimt išsirikiavę veidais vieni prieš kitus į dvi linijas. Dešiniam sparne stovėjo trys grandiniai ir vienas jaun. puskarininkas.

—Paimkite kiekvienas savo “varpą” (lyties organo dalį—E. R.) į dešinę ranką ir nekrust! Ramiai, svolačiai!

Viršyla ėjo išilgai eiles ir pasilenkęs, kaip trumparegis, ilgai galva kraipydamas, žiūrindamas į tai, ką kaliniai laikė dešinėje rankoje. Prie kai kurių ilgai užgauso, paliesdamas pirštu, liepdamas pakelt augštin, nuleist žemyn, žodžiu, kaip daro gydytojas specialistas kokią nors ligą įtaręs. Bet šis viršyla nebuvo ne tik gydytojas, jis niekad nebuvo joks felčeris, joks sanitaras. Jis ir neįieško ligos. Jis neva švarą tikrina.

Pasirodo, tai esama tipingo išsigimėlio. Jam didžiausią malonumą sudaro panašios “pareigos.” Iš kalėjimo administracijos pusės jokių trukdymų nėra. Kur baigiasi viršylos teisės, kur karininko ar grandinio—nėra jokio apribojimo. Sauvaliavimo riba—atskirų vyresniųjų sąžinė. Galima įsivaizduoti tokių “kirvių” sąžinės platybę. Taigi tas “kirvis” ir naudojasi dažnai teise minėtu būdu tenkintis. Joje degeneralistės reiškiniai tuo nesibaigia. Čia, kaip jį gerai pažįsta kaliniai sako, yra tik flirtas, kuris dažniausia dar kitkuo baigias.

“Kirvis” — sausu paploščiu veidu, pilkomis, blizgančiomis, kaip paukščio akimis viršyla. Jis eina greitai, visada lyg ką vydamas ar gaudydamas. Visai jo nematydami iš durų trenksmo, iš žingsnių, visi jį pažįsta, visi atspėja kalėjimanėjus. Jo žviegiančios kiaušės balsas sėja retai girdėtus keiksnius. Kalinio vienu vardu ar pavarde niekad jis nevadina. Prie pavardės neišskiriami epitetai: svoločius, dren, šūdų pantis, skrepliu lentyna ir panašiai.

—Bloga dabar tarnaut kalėjime,—skundėsi kartą “kirvis” kitam viršylai.—Šis viršininkas uždraudė mušti, delto ir disciplinos nebėr. Ech, būdavo gyvenimas prie pulkininko Saladžiaus. Prie jo galėjai discipliną įvartyt. Neklauso—sumušei, įmetei karcerin — tedžiūna, kaip smuikas.

Buvusieji Saladžiaus nuguose kaliniai tikrai baisius dalykus pasakoja. Tas pats “kirvis” nešiodavęs visada nagaiką, kurios kirvių vargiai kas išvengdavo. Kalins, jam einant pro šalį, netaip atstijo, per mažą ar per daug išsitempė, jis ir skaičiuoja “drausmės kirčius.” Nors “kirvis” ir dejuoja, kad uždrausta mušti, bet jis randa progą, randa vietą ir teisę užduoti. Užduoti, tai ne mušti bižūnu skaičiuojant kirčius, o staiga kumštinti, kardo makštinti ar kitu kuo rankoj turimu daiktu ekstra sudrožti sprandą. Šitoji disciplinos vartyimo priemonė dažniausia. Ją vartoja ne tik “kirvis”, bet ir augštesnieji, kaip ūkio dalies viršininkas kapitonas Pertr., leit. Papartis, neatsisakio ir pats viršininkas.

* * *

Kalėjimo prižiūrėtojai dažniausia, o ypač sekmadieniais girti. Tada jie linksmis įvairiausiais šposais. Be jau

minėto "kirvo" pamėgimo, jie išsigalvoja ir kitokių, kaip jie patys sako, "vaidinimų." Tokius vaidinimus ypač mėgo ilgas puskarininkas. Jis kiekvieno sekmadienio ar kitos šventės dieną, po pietų ateidavo į kamara, dažniausia į pačią vidurinę, kurioje sėdėjo be kitų ir pora žydų. Ir vargas gi buvo jiems, kai įeidavo tokių spektaklių ruošėjas—ilgas puskarininkas. Jie prisidėdavo taip:

—Ei, tu, kuprotas, būsi ožys, tu, sudžiūvėli,—gaidys, tu, perkarpes—šuo, tu—asilas, tu—drigantas... varlė, kiaulė!—ir dar ir dar. Išvardindavo visus, o kai kada dalį kameros nepriimdavo "artistų" tarpan—palikdavo žiūrovais, publika. Po rolių pasiskirstymo sukomanduodavo: "Pasislėpti. Tada visi "žvėrys" turėdavo galvotrukčiais slėptis, kur kas gali: po suolu, po narais, po rūbais, lipti ant sienų, ant durų, žodžiu—kur tik yra vietų. Jei stovėsi—gausi per nugarą na-gaika tol, kol pasislėpsi. To-

liau komanda: "Tyla." Spektaklio "direktorius" kaip pasiu-tęs bėga per kamara, ima čai-žo nagaika tuos, kurie nepatai-kė gerai pasislėpti: jei, pavyz-džiui, "asilas" užlipo ant sien-os, jei "gaidys" paliko žemėj, jei "žuvis" išsitiesus neplau-ka grindimis ir tt. Minutė vėl baisiausio judėjimo, kiekvienas bėga savo vieton ir turi mėg-džiot atatinamo gyvulio garsą. Kas tyli—nagaika. Toks "vai-dinimas" pakartojamas keletą kartų, kol "artistai" varva prakaitu. "Spektaklio vedėjas" po to stropiusius pagiria, pavai-šina popirosu, o nerangius—dar kartą bizūnu. Taip varoma drausmė, taip kankinami prasi-kaltę prieš "tėvynės" labą ir garbę.

* * *

Iš iki šiol pasakyto gali at-rodyti, kad čia klusnūs šešėliai, be jokios atsparos, be pasiprie-šinimų kal. administracijai, kad jiems netaip baisūs tie fi-ziniai ir moraliniai kankinimai, kurie čia be perstojo vyksta, nes

nebuvo minėta, kad kas išdrįs-tų neklausyti. Kova tarp ka-linių ir administracijos vyksta nuolatos. Kad baisus jiems kalė-jimo gyvenimas, rodo jau minė-tų dviejų užmuštų, už taip rizi-kingą bėgimą, kapai. Jei imtu-me skaičiuot nuolatinis bandy-mus bėgti, nors beturintieji ke-lias savaites sėdėt, tai tuo tvir-tinimu dar labiau įsitikintume. Buvo eilė ir kitokių pasiprie-šinimų, atsisakymų imti maistą, triukšmavimų ir panašiai. Bet administracijai visad užtek-davo jėgos ginklu suvaldyti "ne-klaudžadas" ir tęsti savo "auklė-jimo" darbą.

Būtų klaidinga, jei kas ma-nytų, kad čia sugaudyti ir už-daryti kokie nors banditai, prasi-kaltėliai — pavojingi žmonių ramybei ir gyvybei. Ne, tokių čia nėra. Čia daugiausia valstiečiai, "nusikaltę" kariškai drausmei ir disciplinai, kurie eidami kariuomenės negalėjo nė pamanyti, kad jiems teks tokia dalis, kad iš jų taip tyčiosis "tėvynė."

Vidurnaktį

(Alegoriškas Vaizdelis)

JUODIEJI debesys nuslinko į antrą pusę žemės kamuoliu; šiaurys vėjas visai nustojo pū-tės. Mėnulis, augstokai pakilęs, stebėjo mūsų žemę, tarsi josios galėdamasis.

Tarp krūmokščių apaugusių, apgriuviusių akmeninių kalnų, nakties nakties prieblandoje, stūkso paniūręs miestukas. Šalė jo, žolynais ir medeliais priaugęs—gražus parkas. Augmenys ištisė savo žalias, lapuotas šakutes, ant kurių lyg perlai blizga sidabrinė rasa. Maloniu, gaivinančiu kvapu pripildytas oras...

Laikrodis išmušė dvyliką va-landą; jaukus balsas nuaidėjo per nakties gelmes.

Toli, tarp apgriuviusių ak-mens uolų, paskendusį mėne-sienoj, matėsi įdomus reginys: paskendęs į giltinę juodas še-šėlis slinko, artinosi parko lin-kui.

Iš kairės pusės antras—pavi-dale drąsaus jaunuolio—šešėlis. Jis drąsiai žygiavo priekin pir-mojo. Abu susitiko viduj par-ko.

—Kas tu esi?—užklausė jau-nasis šešėlis ano.

—Kapitalizmo gerlaikis,—at-sakė į giltinę panašus šešėlis.

—Kodel tu tokis kūdas, kad vos tik kaulai laikosi?

—Aš jau esu miręs!—atsakė į giltinę panašus šešėlis.—Bet kapitalizmas, kuriam aš tarnau-vau, išžudydamas milijonus dar-bininkų dėl kapitalistų labo, dar manęs nepamiršo. Kapitalistai

dar vis mane skelbia esant gy-vu, nepaisant į tai, kad mano ir kaulai baigia pūti. Kas pats tokis esi?

—Komunizmas—atsakė jau-nasis šešėlis.

—K o m u n i z m a s! Komuniz-mas! — nusigando pasišiaušęs, panašus į giltinę šešėlis. Su-brąškėjo jo kaulai, sugriežė dantimis ir puolėsi, kaip viesu-la, pasmaugti jauną šešėlį.

Bet jaunas, drąsus šešėlis, trenkė savo tvirta kumštini, parmušė giltinę—šešėlį ant žemės ir jo kaulai subyrėjo.

Drąsus pergalėtojas šešėlis užsirašė nakties įvykį, ir tvirtai žingsniais nuėjo į darbi-ninkų kvartalą skelbti darbi-ninkams, kad kapitalizmo ger-buvio ir kaulai jau baigia pūti.

Miškų Darbininkas.

Tėvų Keliais

MIKAS RASODA

KARPIENĖ barė ir pyko. Šluostydamosi prijuoste ašaras, įinai, žengusi kelis žingsnius linkui manęs, oratoriaus gestais, lyg grąšindama, bei bandydama pastiprinti savo žodžius, dar augštesniu tonu laikėsi tos, nuomonės, kad jos sūnus, Tamas, yra suklydęs ir sugedęs.

—Jis sugedo, pamiršo tėvus—senus, skęstančius varge tėvus, o jūs jam dar padedate, užtauraujate, ažuot pabarus!... Jūs!...

Aš tylėjau. Visi mes ten buvę tylėjom, stebėdami seną, išvargusią, raukšlėmis išvagotą veidu motiną, įpuolusią į ekstazą ir pradedančią eiti iš lygsvaros.

Laikė šitos nemalonus pauzės, Karpinė atsargiai pasitraukė į kampanę nedidkės virtuvės ir ten sėdosi sukrypusiom kedėn. Įinai, regimai, troško dar ką daugiau kalbėti, bet turbūt nebepajėgė, o gal ji, susijaudinusi, tik pati sau bandė ką tai sakyti, nes jos lūpos—taip, abi lūpos! — smarkiai virpėjo, bet neišdavė jokio garso.

—Jie mano vaikai!—už valandėlės moteriškė vėl stamandai prakoše.—Taip, mano. Ne jūsų dalykas juos mokinti, bet mano!... Mano!...

Norėdamos įrodyti, kad įinai klysta, bandžiau jai aiškinti, pastebėdamos tai, ko ji neįmato. Veltui!

Man buvo svarbu įtikinti ne tik seną, susikrimsusią motiną, bet ir ten pat buvusius josios kitus du vaikus, Alfonsą ir Elzbieta, kuriu diskusijų laiku nedrįso kalbėti.

Patsai Karpus tūnojo priešinam nuo savo žmonos virtuvės

vėlės kampe. Jis matė ir suprato mūsų pašnekėsį, įėjusį į rimtus ginčus, bet, deja, jis negalėjo ištarti žodį.

Vaizdas sudarė nejaukų įspūdį; kažin kokią tai sloginantį įspūdį. "Ką jis dabar pasakytų, jei galėtų kalbėti?" galvojau aš. "Ar jis dar vis laikytųsi savo senoviško pažiūrų?..."

Nukreipęs savo domėjį į Karpų, aiškiai supratau, kad jis norėtų dalyvauti diskusijose. Tačiau išskaičiau iš jo akių, kurios buvo atkreiptos tiesiai į mane, godžiai žiūrėdamos. Aštrus šiurpulus sukratė mane, kuomet mudviejų akys susitiko ir tūlą laiką buvo susirėmę.

Kad skaitytojai visas dalykas būtų aiškesnis, pasivelinsiu trumpai atpasakoti šitų ginčų pradžią ir esmę. Daugiau: reikalinga podraug paliesti Karpų šeimos praeities svarbesni gyvenimo požymiai.

Mano laimei, Jonas Karpus, kurį dabar paralyžius baigia naikinti, man puikiai žinomas. Jis gimė Džukijoje. Pažinau jo tėvą ir tėvuką, turėjusį arti šimtą metų amžiaus, kuomet mirė. Taip! Pastarasis ragavo baudžias, apie kurią—nors miglotai atsimenu—mums pasakodavo savo šiurkščių pergyvenimų. Jono tėvas buvo smulkus ir biednas valstietis. Visą savo gyvenimą nebuvo išbridęs iš vargų balos. Podraug aišku, skurdo ir Jonas, augdamas ir brėdamas.

Tiek Jono Karpaus buvęs baudžiauninkas tėvukas, tiek jo tėvas, "laisvas valstietis", tiek pats Jonas buvo beraščiai, vadinasi, skendo ne tiktai medžiaginiam skurde, bet ir nežinystės tamsoj. Kiekvieną gyvenimo kelyj sutikta klūtį ir

nelaimę, tiek Jono tėvukas, tiek jo tėvas kantriai nešė, vis ramindamasis: "Dievas ją davė, dievas padės išgyvendinti. Buvo mano tėvui gerai, bus gerai ir man..." Vienas sūnus bandė eiti savo tėvo keliais, jo sūnus—savo, o Jonas, žinoma, sekė savo tėvą.

Tačiau gyvenimo sriovė Joną pasigavo ir pasuko iš to kelio, kuriuo ėjo jo tėvukas ir tėvas. Prieš kokią 40 metų Jonas buvo atbloktas Amerikon. Beraštis, bearnatis, Jonas šičia skurdo panašiai, kaip jo tėvas Lietuvoj. Bet jis buvo pilnas vilčių; gyvenimo audrose plaukė šiaip taip, vargiai laikydamas augščiau vandens galvą.

Apsigyveno jis miestelyj X. Gavo darbą medvilnės audinčioj. Apsivedė su dabartine savo žmona, kuri taipgi yra beraštė valstiečio duktė,—valstiečio, kurio pažiūros į gyvenimą buvo labai artimos tom, kurių laikėsi Jono Karpaus tėvas. Jonas dirbo, dirbo ir dirbo! Susilaukė eilės vaikų. Vieni mirė, kiti išliko, augo. O Jonas vis dirbo toj pačioj audinčioj—sunkiai dirbo!

Gyvendami naujose sąlygose, skirtingoj šaly, tiek Jonas, tiek jo žmona, visuomet laikydavosi tos nuomonės, kad jie turi eiti savo tėvų keliais, daryti, kaip darė jų tėvai. Dirbti ir dirbti, be marmėjimo ir protestų!

Prieš kokią 20 metų man teko tūlą laiką artimai gyventi su Karpais. Dabartiniai penki jų vaikai tuomet buvo dar, palyginti, maži. Atsimenu tą Jono gyvenimą. Dirbdavo medvilnės audinčioj jis po 13-ką valandų į dieną. Dar pajėgė tuomet jis

dirbti! Bet jēgos laipsniškai silpnējo, sekē, tirpo. Trys vietas, trys īstaigos Karpui buv zinomiausios, kurias jis nuolatos lankydam: dirbtuvē, bažnyčā, saliūnas, arba saliūnas, dirbtuvē ir bažnyčā.

Kiekvienā šokiadienio rytā, pirm eisiant ī dirbtuvē, Karpus būtinai turēdavo užsukti ī saliūnā īsgerti stiklā alaus. Tas pats buvo per pietus. Tas pats vakare. "Karšta atmosfera dirbtuvēj taip īšdziovina, kad be stiklo alaus negalina nuryt duonos šmotas; reikalinga gerklē īšplauti!" Skandino nelaimingas Jonas save vargus alkoholyj.

Miestely tuomet, tiesa, veikē silpna socialistu kuopelē. Retkarčiais aš ir kiti primindavam apie socialistinēj judējimā Jonui.

—Et, kā jūs padarysite!—beviltingai, flegmatiskai numodavo jis.—Kā jūs keli padarysite?!... Ko gi čia mums daugiau reikia: dirbame, pavalgē, apsiereņģē—argi neužtenka?

Ypatingu atsidējimu Jonas būdavo palankus bosui. Pasčarasis buvo vyriausis jo globējas, duondavis ir viskas.

Kuomet aš prisirengiau apieisti miestelēj ir vykti ī platesnēj pasaulē "laimēs jieskoti", tai Karpus mane dažnai bandydavo įtikinti, aiškindamas, kad tai klaida.

—Gyvenk čia pat. Gausi darbo audinyčioj, kaip aš, įsidirbsi ir bus gerai. Žiūrēk, kaip aš! Jau 15-kā metų dirbu šitoj pačioj dirbtuvēj, net tam pačiam skyriuj. Ar negerai? Ko man daugiau bereikia? Pavalgēs, dar ir išsigeriu...

—Bet kā tu, Jonai, senatvėje sulauksi? Ko dasigyvensi?

Į tai Karpus ūmai atšaudavo:

—Ogi štai—vaikai! Vaikai užaugs; jie uždirbs. Jie eis tėvo keliais. Taip, aš seku savo tėvą, o jie—mane. Neišklys!

Tai Karpus nuolatos kartodavo, pasididžiudamas.

—Tėvo? Tavo tėvas dūminēj lūšnoj gyveno, basas vaikščiodavo arba karniniai vyžais avėdavo, o tu, štai, jau geresnēj gyvenī, neari, bet audi mašinomis; batukai aš ir juodu švarku vilki. O kai del vaikų...

—Nesibijok, jie eis tėvo keliais... Alfonsėlis jau tuoj dirbs. Paskui Elzbietytē ir visi.

Ir taip įkirami, sunkiam ir vargingam gyvenime Karpų šeimyna mirko be sąmonēs, tarsi tai būtų ne žmonēs, bejausmiai, be akių ir be balso, kuriuo galētų pakelti protestą prieš tas visas nepaprastai nykias aplinkybes ir tamsiā ateitį.

Sutiksiu, dalinai buvo mano ir kitų draugų kaltēs, kad mes nemokėjome tuomet Karpų šeimā įtikinti ir pasukti ī kitā pusē jų visā mąstymo aparatā, jiems pakankamai aiškiai išdėstyti tą viskā, ko jie nesuprato, kame jie klydo.

Aš pats apleidau miestelēj.

Laikas bēgo, kaip upe vanduo. Laikē 20-ties metų tik kelis kartus teko susieiti su Jonu ir jo šeima ir tai tik trumpučiam laikui.

Netikėtai, nesenai, štai, tenka man ir vėl apsilankyti Karpus ir plačiau pasikalbėti. Ir čia išskyla su Karpine ginčas. Bet kad aiškiau supratus jo pobūdį, prisieina atpasakoti tai, kas dėjosi per tuos 20 metų su pačiu Karpum.

Man išvykus iš X, Karpus dar tūlą laiką dirbo, iki... iki, na, iki spēkos susilpnējo ir gerasis bosas mandagiai pasakē: gana, pasitrauk ir užleisk vietā jauniesniam. Lygginai taip, kaip su tūkstančiais kitų Karpų pasieligiam! Jonas pasiliko bedarbis—amžinas bedarbis. Po kiek laiko, naje, Alfonsėlis gavo dar-

bą ten pat, toj pačioj dirbtuvėj. Dar vėliau ir Elzbietytē gavo darbā taipgi ten pat, toj pačioj dirbtuvėj!

O senis Karpus krintosi, liūdėjo. Pinigų susitaupęs jis neturėjo, nors labai bandē. Abudu Karpai nusenę, bespėkiai. Vaikai uždirba labai mažai, o kiti dar visai nebedirba, nors jau suaugę. Pragyventi dabar sunkiau, negu kitados.

Jonas gērē ir sirgo. Netikėtai kažin kokia liga užėjo ar vėjas užpūtē, ir jis, Jonas, pasijaučė suparalyžiuotas! Pusēs savo kūno nebevaldo. Kalbėti nebegali, nors girdi ir mato.

Šitaip jis dabar gyvena jau kelinti metai.

Vaikai?

Tūli iš jų, taip, eina tėvų keliais!

Alfonsas žengia mažne pėda pėdon. Artimai jį seka Elzbieta. Abu jau suaugę. Du jauniausi sūnūs bedarbiai, nors taipgi jau vyrai—petingi, augstai, atletiški.

Tas faktas, kad Alfonsas taip ištikimai, tarytum sąmoningai, žengia tėvo keliais, supurtē mane, tarsī drugys. Šiaip taip užbaigęs pradžios mokyklā, Alfonsas greitai, kaip jau sakytā, buvo nusiųstas ī audinyčią, kurioj jau dirba eilē metų. Jis, tiesa, dar stiprokas fiziniai: įkirus, įtemptas, sunkus darbas dar nespėjo jį sunaikinti. Bet ryšku tai, kad jis jau stovi kelyj, vedančiam jį ī savo tėvo padėtį! Dar negalima primesti jam ir to, kad jis jau dabar būtų pilnai alkoholio įtakoj. Bet prie to eina, nejausdamas ir nematydamas.

Sugrįžęs iš darbo, atsisėdęs prie stalo, jis pirmiausiai reikalauja alaus "dulkės gerklēj nuplauti." Be stiklo-kito alaus, jis jau nebeturi apetito valgyti! Tiesa, skirtumas tarpe tėvo ir jo kėri ir tame: tėvas eidavo

“išsigerti” į saliuoną, o Alfonsas geria namie, kadangi motiną blaivybės įstatymas išmokinio pagaminti naminį alų, “geresnį už tikrąjį”. Sekmadieniais Alfonsas eina į bažnyčią — tą pačią, kur eidavo jo tėvai. Paskui namo. Čia vėl užvalgo pigios mėsos, išsigeria ir eina į gadinančius akis ir moralę judžius. Ant rytojaus — vėl darban (jei jo randasi, o jei ne, paguli, paskui į saliuoną arba biliardinę). Jis nieko neskaito ir didesniu nei sėdimo, nieko nežino.

—Kaip gyvenasi, Alfonsai? — bandžiau užvesti kalbą.

—Gerai, dirbu, turiu nuolatinių darbą.

—Niekur nemanai važiuoti iš čia — pasaulio pamatyti?

—Kur važiuosi? Įsidirbau, tai ir gyvensiu.

—Nemanai tuoktis? Berods jau būtu laikas? — juokavau.

—Tuoktis? — gražiai, simpatiskai nusišypsojo jis. — Tuoktis? Tėvai ir broliai bedarbiai — sunku išlaikyti iš tų algų, kurias gauname — aš ir sesuo, o kaip būtų su žmona? Neleidžia aplinkybės.

Dvidešimts metų atgal Alfonsukas buvo smagus, gyvas vaikas. Dabar išrodo atbūkęs. Iš arčiau prisžiūrėjus į tėvą ir sūnų — tokis panašumas! Stebėdamas Alfonsą, mintimis persikėliau į dvidešimts metų atgal laikotarpį. Taip, viskas panašu! Išrodo, kad dvidešimts metų atgal tarpas išnyko ir aš kalbuosi su Jonu Karpum. Tik numetus akis į kitą virtuvės pusę, pastebėjus Joną, kažin kaip nejučiomis žmogus susimaišai ir nejaukaus liūdėsio banga persirita per tavo sistemą.

—Girdėtis, kad ir pas jus bandoma audėjai organizuoti... Juk dabar NRA... naujoji dalyba...

—Nežinau, — buvo atsakymas.

—Nesikišu į tai. Gal keli komunistai... Ką jie padarys?! Aš būsiu ištikimas, įsidirbsiu; menu, kad kada nors gausiu boselį.

—Tuščia svajonė, Alfonsai... Pagaliaus, kas iš to, jei tu gautum? Kaip gi su kitais tūkstančiais darbininkų? Kodel gi nesusiorganizuoti ir bendrai visiems nekovoti? Pataikavimu bosams nieko nelaimėsi. Žiūrėk, tėvas!...

Alfonsas ir aš podraug pakreipėm akis į jo tėvą. Senis žiūrėjo tai į mane, tai į sūnų, kažin kaip sukinėdamas galvą, tarytum ji būtų kur tai į kokią kilpą ar jungą įdėta ir suveržta ir jis ją trokštų ištraukti, išlaisvinti. Jo lūpos krutėjo ir iš burnos plaukė kažin kokios keistos, šiurpulingas, gūdos garsas, kurio niekas iš namiškių negalėjo suprasti.

—Aš tokiu nebūsiu, — nedrąsiai tikrino Alfonsas, tarytum pats sau netikėdamas. Tai kalbėdamas, jis nuleido akis ir įdėb jas į stalą, ant kurio abiem rankom buvo pasirėmęs.

—Nebūsi?! Bet tu, Alfonsai, eini jo keliais, — nesmagiai bandžiau vaikiniui įrodyti. — Taip, jo keliais, Alfonsėli! Nemanys, aš iš to nebandau tyčiotis. Juk tai skaudu... Rimtai kalbu. Tėvo likimas, tai pagaliaus, neišvengiamybė esamoj sistemoj. Noriu įrodyti tai, kad turėtum organizuoti ir bendrai su visais darbininkais kovoti. Pagaliaus, bent kokias draugijai ar organizacijai turėtum priklausyti, na, kad ir savivalpos darbininkų organizacijai. Susirgęs, ar šiaip nelaimės užpultas, galėtum šokią tokią pagalbą gauti. Pagaliaus, darbo unija...

—Mus iš darbo išmestų — perkirto Elzbietytė, kuri visą laiką buvo betylinti. Jau kelis išmetė. Ką mes tuomet darytum?

Šičia susyk užsidegusi įsikiso Karpienė.

—Ne! To nebus! — garsiai ir kietai ji paspaudė. — Ne! Užtenka jau vieno. Vienas nuėjo velniop... Tamo jau neturime...

—Tamo?! — nusistebėjau ir tuojau atsiminiau, kad aš nemačiau Tamo, sekančio po Elzbietaus. — Tamo?! O kur jis, kur Tamas?

Moteriškė pradėjo aiškinti, guostis, verkti, pykti, kad josios Tamo jau nebėra; jis sugedo.

Taip, Tamas atsisakė eiti “tėvų keliais”. Nei tėvas, nei motina jo neišlaikė ir neįtikino, kad jų pėdos yra geriausios, kad jomis Tamas turi žengti! Tamas nenuorama! Tamas sukilėlis! Tamui miestelis per ankštas, pertroškus!

Tamas, paaiški, dar pradžios mokyklą lankydamas, buvo kitoks nuo savo brolių ir sesers. Jis vis klausinėdavo, vis nepasitenkindavo. Jis, kaip tas Oliveris Twistas, išdrįsdavo pasakyti, kad norįs daugiau! Mokytojai mokykloje jo nepatenkindavo ir nekartą jį pakrikštydavo “bolševiku!”

Paaugęjęs, gavęs darbą, nors būdamas klasiniai nesąmoningai, jis kažin kaip, instinkto vedinas, keldavo protestą prieš tą baisų audinyčiojo išnaudojimą, prieš persekiojimus. Nesulaikė jo nuo to nei tėvų nuolatinis barimas, nei brolio išmėtinėjimas.

Kuomet vieną gražią dieną audėjų unijos atstovė atvyko į miestelį organizuoti audėjus, tai pirmam darbininkų susirinkime (kuris, tiesa, buvo gan mažas) Tamas pirmininkavo, ko neišdrįso padaryti nei vienas kitas! Bet pirmasis pasiūlymas nepavyko. Nebuvo galima išvesti audėjus streikant už pripažinimą unijos ir pakėlimą algų. Tuomet dirbtuvėse prasi-

dėjo nauja reakcija prieš tuos, kurie išdrįso kalbėti apie streiką ir organizaciją. Tamas buvo paleistas iš darbo dėl savo veiklos. Tuomet jis, niekam nieko nesakęs, pasileido prekiniiais traukiniais po plačią šalį. Aplankė vakarus, aplankė rytus, šiaurius ir pietus. Besitrąkdamas, jis užkliuvo Chicago ir dabar ten esti. Jis parašo Elzbietai, kuri, štai, ir dabar rodo man laišką. Ten jis gavo darbą ir ten veikia. Rašo, jog esąs nariu Jaunųjų Komunistų Sąjungos. Jau, matyti, puseitino politinio prasilavinimo Tamas turi.

... Jei dabar turėtum socialės apdraudos įstatymą, tai tėvam nereikėtų tiek rūpintis ir verkti... Kas už tai daugiausiai kovoja? Partija ir mūsų Jaunųjų Sąjunga... Aš sugrįžiu, bet ne miegu, ale darbu! Ir tu, sesute, ir broliai, turėsite man padėti įsteigti X miestelyj Jaunųjų Sąjungos kuopą... ..mes padarysime, kaip Rusijos darbininkai padarė...

—Tai matot! Sakėte, kad Tamo neturite,—kalbėjau Karpinei.—O kas čia? Jūs jį kaip tik turite ir juo galėsite daugiausiai pasiremti.

Bet tamsios ir vargų sunaikintos moteriškės nebuvo galima įtikinti. Ji vis skaitė Tamą žuvusiu.

—Pas mane jam vietos nėra! Teeina sau... Pamiršo jis ir dievą... Tegul supus kalėjimuose, kaip, kaip...

Paskutinį sakinį tardama (labai aiškiai matėsi), Karpienė

kažin kaip sušvelnino toną ir pati sau juo netikėjo. Mato mai, jinai jį tarė tik dėl viso ko, to Tamui nevelindama. Išrodė, kad ji gailėjosi ištarusi. Tai pilnai suprantama motinų taktika.

—Klystate, didžiai klystate, šitaip manydama!

Matėsi, kad Karpienė tą dieną neįtikinama. Jai mano žodžiai lipo, kiek beriami žirniai į uolą. Jos vaikai, ji augina, ji juos turinti teisę ir mokyti!

Prisitraukiau savo kedę arčiau Jono ir jam bandžiau dėstyti, kodėl jo vaikai neturėtų eiti tėvų keliais. Nežinau, kodėl tą dieną mane kažkas traukė jam tuos dalykus dėstyti. Gerai turėjau suprasti, kad jis, kaip tas radio klausytojas, tik priimti tegali, bet neatsakyti arba pasipriešinti.

—Jonai,—tikrinau Karpų —Jonai, argi tu dar ir šiandien manai, kad tavo vaikai turėtų sekti tavo keliais? Pasižiūrėk, kas darosi sviete. Atsimeni, tu kadaise netikėjai, kad darbininkai—susiorganizavę, apsišvietę—galėtų ką nors laimėti. Dabar juk girdėjai (to negalėjai negirdėti!), kad Sovietų Sąjunga gyvuoja; darbininkai šestą dalį pasaulio valdo. Taip, ir dar kaip pavyzdingai, kaip pasekmingai! Bedarbę jie ten išnaikino, už taiką grumiasi, naują beklasinę visuomenę kuria, visuomenę, vadinamą socialistine. Prie panašaus žygio

darbininkai ruošiasi visur... net ir čia, Amerikoje. Taip! Tavo Tamas, matai, jau geras pavyzdys. Jis jau atsisakė eiti "tėvų keliais," kurie vestų darbininkus atgal, sulaukytų juos nuo kovos už savo reikalus... Arba... prie ko pats priėjai, eidamas "tėvų keliais"? Iki buvai sveikas, gerai, galėjai dirbti, kaip arklys. Dabar... baisesioj padėtyj. Ir tu nori, kad tavo vaikai sektų tavo pėdomis, neįsimtų nieko naujo, prakilnesnio, visuomeniško, kuo galėtų sau padėti ir visai mūsų klasei... Ar tu ištikrųjų dar vis tos pat nuomonės, Jonai?

Karpus, nekantraudamas, laikė įdėbes į mane akis. Kelis kartus aš paabėjodamas mąsčiau, ar jis mane girdi, ar jis supranta? Paaiškėjo, kad taip, girdi ir supranta, bet, deja, negali atsakyti!

Pagaliaus, jis suėmė man už dešinės, ties alkūne savo kairia ranka (kuri nebuvo suparalyžuota), drūčiai, kiek tik jis galėdamas, suspaudė ją, tarsi traukdamas savęs. Jo lūpos ėmė krutėti. Viduje jis, matėsi, pergyvena konvulsijas. Jonas kratė savo galvą neigiamai ir iš jo burnos vėl per skausmus veržėsi pirmiau girdėtas šiurkštus, sopulingas nesuprantamas garsas, kuriuo—aš buvau pilnai įsitikinęs—jis sakė: "Ne, nenoriu, kad jie eitų mano keliais!"

"Es Lebe Lenin!"

S. GLESS.

DIDELEMIS raidėmis išrašyta ant kalėjimo sienos "*Es Lebe Lenin!*" Kaip tik tą sužinojo kalėjimo komandantas, tai pasiutime sušaukė kalėjimo kieme visus sargus ir pradėjo:

—Balvonai, asilai žiopiausi! Kur gi, paprastai kalbant, buvo jūsų akys? Kitą kartą komunistai jums ir ant kaktų išrašys visokius bolševistinius obalsius! Asilai, asilai prakeikti! Ką gi jūs manote, ar jums čia kokia sanatorija? Ar taip? Jeigu į valandą laiko jūs nesurasite kaltininką, tai tokis perkūnas prasidės, kad jūs jį niekados neužmiršite! Skirskykite! Visi į savo vietas!

Kalėjimo sargai kiekiausi susiveržė diržus, ant kurių kabojo buožės. Patikrino revolverius. Sugirgždėjo po jų kojomis sniegas. Jų tarpe sujudimas, jau buvo kaip perkūnijos žaibas dėl kalinių pranešantis apie būsimą audrą.

Senelis Koch per langą pamatė, kaip kalėjimo sargai paleido nuo retežių sargybinius šunis. "Fritz šreber ten po raktu pas jus yra karceryje,—galvojo senelis.—Jis vienam budeliui į snukį davė, nes tas fašistinis niekšas kokias tai begėdystes kalbėjo Rožės Luksemburg antrašau. Jau savaitė laiko, kaip tas draugas ten yra laikomas... Ir kokių galų jie laksto ten ir šian, tartum koki vilkai? Na, kol kas mes dar visi esame, daikite."

Politiniai kaliniai kiekiausi vienas prie kito prisispaudė. Stagiai barakai pasirodė tartum daug didesni. Štai pasigirdo ir fašistų komanda:

—Į eiles!

Iki šio laiko nors sekmadi-

niais fašistai netrukdydavo kalinių. Kaliniai nepakankamai greitai išėjo į kiemą. Seši fašistiniai smogininkai pasirūpino "ragindami." Jie lipo kaliniams ant kulnų ir žiauriai mosavo guminėmis dūdomis. Mažasis Kurt, kaip ir visada tokiuose atsitikimuose, smarkiu bato spyrimu buvo išmestas už barakų durų.

Pakol kaliniai eiliausi kieme, juos mušė per kaklus, nes pagal fašistų supratimą jų eilės buvo negana tiesios. Po to smogininkai lanku apsupo kalinius. Ant trijų-keturių kalinių buvo vienas smogininkas.

Kurt ilgakojis, kad nors minute liuosiau stovėti, kiek sulenkė kelius, bet tuojaus gavo smarkiai batus įspirti.

—Bolševike, ilgakoji, ką, ar stovėti nemoki?

Kurt buvo karštas be ribų. Kada jis perpykdavo, tai jo reikėdavo pasisaugoti. Smogininkui tas buvo labai gerai žinoma. Jis jau senai priekabiavo ir laikė ranką kišeniuje, kur buvo paslėptas revolveris. Kurt jau tris kartus buvo tamsiame karceryje ir du kart ligoninėje. Jo išvaizda buvo, kaip iš grabo atsikėlusio numirėlio,—išbalęs, nuolatos kietai rūpestingas veidas.

—Į dešinę, aplinkui, marš!—pasigirdo komanda, tartum iš dangaus. Kurt buvo dar daugiau išbalęs ir rūstus. Slapytbė dėl didžiūmos darėsi aiški, kaip tik mes veidais atsisukome linkui sienos. Apie pusę metro augščiau langų, ant raudonų plytų aiškiai buvo išrašyta juodomis raidėmis: "*Es Lebe Lenin!*" (Lai Gyvuoją Leni-

nas!). Nuo nuvargusių kalinių veidų išnyko nusiminimas. Bet mums prisiėjo tylėt, o tas neišpasakytai buvo skaudu, žiūrint į obalsį. Štai atrodo, kad Kurt turi suukti "Ura!", kaip du metai atgal jis padarė Invalidų gatvė, apsuptas lanko policininkų, taip jis turėtų suspausti kietai kumščius ir surikti: "Es lebe die russische Revolution!" (Lai Gyvuoją Rusų Revoliuciją!).

Tada atsistojusį greta su policijos vežimu draugą policistas kirtu per galvą taip, kad jis sukniubto ant gatvės, kaip kokis maišas.

—Šunes!... Kraugeriai!—buvo iš minios atsakymas ir policininko kepurė nusirito ant šaligatvio. Tai taip buvo tada, laisvėje...

Kalėjimo komandantas praėjo netolimais Kurto ir nužingsniau ten, kur juodavo raidės "*Es Lebe Lenin!*" Jis dar vis tylėjo. Smogininkai taipgi tylėjo. Komandantas piktai patraukė į save orą ir paliausavo rankas, kurias laikė sukryžiaujęs už pečių. Dešinioje kabojo ilga nagaika, panaši toms, kurias naudoja gyvulių varytojai iš vieno miesto į kitą. Tartum mokykloje mokytojas, jis parodė į užrašytą ant sienos obalsį ir sumosavo nagaika. Nagaikos galas sušvilpęs ore nukrito ten, kur išrašyta raidė "L."

—Aš sužinosiu, kas yra to kaltininkas, — suriko gyvulio balso komandantas.—Nei pusvalandžio nebus reikalinga, kaip tas viskas bus aišku!

Nagaika sušvilpė ore ir jos valdytojas pradėjo eiti išilgai kalinių eilė. Jis apsisusto ties

Kochu, praplikusiu ir gerai prazilusiu seneliu. Pagrobė jį už kaklo ir išvilko iš eilės.

—Jeigu tau, senas durniau,—suriko komandantas,—yra brangi tavo šeimyna...—Jis ir vėl įstūmė senelį į kalinių eilę ir pasitaisė revolverį.

Ant vietos stovėti buvo neišpasakytai sunku, kojos tirpo.

—Esti šiandien negausite! Tėvynės išdavikam ir Maskvos kiaulėm pas vokiečius duonos nėra! Neverti jie mūsų duoną valgyti!

Tą pareiškęs komandantas tęsė vaikštinėjimą išilgai eilės. Jis ilgai žiūrėjo tiesiog į mažutį Gustavą. Gustav norėjo nukreipti savo akis. Bet komandantas, stovintis prieš jį, tęmijo Gustavą ir buvo panašus į varlę, pasirengusią šokti.

—Aš tau parodysiu, niekšė! —Komandanto ranka sumosavo, nagaika sušvilpė ir jos smūgis teko tiesiai Gustavui į veidą. Antru kartu nagaikos smūgis krito ant rankų, kuriomis prisidengė sužalotą veidą. Greta Gustavo stovintis Franc jautė, kaip nagaika, kirsdama orą, krito ant nelaimingo Gustavo. Jis krūptelėjo ir atsi-traukė žingsnį, bet greitai susigriebė ir grįžo į savo vietą eilėje. Tartum kas tai į smaugę, gerklėje atsirado guzas, o akys apsistojo ant žodžio "Lenin!"

Smogininkai, kaip koki vagnai, aplinkui eilę sukosi. Kiekvienas iš kalinių, kuris išdrįso nors pasijudinti, buvo mušamas ir spardomas. Kiti smogininkai išbėgo iš barakų ir sandėlio, nes ten jie darė kratą ir viską išvartė. Didelis šuo sekikas uostinėjo palangę. Iš karcerio girdėjosi šunų lojimas ir žmogaus vaičiojimas. Franc žiūrėjo į žodį "Lenin" ir jautė, kaip jo kūnas prisipildė drąsa.

Kalėjimo komandantas kažin ką pasikuždėjo su savo paval-

diniais-smogininkais. "Akuliorinis" sušvilpė. Iš visų pusių subėgo ruja sekikų šunų. Susirinko paskui šunis dar daugiau kalėjimo sargų. Krata barakuose nedavė jokių pasekmių. Komandanto veidas prisipildė baisaus pasiutimo. Žandai trukčiojo. Jis pakėlė ranką, pažiūrėjo į laikrodėlį, paskui perve-dė akimis areštuotus ir numetė:

—Duodu dar penkias minutes laiko! Patariu jums išduoti prasikaltėlius!

Tos penkios minutės atrodė labai ilgos, ilgos. Šaltame ore garavo kvapas ir kilo į orą. Kur tai tolumoje gaudė bažnytinis varpas:

—Bam!.. Bam! Ting! Ting! Lygiai už penkių minučių vėl pasigirdo komandanto balsas:

—Brangiai jums kainuos jūsų komuna!.. Gata! Mušti! Tas praskambėjo, tartum paduota komanda prie šaudymo. Smogininkai puolė, kaip šunes, ant stovinčių kalinių. Eilė sugriuvo. Paskui tuos, kurie bandė bėgti pasileido smogininkai

ir jų išmokyti šunes. Šunes pasiviję kalinius, kramtė ir plėšė jų drabužius.

Ilgakojis Kurt gynėsi abiem rankom. Jis smogė vienam smogininkui į veidą kumščiu. Jis su beprotiška drąsa gynėsi nuo užpuolikų. Daug smogininkams kainavo pergalė ant jo. Grupėmis jie puolė tą proletarinį milžiną.

Mažutis Gustavas visas susitraukė į kamuolėlį. Kruviną, sutinusį veidą, jis bandė paslėpti nuo smūgių skvernu savo švarko ir rankomis pridengti galvą. Nuo pirmo smūgio jis parpuolė ir rankomis apsikabino keno tai didelį batą. Bet galingas smogininko smūgis jam į nugarą nubloškė jį prie Franco kojų.

Francas iš pat pradžios stovėjo savo vietoje. Jis buvo, kaip tas centras kalinių. Kiti susigrupavo aplinkui jį. Jo ramumas drąsino kitus.

Vienas iš smogininkų pakiso Kurtui koją. Kurt ant jos suknubio, griūdamas smarkiai su-

Matos Narsumo Eiga

Vėjas sparnais po laukus belekiodamas, Himną audringąjį kraštui begrodamas, Miegą, sapnus į šalis vis gainiodamas, Liepia budėt ir nakčiai.

Liepia budėt ir kitus dar pabudinti, Rodosi, šaukia kovon išsijudinti— Eiti sklaidyti tą debesį gludinti, Tą, kuris sukasi čia.

* * *

Bundame mes ir kitus dar pakviečiame, Kovai karius tik grupuojame, spiečiame, Momento svarbą mes aiškinam, liečiame,— Didinas, auga jėga.

Ugnį kovos jau mes matom liepsnojančią, Pavergtą klasę—jau nieko nebojančią, Klasę prieš klasę visur bekovojančią,— Matos narsumo eiga!

28-1-34.

St. Jasilionis.

trenkė galvą. Aplinkui jį sniegas greitai paraudonavo.

“Akuliorinis,” stengdamasis pasiekti Franco veidą, atsistojo ant pečių gulinčiam Gustavui. Gustav surinko paskutines savo spėkas ir, atsiremdamas ant visų keturių, padarė pastangas atsistoti. “Akuliorinis” — komandanto pagalbininkas — nusmuko nuo Gustavo ir įkrito į grupę draugų, kurie buvo susipietę aplinkui Francą. Galinigi ir sunkūs darbininkų kumščiai gerai jį pavaišino. Jo riksmas užglūšino visus.

Vėl sušvilpė. Smogininkai nenoromis atsitraukė nuo savo aukų ir, sunkiai alsuodami ir prakaitą braukdami, sustojo į savo vietas.

Ant žemės krauju apsipylęs gulėjo ilgasis Kurt. Jis bandė pasiremti kaire ranka, o dešinė laikėsi už sukruvintos galvos. Smogininkai pirmiausiai pagriebė jį ir nuvilko į tamsų karcerį.

—Leninizmas! — taip garsiai šaukė Franc, kad jį girdėjo visi draugai ir priešai. Smūgis... Išmūšė jam dantis...

—“Rot Front!”

Smogininkai atsisuko į tą pusę, iš kur pasigirdo “Rot Front!” Kaliniai stovėjo tylo mis, visi savo išvaizda išreikšdami nenugalimą pasiryžimą. Keletas smogininkų jau besiruošiančių vėl pulti ant kalinių, susilaikė, matydami vieningumą politikalių.

“Akuliorinis” labai blogai atrodė: apdaužytos ir jau suspėjusios užtinti akys, atrodė kaip padvėsusios žuvies.

Visą likusią dienos dalį be pertraukos kalėjimo sargai trynė sieną, stengdamiesi nuplauti revoliucinį obalsį “Es Lebe Lenin!” Iš karcerio girdėjosi Kurto dejavimai. Neužilgo iš barako, kuriame buvo įrengtas karceris, išėjo budeliškas plakimų specialistas Geince. Draugą Kurtą mums daugiau jau neteko matyti. Jie jį užplakė... Bet ant barako sienos, nepaisant fašistų pastangų, vis dar matėsi kovingas obalsis: “Es Lebe Lenin!”

Vertė D. M. Šolomskas.

Bundantis Galiūnas

Jau darbo galiūnas iš miego pabunda,
Jau ima praplėsti akis užmiegotas.
Siurbėlių gylimą pajutęs, sujunda,
Jo protą apleidžia jau sapnas miglotas,
Kuris jį liūliavo laike ilgo miego,
Slėpdamas baisybę tikrenybės spiego.

O siurbėlės, dėlės, ką jo krauju minta,
Iš prakaito jojo sau lobius sukrauna,
Mato, kad jų spėkos, jų galybė krinta,
Ir del to jie baimės didžiausios įgauna —
Bando suturėti jį nuo sujudimo,
Nuo darbo galiūno “baisaus” išbudimo.

Šautuvai ir buožės, bombos ašarinės
Ir gaujos kazokų apginkluotų baisiai,—
Prirengtos baisingos yr’ spėkos karinės,
Kurių baisaus žygio jau matosi vaisiai,
Nes jie jau prapliupo į darbo galiūną
Ir švinu, ir plienu “vaišino” jo kūną.

Kaip greit teks išbusti didžiam proletarui,
Kaip greit teks sutraukti turtuolių žabangus,
Kaip greit teks pakilti šiam galingam Arui,
Kurs išvydo saulę per štanguosius langus,
Kurią nuo jo slepia dykūnai plėšikai;
Kaip ilgai triumfuot teks parazitų klikai!

Raudonas Juokas.

Taj-ano Simfonija

O. ERBERG

PILKAIS debesimis padengtas dangus ištisė savo sidabrinį uždangalą virš staigių krantų upės, genančios tamsiai geltonas vilnis į rytus. Prie upės kranto buvo daugybė laivelų.

Ant purvino kelio, kur ratų vėžėse žibėjo vanduo, begalinėje eilėje judėjo pusiau nuogos figūros, sulenktos nuo svorio—130 kilogramų bundulių vatos. Nešėjai bėgo, šokinėdami ir kiekvienas save ragindamas trumpais šauksmais.

—O-ho-ho!

—E-he-he!

—A-ho-hi!

—I-hi-hi!

Vata, tarytum plaukte plaukė nuo medinės prieplaukos iki galo kelio, kur godžiai atidaręs akmeninius nasrus stovėjo gigantas. Virš jo driekėsi, kaip smala, juodi dūmai, tarpe kurių plėvė savo įvairiaspalvė vėliava. Jauni vaikai, ant kurių nugarų buvo pririštos pntinės, rinko nupuolusias vatos kšnelius smailiomis banbukinėmis lazdomis. Nei vienas vatos kšnelis neprivalėjo pasimesti ant kelio.

Prie kelio duobėse sėdėjo nualsinti šešiolikos valandų sunkaus darbo nešikai. Grėždami prakaičiuotus marškinius, jie žiūrėjo aptemusiomis akimis į vatos srovę, kuri be pertrūkio plaukė pro šalį jų į plačiai atdarus fabriko vartus, nes neprisotinamas jo pilvas privalėjo visada būti pripildytas iki kraštų.

Išilgai abi puses kelio, susipaudusios viena su kita, stovėjo medinės ir molinės pirkelės, kuriose gyveno to fabriko darbininkai. Kiekvienoje iš tų pirkelių gyveno nemažiau trys-

keturios šeimos. Vasaros laike jie kentėjo nuo didelio karščio, kadangi tose bakūžėse, kaip kokiose kiaulydėse, nesirado langų, o žiemą, atbulai, turėjo kentėti nuo drėgnumo ir šalčio, nes jose nesirado jokių pečių. Laike pavasario lietu, pašėlus vandens srovė pusę tų pirkelių sunaikina, nunešdama su savim į upę. Kurios lieka nenuneštos, tai jų gyventojai vaikština iki kelių vandenyje. Šiose tamsiose lindynėse nuogos senelės globoja ištinusius nuo bado vaikus, gamina vieną ir tą patį maistą—sausus ryžius su kopūstais ar burokais—degina prie slenkčių popierinius tam tikrus knatus kaipo religinį smilkylą. Beveik nuogi, nešvarūs vaikai bėgioja kreivose ir siaurose gatvėse, kurios užterštos įvairiais šlamštais ir atmatomis. Jie kartais nuo šunų jėga atima apipuvusias dvokiančias maisto liekanas ir godžiai jas suvalgo, o kartais jie apstoja praeivius, prašydami išmaldos ir juos seka ištisas valandas, šaukdami:

—Ta-ban, kamšo! Ta-ban, kam-šo! (ponas, išmaldos!).

Arba dainuodami ubagiška giesmę:

—I-tu-ja, i-tu-ja!

Po garsais šių dviejų dainų randasi darbininkais apgyventas priemiestis, kuris prispaustas prie mūrų japoniško vatos fabriko. Tos dainos skrenda iki fabriko mūrų, o iš už jų susitinka lekiančias melodijas užiančių verpiamųjų mašinų, transmišijų, švilpimą ir šniokštimą garinių mašinų. Susidurdami prie fabriko sienų, du susitikusieji balsai susijungia į

viena, padarydami simfoniją vergiško, alsinancio darbo ir neišbrendamo skurdo.

Aš sėdėjau prie upės kranto, kur buvo padaryta prieplauka mažiesiems laiveliams, ir laukiau kutro (chiniškas laivelis), kuris pervežtų mane į kitą kraštą, į europišką miesto dalį, o tuo tarpu Čaj-He-sen, sulyg mano prašymo, papasakojo istoriją savo gyvenimo:

—...Mano kaimas randasi ten toli, toli, augštupyje. Žemė mes turim neužtektinai drėgną, delto ryžiai auga blogai. Nuo kada atsidarė ir pradėjo funkcionuoti didieji fabrikai Ičan ir Shanghaijuje, dauguma mūsų kaimiečių pradėjo sėti ir auginti vatą. Anksti rudenį būdavo tarsi sniegu padengti platus vatos laukai.

—Beveik visi laukai priklausė mūsų gentės viršininkui Čaj ir jo artimiesiems giminiams. Bet Čaj kaimė negyvena. Jo laukus apdirba mūsų kaimo gyventojai. Savo vaikystę aš praleidžiau drauge su motina, mano dėdės šeimoje. Mes dirbdavom ant jo lauko, o jis mus maitino. Mano tėvas turėjo darbo kaipo laivo darbininkas ir važinėdavo upe nuo vieno kaimo prie kito, rinkdami vatą. Jis visą amžių svajojo susitaupyti užtektinai pinigų nusipirktiui nuosavam nameliui ir sklypi žemės, kad paskiau galėtų drauge gyventi su savo šeima, bet nelaimės sutrukdė jo svajones.

—Štai jį paleido iš darbo, štai gaisre sudegė mūsų visas turtas, kokį tik mes turėjom, štai jam sulaužė koją ir du mėnesiai privalėjo išgulėti lovoje!

—Kuomet man sukako 15 me-

tū amžiaus, likimas man davē didzīausj smūgį. Tuo laiku mūsų apielinkēje siautē cholera ir ji nuvarē mano motinā j kapus. Aš dar tuo laiku nebuvau pilnai subrēdē darbinīkas, bet, žinoma, subrēdē valgytojas, ir per tai dēdē atsīsakē daugiau užlaikyti. Tēvui neliko nieko daugiau daryti, kaip tik paimti mane j miestā. Ir aštuoni metai tam atgal, štai, prie tos prielaukēlēs, aš pirmā sykį išlipau ant šio upēs kranto. Dauguma mūsų kaimo gyventojų dirbo vatos fabrike ir per jū pagelbā tēvas žadējō surasti man darbā. Vienā dienā tēvas nusamdē stalā vienojē iš geresnių valgyklų, užsakē gerus pietus ir užkvietē mūsų kaimo žmogų, kuris jau ilgī metai kaip dirbo mini-man fabrike. Po dvidešimt dviejų stiklelių ryžių brenđēs, mano likimas buvo nuspręstas. Mūsų tolimas gimīnaitis Caj-Da-čao, fabriko mašinistas, sutiko priimti mane j darbā, kaip savo mokinį.

—Po to mano tēvas vėl tuojaus išvažiavo su laivu, kuris iš kaimų rinko vatā. Prieš išvažiavimą, jis mane mokino būti visada paklusniu Caj-Da-čao, geriausiai kaip galint dirbti ir vengti pasipriešinimo bei ginčų. Jis mane nuvedē pas mūsų gentēs viršininkā—ponā Caj—ir nors turtingas pirklys, užimtas prekybos reikalais, nepriēmē mūsų, tačiau tēvas pakaukavo saują kešų (varinis pīnigas su skylute viduryje, vertas pusēs amerikoniško cento) bažnyčiai kaipo aukā nuo mūsų gentēs ir įsakē man, kad, ištikus nelaimei, prašyti protekcijos pas ponā Caj.

—Mano tēvas turējō senus įsitikinimus. Jis akiai tikējō j tvirtumą gimīniškų ryšių ir stengēsi tą patį įkvēpti man. Čionais, mieste, egzistavo mūsų provincijos darbininkų organi-

zacija, ir tēvas, smulkmeniškai paaiškinęs man apie ją, pridējō: jei aš įgysias ten malonę įtekmingų žmonių tarpe, tai man joks pavojus negrūmosias.

—Tai buvo paskutinis mano pasimatymas su tēvu. Kaip kad tankiai atsītinka mūsų upėje, vienā tamsią, miglotā naktį, didelis svetimšalis garlaisvis susidurē su laivu, kuriame dirbo mano tēvas. Pastarasis kaipo daug mažesnis ir pusiau medinis tapo sudaužytas ir tuojaus nuskendo. Toje katastrofoje vienintēlis išsigelbējęs žmogus papasakojo, kad mano tēvas ir jo draugai šaukē, metē rakietas, bet „svetimšalis“ praplaukęs pro šalį, nekreipdamas mažiausios dėmės. Jų lavonų nebuvo galimybės surasti, taip ir paliko upēs dugne.

—Drauge su mašinistu Caj-Da-čao, aš dirbau naktinėje paiminoje. Mano darbas buvo tepti ir valyti mašinā. Mes dirbom nuo šešių valandų vakaro iki šešių val. ryto. Nežiūrint karščio ir troškimo mašinų skyrių ir nežiūrint to, kad aš labai retai gaudavau normaliai išsimiegoti, greitai prirpatau prie darbo... Caj-Da-čao'as buvo patenkintas mano gabumu ir darbštumu. Aš rūpinaus patarnauti jam visa kame taip, kaip ir japoniskam inspektoriui, kuris buvo vienā kartā atsilankęs j mūsų mašinų skyrių.

—Aš supratau, kad man pasitaikē laimē, ačiu Caj-Da-čao, užimti gerā vietā, palyginus su vaikais ir moterimis, dirbančiais valymo skyrių, verpykloje ar audinyčioje. Nors Caj-Da-čao pasiimdavo mano visā algā už kambarį ir maistā. Aš nei nežinojau, kiek aš gaunu, bet jie man sakydavo, kad ateityje aš tapsiu kvalifikuotas mašinistas ir tuomet gausiu vienā meksikiškā dolerį j dienā (38 amerikoniškus centus) ir be to, tap-

siu nariu mechanikų unijos.

—Ateityje tapsiu mašinistu! Ši svajonē pripildē mane išdidumu. J darbininkus aš taipgi pradėjau žiūrėti su išdidumu.

—Aš jau vienus metus buvau išdirbęs fabrike, kada vienā sykį atējō du audėjai kažin ko j mašinų skyrių ir tarp savęs pradējō kalbėtis. Vienā iš jų aš pažinau: tai buvo narys mūsų provincinės organizacijos. Caj-Da-čao pasiuntē mane atvesti japoniskā inspektorių. Aš jį radau raštīnėje ir atvedžiau j dirbtuvę. Japonas su nagai-ka išvijo minimus darbininkus, pasižymėdamas jų numerius. Tada Caj-Da-čao priējō prie japono ir kā tai pakuždējō jam j ausj. Japonietis tuojaus išbraukē numerį mūsų provincinės organizacijos nario, o ant-ram audėjui liepē tuojaus išsi-nešdinti iš fabriko.

—Tas stebino mane. Aš gerai mačiau, kad tas viskas buvo sudaryta tyčia ir jaunasis, prašalintas iš fabriko audėjas buvo visai nekaltas, bet aš tylėjau. Išvartytis darbininkas ilgai buvo be darbo. Rytmečiais jis ateidavo prie fabriko vartų, bet sargai jį nuvydavo su lazdomis. Taip jis be darbo vaikštīnėdamas labai sukūdo, jo menki drabužiai visai nuplyšo, nakvodavo jis paprastai po atviru dangum, prie fabriko sienos, drauge su kitais bedarbiais. Vienā žiemos rytā, kada mes ējom iš fabriko namo, mes pamatēm jaunā audējā kabantį pasikorusį ant skersinio balkio fabriko vartų. Jo mirtis j mane padarē gana nemalonų ir gilų įspūdį; aš pradėjau suprasti mano klaidā. Dauguma darbininkų žinojo, kad aš esu kaltas delei jo mirties. Jie mane skaitē kaipo inspektorių šunį, išjuokdavo ir visai persekioldavo; del tos priežasties tapau

dar svetimesnis ir tolimesnis nuo darbininkų.

—Taip praėjo trys metai. Aš jau buvau užbaigęs mokslo kursą ir dažnai dirbdavau vienas, nes mano Caj-Da-Čao dažniausiai snaudavo kampe. Mano padėtis fabrike beveik nepasimainė. Aš vis dar taip pat tebesvajojau apie tai, kad, ačiū protekcijai mano pažįstamųjų, darbštumui ir paklusnumui, aš užimsiu darbe gerą ir gerai apmokamą vietą. Bet staigūs nauji prietikiai pakeitė visas mano idėjas ir papratimus.

—Tas atsitiko sunkiais sausais metais. Kaina ryžių smarkiai pakilo, o vatos kaina kas metai puolė žemyn.

—Dauguma mūsų apeliokės valstiečių atvažiavo į miestą, įsieškodami darbo ir kiaušas naktis stovėdavo eilėse prie fabriko vartų. Jie norėjo nors kiek užsidirbti, kad užsimokėti prieš naujus metus nors dalį žemės mokesčių savo žemvaldžiams dvarininkams. Ubagų ir valkatų skaičius padaugėjo kelis sykius. Mūsų algos tapo numuštos beveik vienu trečdaliu, o ryžių kaina kilo augštin kiekvieną dieną. Darbininkai buvo nuliūdę, neramūs ir labai įpykę.

—Laikė darbo aš eidavau į verpyklą atsinešti pakulų, kuriomis valydavau mašinas.

—Tą kartą, jau baigiant darbą, prieš pat aušrą aš nuėjau į verpyklą. Tamsi lempučių šviesa žibėjo vatos dulkių migloje ir žmonių prakaito garuose.

—Čion dirbo tik moterys ir vaikai. Vaikai stovėjo prieš mašinas prie špilių ir budriai gaudė nutrūkstancius siūlus ir juos sumegzdavo. Po mašinomis pintonėse ir kampuose, ant vatos krūvų miegojo, šokinėjo, verkė, žaidė mažučiai vaikai, kuriuos motinos, eidamos dirbti, atsinešdavo drauge su savim,

nes neturėjo kur jų palikti. Iš visų pusių girdėjos sausas kulsų. Takais bėgiojo augesni vaikai, sulenkinti sunkių pintinių, kurios buvo pripildytos gatavais siūlais. Moterys ir vaikai su juodais, kaip žemė veidais, svyravo nuo nuovargio, po dvylikos valandų sunkaus darbo trenksme, mašinų ūžime, dvokiančiam nuo dulkių ir prakaito pusiau tamsios dirbtuvės ore.

—Staigiai viduryje tako aš pastebėjau japoną, su nagaika rankoje. Jis sustojė beveik prie manęs ir tēmijančiai žūrėjo į nuilsusį, išblyškusį 10 metų vaiką, kuris snaudė, stovėdamas prie mašinos, svyravo ir nekontroliavo nutrūkstusių siūlų. Japonas nagaika sušvyturiavo ore ir tuo pačiu momentu pasigirdo širdį veriantis kliksmas. Visi pradėjo bėgti į tą vietą. Vaikas gulėjo ant grindų, užsidengęs rankomis veidą. Jie pakėlė jį ant rankų ir, kada viena moteriškė, skvernu savo halato, nušluostė kraują nuo vaiko veido, aš pamačiau dvi išplėstas vaiko akis. Vaikas gulėjo nualpęs, kaip negyvas.

—Darbininkės puolė ant japono ir, pirmiau, negu jam pasisekė pasprukti į šalį, jos ištraukė iš jo rankų nagaiką ir pradėjo vytis per dirbtuvę. Jos vydamos jį, mėtė mašinų šėvomis, ryžių puodukais ir tuo, kas tik papuolė. Bėgdamas japonas, išsitraukė revolverį ir pradėjo šaudyti besivejančias darbininkes. Vaikai ir moterys, palikę savo mašinas, susirinko viduryje dirbtuvės. Dauguma moterų nubėgo į kaimyninius skyrius, šaukdamos: meskit darbą! meskit darbą!

—Pagautas sujudimo, aš nubėgau į mašinų skyrių, pastūmiau šalin Caj-Da-Čao stovintį prie mašinos, patraukiau rankeną signalinio fabriko švilpuko

ir tuo pačiu momentu, pagrobęs kitą misinginę rankeną, patraukiau ją į šoną ir sustabdžiau mašiną. Buvo galima aiškiai girdėti, kaip per visą fabriką pamažu pradėjo silpnėti ūžimas transmisijų ir verpiamųjų mašinų. Vietoj to, augo alarmas ir ūžesis įnirusios minios. Caj-Da-Čao pradėjo sustingo ir žiūrėjo plačiai atidarytomis akimis į mane, bet pasikui, supratęs kame dalykas, pagavo mano ranką ir stengėsi mane nustumti šalin nuo mašinos. Tarpe mūsų prasidėjo kovos. Jis pagavo mane už gerklės ir aš pajutau, kad pradėjau dusti. Tada spyriau keliu jam į pilvą ir pasiiluosavau nuo įkibusių į mano gerklę nagų. Jis išnaujo atakavo mane, bet tame momente aš pastebėjau stovinčią prie mašinos taburetę, kurią pagrobęs visu smarkumu leidau į savo "globėjo" galvą. Caj-Da-Čao susvyravo ir krito ant anglių krūvos...

—Narsuolis iš jūs, drauge!

—staigiai pasigirdo balsas iš už nugaros. Aš pažūrėjau užpakalinį ir pamačiau dieninės pamainos mašinistą. Jis motamai atėjo pamainyti mus ir pataikė kaip tik tuo momentu, kuomet dirbtuvėje prasidėjo skandalas ir matė taipgi mano susidūrimą su Caj-Da-Čao. Mašinistas, priėjęs prie manęs, paspaudė man ranką. Po to pašaukė savo pagelbininką, kuris buvo jau fabrike ir mes drauge išėjome į fabriko kiemą, kur iš visų pusių rinkosi darbininkai. Šimtai vaikų verkė, glausdamiesi prie suaugusiųjų. Moterys, įtūžę, keikė kaip įmanydamos japonus. Vyrai rūpestingai kalbėjosi tarpe savęs pakūždomis. Į kiemą rinkosi taipgi ir dieninė pamaina. Apart to, prie jų prisidėjo bedarbiai valstiečiai ir vatos nešėjai, kurie nakvojo prie fabriko sienų.

Momentaliai platus fabriko kietas prisipildė sausakimšiai. Tada dieninis mašinistas Pan įsibrovė į vidurį minios ir, pasiilęs ant vatos pundulio, pradėjo kalbėti į susirinkusius darbininkus. Jis nurodinėjo japoniškų inspektorių gyvuliškus elgesius, vergišką darbą ir skurdų bado gyvenimą. Jis atšaukė į darbininkus, kad pastarieji neapleistų fabriko, iki neišdirbs reikalavimų ir neišrinks streiko komiteto, o nepradėti dirbti, iki fabriko administracija nesutiks išpildyti mūsų reikalaujamų tiesų.

—Nekuriam laikui prabėgus, į kiemą įmaršavo būrys japoniškų jūrininkų, ginkluotų nuo galvos iki kojų. Jie buvo pašaukti fabriko administracijos apgynimui japoniško kapitalisto reikalui. Tuo laiku, kada jūrininkai uždarė kiemo vartus ir prie jų pastatė tvirtą sargybą, karininkas davė miniai įsakymą tuojau išsiskirstyti ir eiti kiekvienam prie savo mašinos.

—Tuomet mašinistas Pan pranešė miniai:

—‘Eikit prie mašinų, bet nepradėkit darbo, iki jūs gausit įsakymą nuo jūsų išrinkto streiko komiteto. Visa minia išsivaikščiojo prie savo vietų. Aš nuėjau į mašinų skyrių. Po kiek laiko, jūrininkai gavo įsakymą išvaryti iš fabriko visus darbininkus, atimant iš jų numerius (bedžius). Jie pradėjo tą darbą pirmiau prie vienos dirbtuvės, o paskiau prie visų. Jausdamos ką tai blogo, dauguma darbininkų bandė pabėgti, bet visos durys buvo saugomos sargybos.

—Jūrininkai, drauge su japoniškais inspektoriais, vedė grupėmis darbininkus į koridorius, mūsė guminėmis lazdomis ir atmininė numerius, išmesdami į kiemą. Kieme susispietė į krūvą daug darbininkų. Pa-

matę tai sargybiniai, stovintieji prie vartų, paleido dvi salves, vieną į augstį, o kitą į darbininkus ir vaikus. Daug krito sužeistų bei užmuštų. Pasidarė didelė panika. Masė moterų, vyrų ir vaikų pasiėjo bėgti, stengdamiesi išsigauti iš kiemo, pro vartus. Jūrininkai, norėdami sulaukyti, pradėjo juos varstyti durtuvais, mušt būožėmis ir lazdomis, bet minia vis tiek išsilaužė ir išbėgo į gatvę. Mums bėgant, jūrininkai dar paleido keletą salvių iš užpakalio ir vėl krito kelios dešimtys vyrų, moterų ir mažų vaikų. Taip prasidėjo mūsų pirmas streikas...

Čion Caj-He-Ein pertraukė savo pasakojimą ir parodė mažą kutrą, kuri tame momente sustojo prie prielaukos krašto.

—Štai atvažiuo kutras, kuris perkels jus per upę į miestą. Šis kutras atvežė vatos fabriko naktinę pamainą japoniškų inspektorių ir lauks, iki ateis dieninės pamainos inspektoriai.

—Gerai,—atsakiau aš.—Jūs ne už ba igėt pasakojimo apie streiką.

—Apie streiką? Beliko labai mažai kas sakyti. Mūsų streikas tęsėsi labai ilgai. Tai buvo vienas iš pirmųjų įvykių atkaklios ir ilgai besitęsiančios kovos. Galų-gale badas ir šaltis mus nuvijo prie fabriko ir dauguma darbininkų pradėjo kalbėti apie tai, kad yra jau laikas užbaigti streiką, nors iš visų mūsų patiektų reikalavimų japoniška fabriko administracija sutiko tik apie mokestį —100 dolerių apakinto vaiko tėvams. Tuomet pas nekuriuos atsirado nuomonė jieškoti užtarimo pas poną Caj.

—Aš ankščiau jums minėjau, kad vatos fabrike dirba daug mūsų provincijos ir mūsų gentės žmonių. Ponas Caj ne tik buvo viršininkas mūsų gentės,

bet taip pat vadas mūsų provincinės organizacijos. Mieste buvo jis geriausiai visų žinomas, kaipto turtingas pirklys ir vienas iš gerbtinausių miestiečių. Kada tą “negarbingą dieną” buvo paskelbtas boikotas prieš Japoniją, jis padėjo tautiniam judėjimui pinigais ir patarimais. Ir štai mes prie jo kreipėmės ir dabar. Pas jį mes pasiuntėm iš penkių žmonių delegaciją, tarpe kurių radaus aš pats, nors teturėjau tik 19 metų amžiaus.

Tikrenybę mano elgėsis streiko laiku pakeitė darbininkų nuomonę linkui manęs.

—Mašinistas Pan buvo priešingas siuntimui delegacijos pas Caj. Jis aiškino, kad nebūsią iš to jokių rezultatų. Mes nuo savęs paaiškinom, kad Pan yra čionais svietimas žmogus, ne iš mūsų gentės nei provincijos, todėl negali visko žinoti, ir mes nutarėm eiti pas poną Caj.

—Ponas Caj mus priėmė savo gražiam sode. Jis sėdėjo po moruso medžiu, po kuriuo, kaip jūs žinot, gimė Konfucijus. Jis, rūkdamas pypkę, žūrėjo į fontaną, iš kurio pusiau liūto, pusiau žmogaus figūros švirksėtė augstyn vanduo. Jis atyžiai mus išlausė.

—Seniausias amžium iš mūsų tarpo darbininkas papasakojo jam apie mūsų vargingą padėtį.

—Mes uždirbam,—sakė jis —‘tiek, kad negalim už tuos pinigus nusipirkti dviejų bliūdelių ryžių. Mes galėtum grįžti į kaimus, bet šie metai yra sausi ir delto kaimuose jie irgi badauja. Gal ponas Caj galit ką nors pagelbėti mums mūsų kovoje prieš japoniškų fabrikančius? Mes kreipiamės prie jūsų, kaipto pas viršininką mūsų gentės ir vadą mūsų provincinės organizacijos, kaipto pas chinietį, kuris myli visus savo brolius—chinus—ir kaipto pas

pirklį, kuris supranta, kokią bledį daro japonai Chinijai, išnaudodami josios turtus ir žmones.’

—Ponas Caj ne tuoj atsakė. Jis gana ilgai galvojo ir, kada jis atidarė burną, mes visi buvom užsitikrinę, kad jis rado priemonę pagelbėti mums.

—‘Ar jūs žinot palyginimą apie Cjan-Czi?’—paklausė ponas Caj. ‘Vieną kartą Cjan-Czi sapnavo, kad jis yra peteliškė, skraidanti virš žiedų ir nežinanti, kad tikrenybėje ji yra Cjan-Czi. Kada jis galų-gale pabudo, tada jis niekaip negalėjo išrišti šios problemos: ar Cjan-Czi sapnavo, kad jis yra peteliškė ar dabar peteliškė sapnuoja, kad ji yra Cjan-Czi. Ar nebuvo tame tik dviejų persiformavimų kokios nors vienetos? ‘—Nuosirdžiai sakant’—tęsė ponas Caj—‘aš jaučiuosi šiame dalyke lygiai taip pat. Nors

šiam įvykyje mūsų reikalai supuola, bet juk aš esu žemvaldis, samdantis darbininkus. Ar galit atsakyti į mano tris klausimus:

—‘Pirmas: jei pagilės krizis vatos rinkoj ir nepasitenkinimas žmonėse—ar jie bus patenkinti dabartine padėčia?

—‘Antras: Kas atsitiks su mano darbininkais—ar jie bus patenkinti dabartiniu stoviu?

—Trečias: kas atsitiks su vatos užsakymais, kuriuos aš gaunu nuo japonų? Ir, ar bendrai imant, neateis ta tvarka, del kurios kentės ne tik japoniški fabrikantai, bet taip pat ir mes, chiniški pirkliai ir dvarininkai, o po to jūs, mūsų darbininkai ir valstiečiai, kurie maitinatės, ačiu mūsų duosnumu? Ir ar nebūtų daug tinkamiaus prisiminti Konfucijaus žodžiai: ‘Tam, kad tėvas liktų tėvu, yra būtina reikalinga, kad

sūnus liktų sūnumi.’

—Štai su kokiais rezultatais mes išėjom nuo pono, kuris niekaip negalėjo išrišti, kas jis yra: peteliškė, ar Caj?

—Tuojau po to mes buvom priversti pradėti darbą. Iš šio streiko mes išėjom tačiau jau ne tie, kokie mes į jįėjom. Ačiu mašinistui Pan, mes išmokom naujas dainas vieton senų, kurias dainuodavo ubagai ir nešėjai.

Ir Caj-He-Sin su šypsna ant veido padainavo mums chinų kalboje pirmą punktą Internacionalo tuo laiku, kuomet vatos nešėjai pro šalį mūsų bėgdami vienoje linijoje, sulenkti nuo sunkių vatos pundulių, ragindami vieni kitus šaukė:

—O-ho-ho!

—E-he-he!

—I-hi-hi!

Vertė Petras.

Septyniolika Metų

ST. JASILIONIS

REVOLIUCIJOS kalendorius žengia į aštuonioliktus metus.

Šeštoje žemės dalyje triumfoja nauja era.

Revoliucinis marksistinis proletaro ir valstiečio pasiryžimas nugalėjo visų rubežių pirmuosius antpuolius.

Proletaro ir valstiečio bendra jėga—pergalėjo.

Atsitiesė proletaro ir valstiečio sulinkęs nugarkaulis, nugarkaulis buvęs palenktas paklusnybėje ponui per šimtmečius.

Atsivėpė proletaras ir valstietis giliu-giliu ypu, o po to —ėmėsi naujo kūrybinio darbo. Šalis, atsilikusi industrija, pašoko į priekį didžiausiu šuoliu.

Atsilikimas vieno šimtmečio pašoktas į priekį per dešimtį metų.

Kuri kita šalis šitaip įsirekordavo?

Vidujinis senosios santvarkos ramstis, tas valdonybės gaivalas, besipuošiąs dvigalvio erelio simboliu, jau pakirstas mirtinu smūgiu.

To paties gaivalo išoriniai likučiai, susiradę savo klasės sandraugus kitose šalyse, ir jų talikininkaujami, kranksi tie kirkliai belaukią karo lauke šviežienos.

Bet ar sulauks?

Triumfuojanti nauja era atsako: nesulauks!

Pastarųjų poros metų leistos užsienio buržuazijos mėlų kampanijos apie neva esantį S.S.R.

Sajungoj badą, nuo kurio miršta dešimtys milijonų gyventojų, neprigijo.

Užsienio bebundas proletaras suprato, kad tos žinios buvo tyčia fabrikuojamos ir skleidžiamos darbininkų ūpo slopinimui. —Tai tik juodinimas mūsų tėvynės,—tarė bebundas užsienio proletaras.

Revoliucijos kalendoriui suėjo septyniolika metų.

Šeštoji žemės dalis visa plačia išžiūra jau nebe ta šalis, kuri buvo prieš revoliucijos metus.

Stambioji proletaro ir valstiečio pagelbininkė—mašina—gelbsti nudirbti didžiuosius ir sunkiuosius darbus.

Proletaras ir valstietis pergyveno 1919-1920 badmečius,

jautė daug trūkumų ne tik tada, bet ir vėliau.

Ir kur gi,—paklausiu,—draugai, nėra darbo klasei trūkumų?

Yra visur!

Ir tie trūkumai darbo klasei kitose šalyse *didėja*, o šalyje, ką vadinasi S.S.R.S., *žymiai mažėja*.

Per septynioliką revoliucijos metų S.S.R.S. jaunuolis išsiauklėjo visai nebe tas žmogus, kokis per šimtmečius buvo auklėtas dvigalvio erelio globoj, ir kokis yra auklėjamas kapitalizmo dujų klane įvairiose šalyse.

Darbas—tai revoliucijos metų jaunuolio įstatymas.

Naudojimasis kito darbu—tai įstatymo laužymas, o įstatymo laužymas nebus toleruojamas nei savaitei, nei dienai, nei valandai.

Visa kas šalyje yra gero, yra mūsų, pilniausia ta žodžio prasme.

Neulankauti prieš nieką nereikia.

Nauja šalies kūryba ne tik mes pasididžiuiame.

Tąjį faktą pripažįsta ir bur-

žuazijos įvairūs atstovai.

Sukalbamesnis užsienio liberalas, aplankęs mūsų šalį, pripažįsta, kad mūsų jaunuomenės auklėjimo forma, mūsų naujoji literatūra, menas, ir abelnas kultūrinimasis turi nepaslepamos reikšmės.

Jis vertas ir kitoms šalims susidomėti.

Suėjus septyniolikai revoliucijos metų, šeštosios žemės dalies pilietis apsižvalgo, kas yra atsiekta ir kaip atsiekta; ko dar reikės siekti ir kaip siekti.

Darbo planas turi geriausiai pasisekima.

O besikrapštąs akis kitų šalių proletaras ir valstietis žvelgia į S.S.R.S. kaipo į inspiracijos akstiną.

Jis žvelgia ir pradeda rūpintis kasdien besunkėjančiu savo likimu.

—Tai ne laimė-lėmėjėlė man likimą yra skyrus, tai naudojimas, beteisė verčia mane badmiriauti,—dainuoja jis.

Ir prieš naudojimą, prieš bado sąlygas, kitų šalių proletaras ir valstietis pradeda išstoti, pradeda klasių kovos arenoje iš-

naujo didvyriškai kautis.

Kapitalo valdomos šalys, kriušindamos bekilantį savo proletarą ir valstietį, piktaig grumoja ir inspiruojančiai šaliai—S.S.R.S.

—Bet ar laimėsime, jei ją užpulsim?—jos mąsto.

Septyniolika revoliucijos metų; nauja era triumfuoja, o revoliucijos auklėtinis sako kitų šalių proletarui ir valstiečiui: būdėk, kovok, kovos keliu atsiek tai, ką aš jau turiu!—Še ranką!

Man trūksta daugelio smulkųjų gyvenimo reikmenų, bet jų reikmenų kiekis, susikūrus stambiajai industrijai, pradeda kasdien didėti; trūkumai pradeda išsigyvendinti.

Aš netekau savo brangiausiojo vado Lenino, netekau didelės eilės kitų revoliucijos ramsčių, bet nesuklupau,—žengiu pirmyn!

Turiu savo teises; kįlu visu kuo.

Še ranką!

1934.

Ir Degė Krūtinės

Ir degė krūtinės,
Ir liepsnos liepsnojo,
Ir augo jautimas,
Ir augo narsa.

O siekti gi reikia,
Visi tatau matom.
Teisių jau neliko
Gyvenimą tęst.

Rankas pasiduokim
Klasinėn vienybėn,
Sueisim ir šieksim,
Kas siekti reikės.

* * *

Teises pasiglemžęs
Klasinis mūs priešas,
Mums lemia badauti
Ir kęsti kančias.

* * *

Jautimas mūs vienas:
Mes jungiamės kovai,
Sutrempti tai visą,
Kas varžo teises.

Jausmai kunkuliuoja,
Dundena perkūnas,
Senamjam pasauliui
Jis galą nulems.

St. Jasilionis.

30-VII-33.

Proletarinē Literatūra

MAKSIM GORKY

Rugpjūcio mēnesyje, 1934 m., Maskvoj įvyko visa-sąjunginis Sovietų Respublikų rašytojų suvažiavimas—pirmas tos žmogiškos suvažiavimas pasaulio istorijoj—kuriamė didžiausis pasaulio rašytojas, Maksim Gorky, padarė pranešimą apie proletarinės literatūros reikalus. Pralkalba yra nepaprastai svarbi ir gili ir reikalinga studijavimo. Mes čia išspausdiname josios svarbesnes dalis. Vertimas iš anglų kalbos.—"Šv." Redakcija.

ROLĖ darbo veiksnij, kurie pakeitė stačiai gyvulį į žmogų ir sukūrė esminius kultūros pamatus, niekuomet nebuvo ištyrinėta visapusiai ir giliai taip, kaip ji užsitarnavo. Tai natūralu, nes tokis tyrinėjimas neina naudon darbo išnaudojtojų, kurie, keisdami masių energiją, kai žaliąją medžiagą, į pinigų, negalėjo, aišku, šiame atvejuje sudaryti žalosios medžiagos vertybę. Pradedant su gilia senove, nuo laikų pasidalijimo žmonių į vergų savininkų ir vergus, dirbančiųjų masių gyvoji jėga buvo naudojama, lyginai, kaip mes dabar naudojame mechaniską bėgančiųjų upių jėgą. Kultūros istorikai piešia primityvius žmones, kaip filosofuotojus, idealistus ir mistikus, dievų kurėjus, "gyvenimo prasmės" jieskotojus.

Jūs žinote, kad archeologijos daviniai ir senovinių religinių kultų atspindžiai tarnavo kaip medžiaga primityvės kultūros istorijai, ir šitos liekanos buvo sprendžiamos šviesoje ir įtakoje krikščioniškojo filosofiško dogmatizmo, kuris taip jau nebuvo svetimas ir atejistam istorikam. Ši įtaka yra labai aiški Spenserio viršorganiškoj teorijoj, bet ne tik taip buvo su juo; ji nebuvo svetima ir Fraser'ui ir kitiems. Bet nei vienas iš pri-

imityvės ir senovinės kultūros istorikų nepanaudojo folkloro (senoviškų liaudies dainų, padavimų, pasakų) davinius, žmonių žodiškos kūrybos, mytologijos, kuri, bendrai, yra atspindys gamtos fenomenų (nepaprastų reiškinių), kovos su gamta ir atspindys visuomeninio gyvenimo jo plačiuose artistiniuose apibendrinimuose.

Primityvės kultūros istorikai užtėlė apie pilniausiai aiškios materialistinio protavimo ženklus, kuriuos neišvengiamai pagimdė darbo veiksniai ir visuomeninio senovės žmogaus gyvenimo reiškiniai suma. Šitie ženklai atėjo pas mus formose pasakų ir mytų, kuriuose mes girdime prijaukintų gyvulių darbo atgarsus, žolių atradimą, išradimą darbo įrankių. Jau gilioje senovėje žmonės sapnavo apie lekiuojimo galimybę. Tą mes galime matyti iš legendų apie Phaetoną, Daedalus ir jo sūnų Icarus, ir iš pasakos apie "lekiojantį divoną." Žmonės sapnavo apie judėjimo pasukubinimą ant žemės pasakoje apie "septynių mylių batus," ir užvaldė arklį. Troškimas plaukti upe greičiau, negu josios vilnys, privėdė prie išradimo irklų ir žėglių. Norėjimas ištolo užmušti priešą ir gyvulį buvo motyvu, privedusiu prie išradimo kilpos, lanko ir įjėsimo. Žmonės galvojo, kaip galima būtų suverpti ir išausti viena naktimi didelį kiekį medžiagos, galvojo apie pasibudavimą gero namo, netgi "palociaus," tai yra, namo, apsaugoto nuo priešų. Verpiamas ratelis, vienas iš seniausių darbo įrankių, ir primityvės audimui staklės tapo pagaminta, ir pasaka apie

Vasilisą Gudriją tapo išrasta. Galima būtų priskaityti tuzinus kitų įrodymų apie tikslingumą pasakų ir mytų, tuzinai įrodymų apie tolymatą ir vaizduotę... Visi mytai ir pasakos apie senovę yra apvainikuotos, kaip mytas apie Tantalusą. Tantalusas stovi vandenį įbrides iki kaklui, jis kankinamas troškulio, bet negali jo užgesinti—tokis yra senovės žmogus tarpe išorinio pasaulio reiškinij, kurių jis nesupranta!

Senovės pasakos, mytai ir legendos yra mums žinomos, bet aš norėčiau, kad jų pamatinė reikšmė būtų giliau suprasta. Ši pamatinė reikšmė rodo senovės darbo žmonių bandymą pasilengvinti darbą, padidinti darbo našumą, apsiginkluoti prieš keturkojus ir dvikojus priešus ir taipgi "patraukti savo pusėn" gamtos elementarinius reiškinis, priešingus žmonėms, žodžio jėga, "prašymais" ir "maldavimais." Pastarasis ypačiai yra svarbus, kadangi jis parodo, kaip giliai žmonės tikėjo savo žodžio galei, ir šis įsitikėjimas išaiškinamas aiškia ir tikra kalbos pirmenybe, kuri organizuoja visuomeninius tarpasitikiavimus ir žmonių darbo veiksnis. Žmonės netgi savo "maldavimais" bandė pakreipti savo pusėn dievus. Tai visai natūralu, kadangi visi senovės dievai gyveno ant žemės, buvo panašūs į žmones ir užsilaikė kaip žmonės: gerai nusiteikę linkui ištikimųjų ir piktai linkui neištikimųjų; kaip žmonės, jie buvo pavydūs, kerštingi, daug trokštą. Tasai faktas, kad dievai buvo panašūs į žmones, yra vienas įrodymų, palai kančių tą nuomonę, jog religi-

nis tikėjimas neiškilo iš gamtos reiškinių apžvalginėjimo, bet atsirado ant visuomeninės kovos pamatų. Labai daleistina manyti, kad "didieji" senovės žmonės buvo žaliųjų medžiaga dievų gaminimui: Hercules, "darbo herojus," ir "visų profesijų meistras," ilgainiui buvo pakeltas prie Olympo tarpe dievų. Primityvių žmonių vaizduotėje, dievas nebuvo abstraktis (atitrauktas nuo tikrovės) su p r a t i m a s, įsivaizduojamoji esybė, bet pilniausiai tikras asmuo, ginkluotas vienu ar kitu darbo įrankiu; dievas buvo vienos ar kitos profesijos viešpats, mokytojas ir žmonių bendradarbis. Dievas buvo darbo pasisekimo artistiniu apibendrinimu, ir "religinis" darbo žmonių tikėjimas turi būti naudojamas kabutėse, kadangi tai buvo tikrai artistinis tvarinys. Idealizuojant žmonių gabumus ir turint nuojautą apie jų galingą vystymąsi, mytų sukūrimas yra pamatiniai tikras, realistinis. Lengva surasti kiekvienam senovės fantazijos lekiujime jojo akstintoją, ir šis akstintojas visuomet buvo žmonių troškimas palengvinti savo darbą. Aišku, kad šį troškimą įnešė rankų darbo žmonės. Ir taip jau yra puikiai suprantama, kad dievas nebūtų pasirodęs ir nebūtų taip ilgai gyvavęs kiekvienos dienos darbo žmonių papročiuose, jei jis nebūtų buvęs nepaprastai naudingas žemės viešpačiams, darbo išnaudotojams. M ū s ū šalyje dievas pradeda būti pamirštas taip greitai ir lengvai todėl, kad jo gyvavimui reikalingas išnyko: reikalingumas pateisinimo žmogaus galios ant žmogaus, kadangi žmogus privalo būti tikrai bendradarbiu žmogaus, jo prietelius, jo draugas, jo mokytojas, bet ne viešpats, valdąs jo protą ir norą.

Bet juo vergų savininkas buvo galingesnis, tuo augščiau į dangų kilo dievai, ir tarpe masių pasirodė kova su dievu, kaip vaizduoja paveikslai Prometejaus, estono Kalejos ir kitų herojų, kurie matė dieve viešpačių viešpatį, jiems priešingą.

Pirm-krėščioniškas, pagoniškas folkloras nepaliko jokių aiškių išreikštų buvimo minties ženklų apie "esencijas," apie "pirmąją priežastį visų reiškinių," apie "daiktus savyje," ir, bendrai, apie minties ženklus, kurie patapo suorganizuoti į sistemą ketvirtame šimtmetyje prieš mūsų gadynę, "Atticos pranašo," *Platono, išdirbėjo supratimo apie pasaulį, atitrauktą nuo darbo veiksmų, nuo gyvenimo sąlygų ir reiškinių*. Yra žinoma, kad bažnyčia iš pat pradžių griežtai kovojo su "pagonizmo likučiais," ir šitie likučiai buvo atspindžiai darbo ir materialistinio pasaulio (visatos) supratimo. Yra žinoma, kad taip greit, kaip feudaliai viešpačiai pradėjo jausti buržuazijos galią, pasirodė idealistinė vyskūpo Barkley filozofija, reakcinis reiškinys, kurį V. I. Leninas išaiškino savo kovingoje knygoje, nukreiptoje prieš idealizmą. Yra žinoma, kad išvakariuose Francūzų Revoliucijos, pabaigoj 18-to šimtmečio, buržuazija išnaudojo materialistinę mintį kovai su feudalizmu ir jo įkvėpėju—religija; tačiau, nugalėjusi savo klasinį priešą ir bijodama naujo priešą—proletariato—buržuazija tuojau sugrįžo į idealistinę filozofiją ir pradėjo ginti bažnyčią. Jausdama daugiau ar mažiau neteisėtumą ir abejingumą savo galios ant darbo masių, buržuazija bandė laike 19-to šimtmečio pateisinti savo gyvavimą kriticismu, pozityvizmu, racionalizmu ir pragmatizmu filozofija ir kitais bandymais,

kraipydama tyrą materialistinę mintį, išplaukusią iš darbo veiksmų. Šitie bandymai vienas po kito parodė jų nepajėgumą "išaiškinti" visatą, ir dar kartą buvo 20-tam šimtmetyj pripažinta, kad idealistas Bergson yra lyderis filozofinėse mintyse, kurios mokymas, vadinasi, yra "palankus katalikų tikybai." Jeigu prie šito aiškaus norėjimo žengti atgal bus pridėta b a r t i n i s buržuazijos verkšlenimas, būk augimas technikos, kuri sukovė pasakiškus kapitalistams turtus, yra destruktivis, tai mes ir turime aiškią nuomonę to intelektualinio b u r ž u a z i j o s nusibankrūtinimo laipsnio ir tolydžio matome reikalingumą sunaikinti jį, kaip istorinę liekaną. Gesdama, buržuazija nuodija pasaulį savo lavono puvešiais.

Intelektualinis nubiednėjimas visuomet buvo priežastimi nukrypimo nuo supratimo pamatinės reikšmės tikrovės veiksmų—bėgimas nuo gyvenimo, bijantis jo, arba dėl egoistinio ramybės troškimo, arba dėl visuomeninio nepaisymo, kurį pagimdė kapitalistinių valstybių vulgarisčiausias ir įkriausias anarchizmas.

Išgarbintoji Kapitalizmo Kultūra

Yra daug vilties, kad, kuomet marksistai rašys kultūros istoriją, mes būsimė įtikinti, jog *buržuazijos rolė kultūros kūrimo procese yra buvus labai perdėta*—ypačiai labai perdėta literatūros srityj, ir dar daugiau srityj tapybos, kur buržuazija visuomet buvo samdytoja ir tuo būdu sprendėja. Pati savaime, buržuazija niekuomet netroško kurti kultūrą, jei ši kūryba norima suprasti kuo nors platesniu, negu tikrai tęsimu išlaikiniu, medžiaginio gyvenimo komfortų ir prabangos plėtimu. Ka-

M. Gorkis tarpe Sovietų Respublikų Rašytojų.

pitalizmo kultūra yra niekas daugiau, kaip tiktai metodų sistema finizio ir moralinio praplėtimo ir sukonsolidavimo buržuazijos galios ant žmonių, žemės turtų ir gamtos energijos. *Supratimas kultūros plėtimo veiksmų niekuomet nebuvo buržuazijos supratimas, kaip būtinumas ištisai žmonijos masei.* Yra žinoma, kad dėka buržuazijos ūkiškai politikai (nusi-statymui), kiekviena tauta, suorganizuota į valstybę, buvo priešinga savo kaimynams, ir kad silpnai organizuotos gentys buvo buržuazijos vergai, ypačiai spalvuotos gentys, kurios kentė dar didesnę priešpaudą, negu baltadodžiai vergai.

Valstiečiai ir darbininkai buvo neprileisti prie apšvietos—prie teisės išlavinti savo protą ir valią, kad pažinus gyvenimą, pakeitus jo sąlygas, kad palengvinus darbo sąlygas. Tiktai ištikimi kapitalizmo tarnai, tik į jo nesikeičiugumą ir legaliskumą, buvo išmokslinti ir yra mokslinami mokyklose. Buvo kalbėta ir rašyta apie „žmonių švietimą“ ir buvo atkariai didžiutasi apie laimėjimus literatūroje, bet, tikrumo, darbo žmonės buvo paskirstyti, įkvėpti jiems idejos apie nesuderinamus skirtumus rasių, tautų ir religijų. Tuo mokymu teisinama nežmoniškas kolonijinis užkariavimas, skiepijama besmegeniška aistra pralobimui, idiotiškas verslininkų godumas. Buržuazinis mokslas tarnavo šitam skelbimui, nesidrovėdamas nusilenkti prieš tvirtinimą, būk neigiamas arijonų rasės žmonių atsiėsimas linkui kitų „organiskai išplaukę iš visos žmonijos metafizinės veiklos.“ Pui-čiausiai aišku, tačiau, kad, jeigu „visi žmonės“ buvo užkrėsti begėdiška bestijiška neapykanta linkui spalvuotų rasių arba linkui semitų—ši užkrėtina

padarė buržuazija fiziniu ir bjauriu žygiu, „ugnimi ir kardu.“ Prisiminus, kad krikščioniškoji bažnyčia padarė šitą veiklą simboliu dievo sūnaus kančių, tai šis piktas humoras patampa aiškus pilniausiame savo nuogume. Beje, kristus, „dievo sūnus“, yra vienatinis „pozityvis tipas“, sukurtas bažnytinės literatūros—tai šitame type nepasekmingo suderintojo visų gyvenimo priešginiavimų bažnytinės literatūros kuriama-sis nepajėgumas ypačiai pasireiškia.

Technikos ir mokslo išradimų istorija turtinga faktais apie buržuazijos priešinimąsi netgi technikos kultūros augimui. Tokio pasipriešinimo faktai yra gerai žinomi. Jie žinomi taip pat, kaip ir jūjų priežastys—darbo pajėgos pigumas. Kai kas sakys, kad nepaisant to visko, technika augo ir pasiekė visapusio augstumo. To negalima ginėti. Bet tai išaiškina-ma tuo faktu, kad technika pati numato ir priskubina galimybę ir reikalingumą savo tolimesnio augimo.

Nereikia nei sakyti, kad buržuazija buvo revoliucinė pajėga savo laikais, pavyzdžiui, santikų su feodalizmu, kad ji padėjo medžiaginės kultūros augimui, šitam progresui neišvengiamai aukodama darbo žmonių interesus ir gyvybes. Bet Ful-tono dalykas parodo, kad Francis buržuazija, net gi po savo laimėjimo, ne tuoj įvertino svarbą garo laivų prekybai ir apsigynimui. Ir šis tai nėra vienatinis dalykas, parodąs filistinų konservatyvizmą. Mes turime suprasti, jog šis konservatyvizmas, kuriame yra paslėptas buržuazijos tikslas sukonsolidavimui ir apgynimui savo galios visam pasaulyj, sulaukė visais atvejais darbo žmonių intelektualinio augimo galimybę. Ne-

paisant to, ilgainiui, jis prileido apsireikšti pasaulyj naujai pajėgai—proletariatui—ir proletariatas jau įkūrė valstybę, kurioje masių intelektualinis augimas nėra apribotas. Tik-tai viena sritis, kurioje buržuazija priėmė technines naujenybes be prieštaravimo ir tuo-jau—sritis gamybos ginklų naikinimui darbininkų. Išrodo, kad niekas dar nepastebėjo buržuaziją bandant sulaukyti progresą ginklų gaminimo technikoje.

Kapitalizmo Herojai ir Literatūra

Visuomeninė ir kultūrinė žmonių plėtotė eina normaliai tik-tai, kuomet rankos mokina galvą, ir, patapusi gudresne, galva mokina rankas. Tuomet ir vėl gudrios rankos iki dide-liam laipsniui padeda smegenims. Šitą normališką darbo žmonių kultūrinę plėtotę senovės laikais sutrukdė gerai žinomos priežastys. Tarpe proto ir rankų darbo pasidarė spraga, ir žmoniškoji mintis tapo atskirta nuo pasaulinių reikalų. Pasirodė filozofai ir aiškino pasaulį ir minties plėtotę abstrakčiai, nepriklausomai nuo darbo veiksmų, kurie keičia pasaulį sulyg žmonių interesų ir tikslų. Iš-pradžią, šitie garbingi žmonės veikliausiai buvo darbo organi-zuotojai, darbo karžygiai, kokius mes matom šiomis dienomis mūsų pačių krašte. Vėliau, viliojimas galios vieno ant daugelio—šaltinis visuomeninių nedorybių—apsireiškė pas juos nuo tenden-cija lengviau gyventi kito darbo vaisiais—ideja podraug bjauri ir puiki—noras naudoti savo individualinę jėgą. Iškart šį nuomonę buvo remiama tuo, kad minėtieji individualai turį išimtinų gabumų, nors tie gabumai išplaukę iš kolektyvinio

darbo pasiekimų, tai yra, iš genties arba padermės. Kultūros istorikai priskaito tą spragą tarpe darbo ir minties visai primityvių žmonių masei ir masių suteiktą apšvietą individualams rokuoja nuopelnui. Individualizmo plėtotės istorija pilniausiai ir aiškiausiai gaunama iš literatūros istorijos. Folkloras, darbo žmonių žodiška kuriamoji pajėga, suteikia gilius, ryškius ir artistiškausius didvyrių tipus. Tokių tipų išdirbimas, kaip Hercules, Prometheus, Mikula Selianovič, Sviatogor, daktaras Faustas, Visilisa Gudrioji, ironiškas, laimingasis Jonas Durnelis, ir pagaliaus, Petruška, kuris nugali gydytoją, kunigą, policmaną, velnią ir netgi dievą — visi šitie yra tipai, kurių sukūrimui protas ir įžvalga, mintis ir jausmas yra harmoniškai sujungta. Šitokis junginys yra galimas tikrai, jei jojo kūrėjas tiesioginiai dalyvauja tikrajame gyvenime, kovoje už gyvenimo atnaujinimą.

Labai svarbu pažymėti, kad pesimizmas folklorui yra sveti-

mas dalykas, nepaisant to fakto, jog folkloro kūrėjai gyveno labai sunkiose sąlygose. Išnaudotojai jų vergišką darbą padarė be jokio jausmo, ir jų asmenišką gyvenimą buvo sunkus ir be jokios apsaugos. Tačiau, sąmoningumas apie savo kūrybos nemirtingumą ir įsitikinimas savo galutinui nugalėjimu visų priešingų jėgų, pasirodo, buvo kolektyvo aiškia išvada. Folkloro herojus, "kvailys", kurį išjuokia ir žemina netgi jo tėvas ir broliai, visuomet išeina gudresniu už juos. Jis visuomet yra pergalėtojas visuose kiekvienos dienos gyvenimo sunkumuose, lyginai, kaip Vasilisa Gudrioji.

Desperacijos ir abejojimo požymiai, kurie kai kada skamba folklore santikyje su žemišku gyvenimu, nėra abejonės, išplaukė iš 2,000 metų krikščionių bažnyčios pesimizmo propagandos ir iš skeptiško tamsumo parazitizmo smulkios buržuazijos, pagautos tarpe kapitalo kūjo ir darbo žmonių prie-

kalo. Folkloro svarba ryškiai vaizduojama, kuomet palyginama jo fantastiškumas, pagrįstas darbo pasiekimais su sunkiančiu ir negabiu fantastiškumu bažnytinio "šventųjų gyvenimais" literatūroje ir mizernu fantastiškumu novelėse apie ricierius ir ricierystę.

Episkos ir ricieriškos novelės yra kuriamieji išdavai feodalistinės diduomenės. Jų herojus yra pergalėtojas. Gerai žinoma, kad feodalistinės literatūros įtaka niekuomet nebuvo labai didelė.

Buržuazinė literatūra prasižėdė senovės laikuose, su aigipitiškėmis "pasakomis apie vagį." Ją tęsia graikai ir romėnai ir jinai vėlei pasirodo laikotarpio nykimo ricierystės novelėse apie ricierius. Tai aiški buržuazinė literatūra ir josios vyriausias herojus yra apgavikas, vagis, šnipas ir vėl vagis, tik dabar jau "džentelmanas vagis."

(Pabaiga sekančiam "šv. numerį)

HENRI BARBUSSE

1930 m. vengrų proletarinis rašytojas Bela Ilėš viešėjo Berlyne pas savo draugą, vokiečių revoliucinį rašytoją, J. R. Becherį. Sugrįžęs atgal į Maskvą, štai ką jis papasakojo savo pažįstamiems. Becheris kiekvieną rytą, kai tik pasirodydavo laiškanėšys, neužmiršdavo paklausti "kiek?" Šis vienas "kiek" jam atstodavo visą sakinį, "kiek pakvietimų į policiją." Pasirodo, nebuvo tos dienos, kad laiškanėšys neatneštų vieno, dviejų ar daugiau pakvietimų. Ir tai buvo tikrosios socialdemokratiškos demokratijos laikais, kurių garbei apginti Bela Ilėš viešai pareiškė, jog per keturias jo viešėjimo dienas, tik vieną

kartą pas Becherį buvo atėjusi policija, bet užtat iš karto penki Cergibelio šuomanai. O po Hitlerio atėjimo valdžion, kada miestų aikštėse degė knygų laužai, J. R. Becheris, Liudvikas Renas, Ervin Kišas ir kiti žymesni Vokietijos revoliuciniai rašytojai jau sedėjo kalėjimuose.

Literatūra yra labai svarbus, net nepakeičiamas klasių kovos įrankis. Talentingai revoliucinėje dvasioj parašytas straipsnis, atsišaukimas, apysaka ar romanas eina iš darbininkų rankų į rankas, pataiko į jų jausmus, žadina jų klasinę sąmonę, kelia revoliucinę nuotaidą, pasiryžimą. Todėl lengva

suprasti, kam buržuazija visu griežtumu persekioja proletarinę literatūrą ir jos darbuotojus, kad ji, jei ne teroru, tai klasių ir papirkinėjimais, stengiasi ardyti revoliucinį jos frontą. Suprantama, kodėl ir R. Becheris kasdien gaudavo pakvietimus vykti į nuovadą, ir kodėl labai dažnai policija ateidavo jo kratyti ir areštuot.

Klaidinga būtų sakyti, jog tai tuškos buržuazijos pastangos. Tokiomis priemonėmis ji laimėjo Panait Istrati, Maksą Barklį ir daugelį kitų, anksčiau buvusių revoliucinį rašytojų tarpe. Bet kartu su klasių kova, revoliuciniu darbininkų judėjimu ir proletarinė literatūra

ra nuolat nors ir pamažu plečias, auga ir stiprėja.

Revoliucinė literatūra yra dažnai sutinkamas francūzų rašytojo Henry Barbusse vardas. Jam šiemet suėjo 60 metų amžiaus. Revoliucinin frontan jį atvedė didysis karas. Karas sudaužė jo iliuzijas, kuriomis jis gyveno ir su kuriomis savanoriu stoji į aktinę karo tarnybą. Būdamas prieškariniu socialistu, jis manė, kad kilęs 1914-18 metų karas, yra karas tarp “teisės” ir “prievaratos,” tarp “demokratijos” ir “imperializmo”. Bet būdamas 231-mo pėstininkų pulko eiliniu, sėdėdamas šlapiuos, purvinius apkasuos, visas sudraskytas, apšlakstytas mirštančių krauju, matydamas, kaip sprogs granaatos, tūkstančiais miršta žmonės, jis ėmė blaivėti. Drauge su kitais jis ėmė klausyti: kam? už ką? Ir atsakymas buvo griežtai priešingas jo idejoms, su kuriomis jis stoji karan. Tai, ką jis matė, pergyveno frontuose ir apkasuose, aprašė savo knygoj “Ugnis,” kuri parodydama neapsakomą imperialistinio karo siaubą, kėlė nemirtingą Internacionalo ideją. Toji knyga į žudynių lauką metė seną, bet tuo metu jau užmirštą, darbo žmonių obalsį: “Visų šalių, proletarai, vienykitės!” Ta knyga sako, kad didžiajam kare nebuvo nieko švento, nieko kilnaus, kad jis buvo plėšikiškas, brolžudiškas, kad jis buvo buržuazijos rungtynių karas. Iš karo lauko Barbussas grįžo revoliucionierium. Jo toji knyga turėjo be galo didelį pasisekimą, ji dabar išversta beveik į visas Europos kalbas, tame skaičiuje ir į lietuvių (Amerikoj).

Antras ne mažiau vertingas jo veikalas—“Šviesa”. Ten vaizduojamas asmuo daug kuo panašus į patį autorių. Provincijos žmogus, gan miesčioniško

nusistatymo, patenka į karą frontan. Iš ten jis pargrįžta invalidu, apakęs. Ir dabar nieko nebematydamas, jis išvysta šviesą. Jam jau aklam dabar atsiveria akys, jis supranta, koks darbo žmogaus kelias, kuris veda į galutinį laimėjimą, į eksploatacijos, skurdo ir karo panaikinimą. Antroj veikalo dalyj ugningu, agitaciniu tonu dėstomos tos pažiūros, aiškina, kaip atrodo tas kelias.

Barbussas, kaip dera tikram revoliuciniam rašytojui, buvo drauge ir rašytojas, agitatorius, propagandistas ir organizatorius. 1919-22 metais jis atkakliai gynė Sovietų Sąjungą nuo užsienio imperialistų intervencijos, pats išstodamas mitinguos ir susirinkimuos. Jis buvo vienas iš pirmųjų Spalių revoliucijos draugų.

Nenuilstamai dirbdamas, jis suorganizavo dvi internacionalines draugijas: “Buvusių karo dalyvių sąjungą” ir “Tarptautinę rašytojų sąjungą.” Į karo dalyvių sąjungą, jo paties va-

dovaujamą, įėjo sekcijos: francūzų, vokiečių, austrų, anglų, italų ir kitų. Rašytojų sąjunga iš pradžių buvo pavadinta jo veikalo vardu “Šviesa,” gi jos ideologiją ir taktiką Barbussas išdėstė atskiram veikale, “Šviesa Tamsoje.” Netrukus Barbussas įstojo į Francijos Komunistų Partiją ir jau daug metų joje aktingai dirba.

Jis jau senas, jam šiemet suėjo 60 metų amžiaus, bet kiekvienas didesnis įvykis politiniam ar kultūriniam gyvenime nepraeina jo nepastebėtas, jis nelieka netaręs savo žodžio ir nepadėjęs savo jėgų. Prisiminkim visas paskutinių metų revoliucines kampanijas: Amsterdamo anti-imperialistinių kongresų, hitlerininkų terorą, reichstago padėgimą, knygų deginimą, Austrijos įvykius—visur tarp aktinių dalyvių ir organizatorių rasim ir Barbussą. Jo vardas revoliucinio judėjimo istorijoj paliks neišdildomas.

E. R.

Sov. Sąjungos raudonosios orlaivininkės-jaunuolės.

Penkiolika Metų Amerikos Komunistų Partijos

V. A.

I

Pirma Amerikos Komunistų Partijos konvencija įvyko rugsėjo 1-7, 1919 metais, Chicagoj. Pati partijos pradžia tačiaus pasireiškus galima matyti jau pirmiau.

Jau 1917 metais atsirado gan stiprus kairysis sparnas Socialistų Partijoj. Jam vadovavo d. Charles Emil Ruthenberg, kuris jau miręs.

Kairieji ėmė smarkiau veikti. Chicagoj susitvėrė Komunistų Propagandos Lyga, o New Yorke Kairysis Sparnas, Socialistų Partijos dešinieji vadai, Morris Hillquit, Victor Berger ir kiti, ėmė persekioti kairiuosius, pagalios, kai kairieji išrinko daugumą į Pildantį Komitetą, Hillquit ir Ko. susprendavo kalbines federacijas *rusų, lietuvių, latvių, finų, ju-goslavų ir vengrų*, taipgi ir Massachusetts, Michigan, Ohio ir kelių kitų valstijų socialistų partijas, kad tuo pateisinti nepripažinimą balsavimo teisingu.

Kairysis sparnas sušaukė New Yorke suvažiavimą, kur priimta jo programa. Čia tačiaus nesusitaikyta dėl tvėrimo Komunistų Partijos. Vieni stoji už tvėrimą, kiti stoji už laukimą ir dar bandymą ką nors daryti Socialistų Partijoj.

Stojanti už tvėrimą sušaukė Chicagoj konvenciją ir suorganizavo partiją, kiti gi ėjo į S. P. "nepaprastą konvenciją," bet Hillquit, Berger ir jų klika pasiūkė policiją ir išmetė 83 kairesnius delegatus.

Dėta pastangos išmestuosi

delegatus gauti į Komunistų Partijos konvenciją, bet nepavyko. Iš išmestųjų stoji už bendrą konvenciją Max Bedacht, iš K. P. konvencijos stoji už tai d. Ruthenbergas, bet tos pastangos nepavyko.

Susitvėrė tad dvi partijos—Komunistų Partija ir Komunistų Darbo Partija. Pastaroji tačiaus veik neparodė veikimo po konvencijai.

"Palmerio reidai," pradžioje 1920 metų, padarė abi partijas nelegales.

Komunistų Internacionalui spiriant, abi partijos vėliau susivienijo.

Tai tokia trumpa istorija pradžios Komunistų Partijos Jungtinėse Valstijose.

II

Lietuvių Socialistų Sąjunga (LSS), didele dauguma narių, stoji su Kairiuoju Sparnu.

Kaip jau minėjau, suspenduotos S. P. federacijos stoji su tais, kurie organizavo Komunistų Partiją.

Lietuvių delegatų buvo Partijos konvencijoj berods apie 16 ar 18. Jie, išskyrus 3 ar 4, ir dabar veikia pirmose eilėse.

Lietuvių Soc. Federacijos delegatai ėjo su Ruthenbergo grupe, išskyrus Juozą Stilsoną, kuris tada buvo federacijos sekretorius, bet jau buvo "pakelęs sparnus" į užsienį. Jis dalyvavo konvencijoj ir kalbėjo artimiausiai michiganiečiams, bet ir su jais nenuėjo, nes buvo nuo aktualaus darbo atsiariusęs. Pagalios jo vieno bile žygis nieko ir nereikšė.

Lietuvių Socialistų Federacija savo suvažiavimą turėjo Brooklyne, spalio 1-5. Čia ji perkeitė vardą pasivadindama Lietuvių Komunistų Sąjunga. Savo suvažiavimą tačiaus skaitė dešimtu iš eilės, nes organizacija ta pati, tik vardą pakeitė.

Dešiniųjų, oportunistų, šiame suvažiavime buvo tik Herman-Purvis, savo laiku garsus tarp lietuvių socialistų, dabar visai užmirštas; tulas Liutkus iš Norwoodo, kuris paskui nuvyko į Lietuvą ir sako numirė, ar vagilių nudėtas, ir dar vienas delegatas, kuris tačiaus tik supykęs ėjo prieš.

Purvis bandė sudaryti opoziciją, bet jam nevyko. Jis, tiesa, vargiai ir būtų bandęs ką nors daryti, bet jį kaip tai, nors ir ne viešai, palaikė Stilsonas.

Suvažiavime tačiaus buvo taip piktas nusistatymas prieš menševikus, kad Purvis negavo jokio pritarimo ir Stilsonas nė nebandė bent ką su juo turėti. Jei ką turėjo, tai tik slap-tai.

Susilaikė nuo balsavimo, kad LSS paversti Lietuvių Komunistų Federacija, ir montelliečiai Balsys ir nabašninkas Svy-rūnėlis, bet jie už ką tai supyko, ar "iš panaberijos" ne-balsavo.

Šiame suvažiavime Stilsonas žymiai figuravo, bet ne savo politiniu žinojimu, negi abelnai sumanumu ir pasiūlymais Sąjungos ateities veikimui, bet daugiau praeities įtėkme ilgo sekretoriavimo. Jis taipgi bu-

vo nuteistas už kieno tai (be-
rods to paties Purvio klaidą)
3 metus kalėti, o tais laikais
pas mus ypač tokie skaitėsi he-
rojaus. Reikia sakyti, tačiau,
čia rolė ir jo pasibaigė — su-
blizgėjo ir užgėso.

Jei kalbėti apie geriausią su-
prantantį ir daugiausia užsi-
tarnavusį šiame suvažiavime,
tai juo buvo d. Juozas Šukys,
tuo tarpu administratoriavęs
prie Lietuvos Socialistų Sąjun-
gos.

Juozas Baltrušaitis taipgi
buvo žymus. Vėliau tačiau
jis virto į besaikio “kairus” ir
užgėso kaip vadas lietuvių
darbininkų judėjime Ameriko-
je.

Buvo labai veiklus ir Julius
Daubaras, ypač kovoj su so-
cialpatriotais. Paskui Dauba-
ras nuvyko Lietuvon. Dabar
gyvena Sovietų Sąjungoj.

Juozas Ramanauskas, senas
angliakasys, taipiau buvo įtek-
mingas ir darbu nemažai užsi-
tarnavęs. Į priekį pastatyti
jau ir jaunesni, Bimba, Andru-
lis, Karosienė ir kiti.

Prūseika gi figuravo tik sa-
vo gražiom kalbom, kuriose,
kaip paprastai, yra pažibos,
bet nėra turinio. Kalbėti jis
tikęs, kovoti kitiems palieka,
delto į vadovaujančius komite-
tus jis retai kada patekdavo ir
neilgam.

Vincas Paukštys, tada atsa-
komingas “Laisvės” redaktori-
us, buvo prasisiėkęs, nes jis
lanko prie d. Kapsuko šio ko-
vose su oportunistais Grigai-
čiu, Michelsonu ir kitais, neiš-
skiriant kartais ir Prūseikos.
Bet Paukštys pasiliko per daug
“lietuviškas,” nepritapo prie
Amerikos gyvenimo ir delto
paskui atsiliko, kada mūs ju-
dėjimas labiau “suamerikonė-
jo.”

Lenino žmona, d. Krupska-
ja, gerai charakterizavo Ple-

chanovą, sakydama: “Plecha-
novo nelaimė tame, jog jis at-
siskyrė nuo rusų darbininkų ir
nesutapo su kitos šalies darbi-
ninkais, čia jis ir pradėjo poli-
tiniai gėsti.”

Mano nuomonė, su Paukščiu
yra tas pats.

Na, bet eime prie organiza-
cijos: Liet. Komunistų Federa-
cija, kaip ir kitos tokios, vė-
liau pasinaikino kaip sąjun-
ga, nes tokia organizacijos
forma jau buvo nereikalinga.
Kalba jau mažiau klūdė ir
galima buvo apsieiti be fede-
racijų. Dabar jų tad ir nėra.

Pats šis suvažiavimas dar
nebuvo pilnai komunistų suva-
žiavimas. Rusijos revoliucijos,
taipgi abelnai revoliucinio
bangojimo įtekmėj mūsų Są-
junga smarkiai komunistėjo,
bet kartais per daug nueidavo
į sektantizmą. Pavyzdžiui, čia
pravesta rezoliucija, kad ap-
leistai SLA ir kitas tokias orga-
nizacijas, nes jose vyrauja
buržuazija. Toji rezoliucija
reikia pripažinti, nebuvo pil-
doma, tad netaip daug žalos
padarė, tačiau padarė.

LKF. po suvažiavimo ėmė
smarkiai augti. Kasdien atei-
davo šimtai aplikacijų. Į pa-
baigą 1919 metų jau siekė na-
rių skaičius arti 7,000. Ji buvo
kelių didelių Federacijų Par-
tija.

Bet taip gyveno ji neilgai.

Pirmą 1920 metų dieną pra-
vesta valdžios puolimas ant
Komunistų Partijos. Keli tūks-
tandčiai narių, vieni bijojo, kiti
negalėjo prisitaikyti prie nele-
galio veikimo, tai narių skai-
čius smarkiai puolė. Bet mū-
sų laimei, turėjome Lietuvos
Darbininkų Literatūros Drau-
giją ir Lietuvos Moterų Pro-
gresyvių Susivienijimą. LKF
pasiliko tik apie 3,000 narių,
paskui dar mažiau, bet išėję
stoj į tas organizacijas ir vei-

kė anose. Mūsų veikimas tarp
lietuvių darbininkų tad veik
ir neapsistojė. Menševikai ma-
nė pasinaudosią tuo puolimu ant
komunistų, bet jų eilės nepadi-
dėjo. Pagaliau lietuvių menše-
vikų likos tik mažos grupės prie
“Naujienu,” “Keleivio” ir dar
keliose didelėse kolonijose. Ži-
noma, jų demoralizuojanti įtek-
mė pasiliko plačiau ir kenkė,
taipgi tebekenkia komunisti-
niam judėjimui.

III

Komunistų Partija rado rei-
kalingu tvirti legalę partiją,
kuri vadinosi Amerikos Darbi-
ninkų Partija. Del šio klausimo
kilo ginčai ir pagalios net
skilimas partijoj. Tarp lietu-
vių irgi atsirado gan daug
priešingų tvėrimui viešos par-
tijos, ar bile organizacijos vie-
šam veikimui. Taip ir atsirado
pas mus taip vadinami “ek-
stra kairieji.”

Kada tačiau Komunistų In-
ternacionalas įsakė opozicijai,
kuri jau net atskirą organizaci-
ją turėjo, grįžti atgal į Ko-
munistų Partiją, visas geresnis
elementas sugrįžo.

Gan skaitlinga grupė, kuriai
bandė vadovauti Juozas Baltru-
šaitis, pasiliko su keliom ki-
tom tautinėm grupėm ir tulą
laiką varė demoralizacinį dar-
bą. Jie vadinosi “tyrais ko-
munistais,” kairesniais už K.
P., bet visuomet vietoj išnaudo-
tojus, tai atakavo komunis-
tus.

Pagaliaus apleido tą grupę
visi sąžiningesni darbininkai.
Vieni jų stoji K. P., kiti nieko
neveikia. Pasiliko tik maža
dalelė, kuri dabar padeda iš-
mestiems iš K. P. oportunistams
Prūseikai, Butkui ir Ko.

Po kiek laiko Komunistų
Partijoj vėl atsirado opozicija,
kuri prašalinta pasiskelbė
trockistais. Taipgi išmesti iš

partijos dešinieji elementai, oportunistai, Lovestone, Gitlow, Wolfe ir kiti ėmė organizuoti savą grupę. Bet nuostolių partijai nėra. Apsivalius nuo oportunistic vadovybės, ji dar smarkiau paaugo ne tik įtekme tarp darbininkų, bet ir skaičium.

Tarp lietuvių iš pradžios nesirado nė trockistų, nė lovestoniečių, bet 1930 metais, kada klasių kova Amerikoje žymiai paastrėjo, veikti pasidarė sunkiau, tai iki šiol tylėję oportunistai, Pruseika, Butkus, Strazdas ir kiti, pradėjo gvoltu šaukti prieš "perkaire partijos liniją." Jie siekėsi pasigriebti "Laisvę" ir "Vilnį" bet nepavyko. Dabar jie atsiskyrę, turi savo grupę ir laikraštuką, ir kaip pirmesnė opozicija džiūsta, šūkaudami ir rė-

kaudami prieš Komunistų Partiją ir lietuvių komunistus.

Jau dabar matyti, kad likimas jiems išrašė mirties dekretą. Jiems netik negeriau einasi, kaip "ekstra-kairiem," bet prasčiau. Galas kelo jiems tokis pats—**visiškas suvytymas.**

IV.

Skaičium Komunistų Partija, 1919 m., buvo didelė, bet jos įtekme darbininkuose buvo maža. Ji buvo atsiskyrus nuo kitų darbininkų organizacijų. Dabar Komunistų Partija, nors skaičium nėra didelė, bet turi tiek įtekmės, kad niekuomet visoj savo istorijoje neturėjo. Plačios darbo žmonių masės žino apie ją. Kapitalistų klasės organai, spoksma-

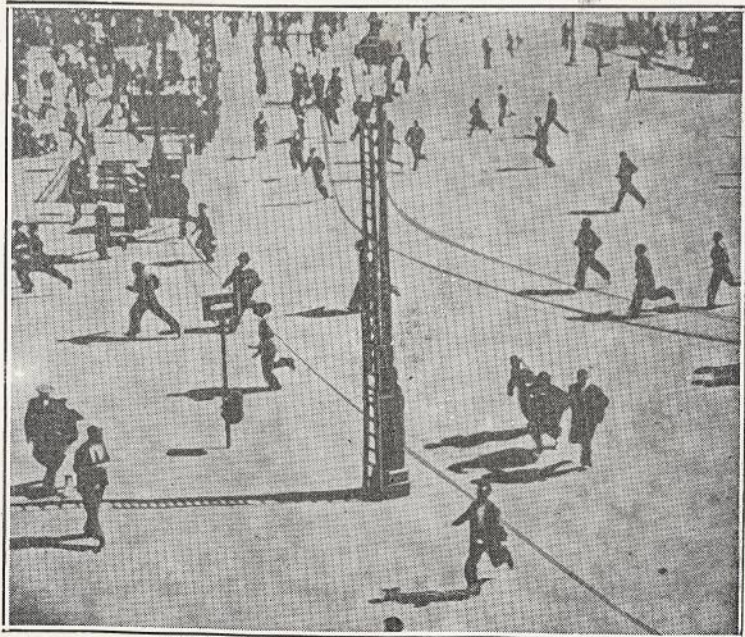
nai atakuoja Partiją. Retai kuris stambenis laikraštis, žurnalas apsieina nerasęs apie komunistus.

Partijos pozicija darbo unijoje sustiprėjo. Apart opozicijų reformistinėse unijose, jau yra eilė kovingų, einančių su Partija unijų.

Komunistų Partija leidžia kasdieninį ir gana didelį anglų kalboj laikraštį—"Daily Worker,"—o tai darbas, kurio iki šiol jokia darbininkų organizacija ilgai nepajėgė tęsti.

Komunistų Partijos rolė dabar Amerikos darbininkų kovose yra nepavaduojamai svarbi—svarbi ir didelė.

Ji bus dar svarbesnė, kada daugiau narių bus Partijoje. Taigi, kas darbininkas, jo vieta šioj Partijoje.

Vaidzdis iš pastarojo visuotino darb. streiko M adride, Ispanijoje, kuris buvo apskelbtas kovai prieš fašizmą

Auga Galiūnas: Karo ir Fašizmo Priešas

S. S.

Paskutinės trys rugsėjo mėnesio dienos matė nepaprastą įvykį. Stipri Amerikos Jungtinių Valstijų proletariato ranka, padedama fermerių, intelektualų, profesionalų ir vidurinės klasės, atvertė naują istorijos lapą ir įrašė neišdildomą antrašę: *Lai įvyksta visų dirbančiųjų ir išnaudojamųjų BENDRAS FRONTAS prieš karą ir fašizmą*. Tą istorijos tvėrybos darbą atliko Antras J. V. Kongresas Prieš Karą ir Fašizmą, įvykęs 28, 29 ir 30 dienas rugsėjo, Chicago, Ill.

Kylantis fašizmas ir didėjančis karo pavojus sujudo plačius gyventojų sluoksnius. Am. Prieškarinė-Priešfašistinė Lyga išleido atsišaukimą burtis visiems į masinį kongresą pradžiai svarbių darbų. Lygos kovos trimto šauksmas rado minios puikų atbalsį. Milionas ir aštuoni šimtai tūkstančių organizuotų šalies gyventojų sujudo. Bėga į būrelius, tariai. Tūkstančiai susirinkimų skersai išilgai kraštų: unių svetainėse, gatvėse, privatiuos namuos, laukuose, barakuose.

Arti du milionu šalies gyventojų iš 35 valstijų atsiuntė Chicago į kongresą 3,332 delegatus, atstovaujančius įvairiausias pažvalgas, tikybas, politines partijas, rases. Leiskim skaitliems nors nepilnai atlikti savo užduotį:

343 atstovauja įvairias unijas; iš jų 121 Amerikos Darbo Federacijos lokalus.

251 Kultūros, apšvietos ir vidurinės klasės organizacijos.

434 nuo broliškų organizacijų, kaip LDS, Tarptautinio Darbininkų Ordono ir kitų.
247 nuo apsigynimo, civilių teisių ir priešfašistinių.

25 nuo bažnytiniių.

22 tiesiai iš dirbtuvių.

41 nuo veteranų.

115 nuo politinių partijų, kaip Komunistų, Socialistų ir kitų.

55 nuo fermerių.

193 nuo prieškarinių ir taikos.

121 nuo moterų organizacijų.

154 nuo bedarbių grupių.

Pribuvo tie tūkstančiai delegatų ne miegamuose pirmos klasės vagonuose. Vieni iš laimingiausių bus buvę New Yorko delegatai, kur darbininkai ištesėjo pasamdyti specialį traukinį ir nuvežti delegatus sykiu, revoliucinių dainų bangoj. Iš kitur pribuvo delegatai surūdijusiais fordrukais, trokais, užsikabinę ant prekiniių traukinių, pėsti; pailę, keliaudami šimtus ir tūkstančius mylių per kalnus, dykumas; aplenkinėdami vigilančių ir ku klusų gaujas, tykančias jų gyvasties.

KAS JUOS ČIA VEDA? Tie tūkstančiai darbininkų atsimeina arba girdėjo, kaip pasaulinio karo laiku 10 milijonų kareivių tapo išžudyta, 3 milijonai dingę be žinios, 20 milijonų sužalota, 13 milijonų civilių žuvo, 9 milijonai liko našlaičiais, 5 milijonai liko našlėmis. O kur pasibaisėtinos ligos, kurios nusinešė milijonus gyvasčių ir kitus milijonus gyventojų paliko amžinais ligoniais. Šiandien eina prie naujo karo. "Taikos" metu liejasi kraujas Mandžuri-

jų, Gran Chaco ir kitur.

Darbininkai pamena ir tą, kaip juos pardavė pereito karo laiku socialdemokratų vadai MacDonaldai, Scheidemannai, Hendersonai, Hillquitai ir tolygūs. Jie atsimena, kaip tie ponai prisiegavo kovoti prieš karą Stuttgarto kongrese, 1907 metais; Kopenhagoj, 1910; ir Basle, 1912 m. Bet tie ponai toliau priėmimo rezoliucijų nenuejo. Jie neorganizavo darbininkų komitetų dirbtuvėse, uni-jose, masinėse organizacijose. O karui prasidėjus, jie visa gerklę šaukė darbininkus ginti "tėvynę"—skersti viens kitą už imperialistų reikalus.

Darbininkai pasimokino iš praeities klaidų ir įsitikino, kad niekas už juos neatmuš fašizmo ir karo. Štai delko jie pribuvo būriais į šį kongresą. Jie čia su draugais ūkininkais, inteligentais ir kitais talkininkais pribuvo bendrai išdirbt savo programą ir pastatyt savo vadovybę. Jie reikalauja bendro fronto, kurin įeity visų sriovių darbininkai. Audra aplodismentų sveikina Komunistų Partijos atstovą, Clarence Hathaway, ir jo pareiškimus. Štai vienas jų:

"Komunistų Partija aiškiai pripažįsta, kad tarp čia dalyvaujančių organizacijų yra pamatiniai skirtumai. Jie yra tarp socialistų ir komunistų, tarp komunistų ir taikininkų, tarp komunistų ir kitų. Bet Komunistų Partija, su pilnu pripažinimu tų skirtumų ir reikalingumo juos išsiaiškinti, yra įsitikinusi, kad yra galima įsteigti ir palaikyti Amerikos

darbininkų bendrą frontą kovos prieš karą ir fašizmą klausimu ir išvystyti griežčiausią masių kovą prieš kiekvieną žingsnį link fašizmo, prieš rengimąsi karui ir prieš patį karą."

Savo didžiam maršavime darbininkai yra ne vieni: jie turi kultų sąkeleivių intelektualų ir vidurinės klasės organizacijose ir šeimose. Kas juos įtikino reikalingume kovos? Jie taip pat padėjo milžiniškas aukas karui. Jie mato augantį fašizmą, visu žiaurumu puolantį darbininkus, ypač Komunistų Partiją. Jie matė vigilančių išardytus darbininkų centrus ir namus; 16 darbininkų sukrauta ant fašizmo aukuro vienam tik audėjų streike. Jie matė, kaip Hitlerio Vokietijoje šimtų komunistų ir kitų kovingų darbininkų kankinių procesiją sekė pančiais sukaustyti intelektualai, profesionalai, o visos apeliokės tvaskėjo liepsnomis deginamų knygų, kilčiausių jų kūriniių.

Louis Perrigaud, Pasaulinio Prieškarinio-Priešfašistinio komiteto sekretorius ir Francijos socialistų dienraščio "Le Populaire" redaktorius, po nurodymo, kaip yra rengiamasi karui ir kokios prieškarinės spėkos grupuojasi pasaulyje, ypač Francijoje, pasakė sekamai:

"Karo ir fašizmo reikalams buržuazija visur prirenigia dirbtuves. Kad karas sustotų—fabrikai turi sustoti. Žmonės turi kovoti prieš karą gatvėse. Mes turime pasakyti darbininkams fabrikuose, ant laivų, kad jie dirba prieš savo reikalus ir kad jie privalo paliauti."

Ir taip visa eilė žymių intelektualų stojo ant pagrindų, pasmerkė karą ir fašizmą ir užgėrė Lygos programą. Tarp jų mes matom Dr. Harry F. Ward, Amerikinės Lygos pirmininką,

kuris yra Teologinės Seminarijos profesorius ir žymus vadas kitose religinėse ir liberalių organizacijose; Dr. Kurt Rosenfeld, buvęs Prūsų Teisingumo Ministeris ir Reichstago narys; generolas V. A. Yakhontoff, buvęs caro armijos viršininkas; Robert Morss Lovett, Chicagos Universiteto profesorius; rabinas Benjamin Goldstein ir daug kitų žymių žmonių, sudariusių pusterčio šimto delegaciją.

Kaip darbininkai, taip intelektualai delegatai laikraščiuose skaitėm šurpių dalykų apie fašizmo paslūs-vigilantes. Dabar girdim delegatų kalbose jų pergyventus persekiojimus—ne jau k darosi. Staiga, įžanginiam Ashland Auditorijos krašte pasigirdo maršas, sumirgėjo vėliavos: tai Ramiojo Vandenyno pakraščio kovingų laivakrovių ir marininkų delegacija ateina. Tarp vėliavų, kriukiais eina marininkų unijos narys ir pereito streiko dalyvis Thomas Sharpe. Jis visas subandažuotas, dešinė koja cemente; tai vigilančių—Amerikos fašizmo auka.

Lyg vilnis delegacija pakilo. Prieš mūs akis ant estrados darbininkas Sharpe, gyvas atvaizdas tų didvyrių, kurių virš penkios dešimtys krito kovoj už darbininkų teises—prieš fašizmą bėgiu kelių pastarųjų mėnesių; jisai gyvas pavyzdis milijonams kovojančių darbininkų, kuriems lemta kovoti iki pergalės, kurie nušuos fašizmą. Mūs krūtinėse banguoja sykiu pagarba kovotojams ir kerštas budeliams-fašistams. Migla augštin pakeltų kumščių išreiškia mūsų jausmą—vieną gražią dieną jie trenks priešą. Sharpiai pergalės. Tyla užvaldė auditoriją. Laukiam žodžio.

"Jis sugriebė mane už rankos ir nutęsė į policijos vežimą," pasakojo Sharpe. "Vesdamas

mane už dešinės rankos į kordorių, jis kirtu buože per dešinės kojos blauzdakaulį... Aš pargriuvau ant grindų ir kiekvienas muskulas mano kūne nutirpo... Jis stvėrė mano dešinę koją ir kirtu atkartotinai 8 ar 9 kartus buože per tą patį blauzdakaulį... Paskiau jis sukinio koją, kol buože suskaldytieji kaulai sulūžo ir išlindo per kūną, perpjaudami gyslas..."

Kas galėtų labiau įtikinančiai parodyti esantį fašizmą, jei ne šis žiaurus fašistų darbas, perstatytas tas žiaurybes pergyvenusio kankinio lūpomis. Sharpio lūpomis kalba 1,800,000 organizuotų šios šalies gyventojų, atsiuntusių mus į šį kongresą ir uždėjusių ant mūs dideles pareigas. Tie milijonai žmonių apkaltina fašizmą. Jie Sharpio lūpomis pasmerkia ir pačią kapitalistinę sistemą, kuri yra gimdytoja karo ir fašizmo. Kaip nugalėti fašizmą? Kaip sulaukyti karą?

ŠTAI MŪSŲ PROGRAMA!

Amerikos Lygos Planas kovai prieš karą ir fašizmą, kurį pusketvirtu tūkstančio delegatų minia vienbalsiai priėmė ir pasižadėjo panaudoti visas savo jėgas išnešiojimui po visą plačią šalį ir įvykdymui gyvenimam:

1. Stengtis demonstracijomis, pikietais ir streikais sulaukyti gaminimą ir pervežimą amunicijos.

2. Visur iškelti aikštėn praplitusį rengimąsi karui po nacionalio atstatymo priedanga.

3. Reikalauti visų karo fondų bedarbių pašalpai. Pakeist visus tokius išmislus, kaip kad CCC, federale bedarbės apdraudos sistema, mokama valdžios ir samdytojų lėšomis.

4. Priešintis Amerikos imperializmo politikai Tolimuose Rytuose, Lotynų Amerikoje, ypač dabar Cuboje, ir tarptautinei;

remti kolonijų žmonių kovas prieš imperialistų išnaudojimo politiką ir ginkluotą priespaudą.

5. Remti Sovietų Sąjungos taikos politiką, už visuotiną ir pasaulinį nusiginklavimą, kuris šiandien, su masių pagalba, visose šalyse, sudaro aiškiausią ir sėkmingiausią prieškarinę opoziciją visame pasaulyje; prieštintis visoms pastangoms susilpninti Sovietų Sąjungą, ar tos pastangos būtų formoje klaidingai perstatomos, arba melagingos propagandos, diplomatiškų manevrų, ar intervencijos imperialistinėmis valdžiomis.

6. Prieštintis visiems pasireiškimams, vedantiems į fašizmą šioje šalyje ir užjūryje, ypač Vokietijoje; prieštintis didėjančiam plačiam naudojimui ginkluotų spėkų prieš darbininkus, ūkininkus, ir ypatingai prieš terorizavimą ir priespaudą negrų jų pastangose palaikyti padoraus pragyvenimo lygmalį; prieštintis užgrobimui tų grupių civilių teisių augančią fašizavimu mūsų neva "demokratinės" valdžios.

7. Įgauti ginkluotų spėkų paramą šiai programai.

Apie šią programą Earl Browder, Komunistų Partijos generalis sekretorius, kongreso atidarymo masiniame mitinge pareiškė sekamą:

"Šis judėjimas turi ir programą, kurią vienbalsiai užgėrė Pirmasis Kongresas New Yorke, metas atgal. Ta programa išlaikė bandymus, pasirodė teisinga ir padarė galimybę šiam didesniai kongresui susirinkti Chicagoj. Ši programa nėra komunistų programa; tai yra mažiausia bendro fronto programa, su kuria kiekvienas sąžiningas karo ir fašizmo priešas gali sutikti. Mes širdingai remiam šią programą."

Taip, su šia programa vien-

balsiai sutiko 3,332 delegatai. Su ja susipažins, ją priims plačios masės darbininkų ir jų sąkeleivių, sąžiningų ir žmogaus teises branginančių gyventojų, iš inteligentijos ir įvairių visuomenės sluoksnių.

MŪS METINĖ PAŽANGA.

Net didžiausius optimistus tebina Lygos įtaka masėse ir kongreso atstovingumas. O tai vaisiai vienu metų darbo. Pirmas Kongresas, įvykęs 1933 m., rugsėjo m., New Yorke, išdirbo programą, kuri buvo pamatu dabartinei Lygai ir jos masiniam darbui. Lyga išleido organą "Fight", kurio tiražas pasiekė 30,000 egz., o turinui nėra jam lygaus žurnalo toje srityje. Lyga sutvėrė savo skyrius visuose žymesniuose centruose, surengė šimtus demonstracijų, mitingų, pramogų; išleido tūkstančius propagandos lapelių. Vienu iš didžiausiųjų darbų buvo pasiuntimas 40 delegacijų į Pasaulinį Moterų Kongresą Paryžiuje. Dabar išleido brošiūrą, užvardintą "Fašizmas."

Pirmas kongresas buvo tiesioginė pasekmė Pasaulinio Kongreso, įvykusio 1932 m. rugpjūčio mėnesį, Amsterdame, kur ir mes, lietuviai darbininkai, buvom pasiuntę savo delegatę, d. K. B. Karosieng, kur dalyvavo 2,200 delegatų, atstovaujančių 27 šalis.

Pirmam kongrese buvo 2,616 delegatų, atstovaujančių nepilną milijoną narių. Darbo Federacijos unijos veik neatsitovauta. Socialistų buvo 9, o šiam kongrese jau 49. Šio kongreso specialėj savo sesijoje socialistai delegatai vienbalsiai pasisakė už bendrą frontą, nesibaimindami išmetimo iš partijos. Jie pareikalavo savo vadovybės, kad partija prisidėtų prie bendro fronto. Jie priėmė rezoliuciją

prieš išmetimą narių už dalyvavimą bendram fronte su komunistais. Štai jų rezoliucija:

"Mes, A. J. V. Socialistų Partijos nariai, dalyvaujantieji Antram J. V. Prieš-Karą ir Fašizmą Kongrese, atstovaudami arba SP lokalus, ar, kaip SP nariai, atstovaudami kitas organizacijas šiam kongrese, ar kaip svečiai, šaukiame mūs Partijos Nacionalį Komitetą savo mitinge, Bostone, oficialiai prisidėti prie A. P. Lygos ir pareikšti bendrą frontą su J. V. Komunistų Partija ir visais darbininkais, liberalais ir taikininkais."

Visa auditorija sužėdžiausmu, išgirdus šią rezoliuciją. Delegatai sustoję. Ovacija perkrito sesijos eigą. Kovoje prieš buvusį pasaulinį karą suskilo mūsų eilės, kuomet pereito pasaulinio karo metu veidmainiai viršininkai pardavė eilinius narius imperialistams, o pasipriešinusius kovings vadus ir eilinius narius būriais išbruko iš Socialistų Partijos. Kovoje prieš pereitą karą ir pardavikus vadus gimė mūs kovinga Komunistų Partija. Kovoje prieš ateinančią karą ir fašizmą socialistai darbininkai pamatė KP teisingą vadovybę ir išgirdo jos šauksmą į bendrą frontą. Socialistų sesijos raportą kongresui jauna socialistė, Willie Sue Blagden, bostonietė, užbaigė sekamu pareiškimu:

"Visi mes, kurie čion esame, velytume atstovauti čia savo lokalus. Kuomet aš atvykau Chicago — nuėjau į nacionalį ofisą ir susitikau d. Clarence Senior, aš jo klausiau, kodėl mes neturim bendro fronto, ir d. Senior atsakė, kad didžiama SP narių nenorėjo bendro fronto. Mes,

kurie čia esame, jaučiame, kad mes atstovaujame didžiumą ir mes drūtai pabrėžiame savo vadams, kad didžiuma nori bendro fronto ir mes jį pasiimsime."

Lietuvių delegatų šiam kongrese dalyvavo apie 160. Pilnų skaitlinių nėra, kadangi tūli atstovavo kitataučių darbininkų organizacijas. Gražus būrelis dalyvavo specialių lietuvių sesijoje. Nutarta mobilizuoti plačias lietuvių mases pravedimui visų kongreso tarimų. Užgirta LDS Seimo tarimas šaukti Visuotiną Lietuvių Kongresą, nes delegatai įsitikinę, kad tas pagelbės įtraukti lietuvių darbininkų mases į bendrą veikimą prieš karą ir fašizmą. Varde AJVKP lietuvių sesijos ant vietos įgalioti 5 delegatai veikti bendrai su

LDS komitetu šaukime Visuotino Lietuvių Kongreso.

Reikia dar priminti, kad kapitalistinė spauda slėpė žinias apie šį kongresą, kiek pajėgė. Tačiau Komunistų Partijos iškelta ir Lygos priimta bendro fronto ideja pasiekė dirbtuves, ūkių, mokyklas, bažnyčias. Dar daugiau, ji perėjo štančiuotas Armijos ir N. Gvardijos stovyklų sienas ir iš ten pribuvo atstovai.

Tartum audra susiūbavo tūkstančių delegatų minia, kuomet ant pagrindų pasirodė pilnoj uniformoj J. V. nacionalgvardiečiai ir J. V. Armijos leitenantas. Bet jų laikas apribotas. Ranka mostelėjo pertraukti sveikinimo ovaciją. Minia suprato rimtumą padėties. Mūs uniformuoti draugai po drausme. Neatsargumas nutrauktų šį brangų ryšį, per ku-

rį mes perduodam kiltą bendro fronto ideją mūs ginkluotiems draugams kareiviams ir gvardiečiams. Audringi sveikinimai pasikeitė kapinių tyła. Delegatai palinko pirmyn, godžiai gaudydami skubios kalbos reikšmingus žodžius.

Senai jau apleido kongresą armietis, bet minioj tebebanguoja džiaugsmo vilnis. Daugelio blakstienas suvilgė blizgančios džiaugsmo ašaros, gailinančios, kaip ryto rasa. Neužmiršt jų niekada, o už vis labiau neužmiršt paskutinių armiečio žodžių: "Ir jei kapitalistai pašauks mus kariauti, mes kariausime, bet prieš karo rengėjus." Ne, neužmirštami šie žodžiai, kaip neužmirštama bendro fronto ideja ir pati kovą prieš fašizmo vergiją ir broližudinę karą.

Nauji imperialistų vainikai ant "neži nomo kareivio" kapo Paliubų Dieną.

Lietuvos Darbo Masių Būklė

K. P.

EKONOMINIO krizio metai, tai neapsakomo darbo masių išnaudojimo-skurdo-bado metai, tokiais jie buvo ir Lietuvos darbo masėms todėl, kad Lietuvos buržuazija, neblogiau už kitų kraštų buržuaziją, krovė ant darbo žmonių sprando visus kri-

zio sunkumus.

Šiame straipsnyje ir kalbėsime apie pramonės, žemės ūkio ir sezoninių darbininkų, tarnautojų bei valstiečių padėtį. Štai lentelė rodanti pramonės darbininkų darbo užmokesnio kėlimą.

1929 metais Darbo valandų skaičius

Kaune ir Klaipėdoj kvalifikuoto darbininko uždarbis:
7—16 lt. už 8—10 val. 4—12 lt. už 8—12 val.

Paprastas darbininkas uždirba:
4—8 lt. už 8—10 val. 2—5 lt. už 8—12 val.

Moteris darbininkė uždirbo:
2—5 lt. už 8—10 val. 1—3 lt. už 8—12 val.

Provincijoj kvalifikuotas darbininkas uždirbo
6—12 lt. už 9—12 val. 3—9 lt. už 10—12 val.

Paprastas darbininkas uždirbo
3.50—7 lt. už 9—12 val. 1.50—4 lt. už 10—12 val.

Moteris darbininkė uždirbo
1.50—4 lt. už 9—12 val. 0.5—2.50 už 10—12 val.

Iš lentelės matom, kad algų kėlimas daugiausia palietė nekvalifikuotus ir žemesnių kvalifikacijų darbininkus. Didžiausias algas gauna meistariai ir įvairūs prižiūrėtojai, kurie labai dažnai yra ištikimi samdytojų lekajai—darbininkų engėjai.

Kad galėtumėm susidaryt sau tikrą vaizdą apie pramonės darbininkų būklę, imsime atskiras jų šakas, bei įmones. Pradėsime nuo medžio apdirbimo pramonės. Šioj gamybos šakoj dirba palyginamai nemažas darbininkų skaičius, viso apie 5000. Pereitę metų gale buržuazinė spauda rašė, kad Kaune Ožinsko lentpjūvėje vyras uždirbo po 3 litus dieni, moteris po 3 lit. Kamberio lentpjūvėje už 10 val. darbo dieną vyras gauna 3 lit., už viršvalandžius po 30 ct.

Kitose po 3—3.20 lt. už 8—11 val. darbo dieną, anksčiau uždirbo iki 7 litų.

Dar labiau negu algų kėlimas medžio apdirbimo darbininkams palietė darbo dienų skaičius, o atitinkamai su jomis ir darbo užmokesnio sumažinimas. Jau 1933 m. pradžioj įmonių dirbo 3—5 dienas į savaitę, o Kauno lentpjūvių savininkai net priėmė nutarime dirbti tik po 5 dienas savaitėj, dirbant po 5 val. per dieną šiuo „įstatymu“ einant darbininkai gali daugiausia uždirbti po 15 litų į savaitę.

Be algų kėlimo išnaudotojai vartoja ir kitas ne mažiau darbininkams skaudžias priemones: neišmoka laiku darbininkų uždirbtų centų, paliuosudami

neišduoda jiems priklausomų kompensacijų. Štai „Lietmedžio“ lentpjūvės savininkas neišmoka kompensacijos 220 darbininkų, tokių pavyzdžių galima rasti kiekvienoje dirbtuvėje. Paskutiniaisiais metais samdytojai, kad apsitrausti nuo kompensacijos mokėjimo atleistiems iš darbo darbininkams, sugalvojo tokį „šposą“: būtent atėmė iš darbininkų senas samdos knygytes, vietoje jų išdavė naujas, į kurias visiems pažymėjo tikrąjį darbo laiką, nuo kurio darbininkas pradėjo dirbtuvę dirbti, taip darė su augštai kvalifikuotais darbininkais, kitiems žymėjo, jog jis pasamdytas tik prieš vieną du metus arba mėnesius. Štai Kaune Petriko baldų dirbtuvėj nuo naujų metų išduota darbininkams naujos samdos knygytės, darbininkai suskirstyti į 4-rias grupes. Į pirmos grupės knygytes pažymėjo datą, nuo kurios darbininkas pradėjo dirbti dirbtuvėj; antrai grupei pažymėjo nuo pirmo sausio; trečiai sumažino užmokesnį 13—15% ir darbą įrašė taip pat pirmą sausio; IV-tai grupei knygyčių visai nedavė ir sumažino užmokesnį*. Daugelyje dirbtuvių darant išskaitas iš darbininkų algos į ligonių kasą išskaitomi pinigai patenka ne į ligonių kasą, o į savininko ar jo buchalterio kišenį.

Spaustuvininkai tai ligi paskutinių metų buvusi Lietuvos darbo aristokratija,—jie gavo palyginamai su kitų gamybos šakų darbininkais daug didesnį užmokesnį. Bet pradėjus siausti ekonominiam kriziui, ir spaus-

* „Liet. žinios“, I-30 d. '34.

tuvių savininkai pradėjo kapoti savo darbininkams algas, jeigu 1926 m. už vieną akordinę normą raidžių rinkėjui mokėjo 18-20 lt., tai 1933 m., tik 6-8 lt.; mašinistas 1926 m. uždirbo 100-150 lt. savaitę, o 1933 m.—60-80; leidėjas 1926 m.—35-45 lt. savaitę, 1933 mt.—18-22 lt.; pjovėjas 1926 m.—80-90 lt., 1933 mt.—40-50 savaitę; moteris 1926 m.—80-90 lt., 1933 m.—40-50 lt. savaitę.

Palyginamai didelės spaustuvių savininkų išlaidos darbininkų algoms vertė juos įieškoti kelių, kuriais einant būtų galima šias išlaidas sumažinti,—garantuojant sau didesnį pelną; vienu iš tokių kelių buvo racionalizacija. Įvedus naujas patobulintas mašinas, samdytojai tvirtus, suaugusius, kvalifikuotus darbininkus pakeitė moterimis ir 13-17 metų jaunuoliais; moterys, kurios kaip nekvalifikuotos, sutinka dirbti už daug mažesnę užmokesnį, turėdamos žemesnį klasinio susipratimo lygį, duodasi daugiau išnaudoti; jaunuoliai, kurie paverčiami mokiniais, kurį laiką netik negauna jokio užmokesnio, bet dar primoka už "mokinimą". Del tokios samdytojų politikos atsirado didelės spaustuvinių bedarbių. Kauno darbo inspektorius Liutermosa sako: "Spaustuvinių jų 30% daugiau negu reikia."* Vadinasi, šie 30% spaustuvinių niekuomet fašistinėje Lietuvoj neras vietos pritaikinti savo įgytų žinių, bus priversti nurstoti kvalifikacijos—atsidurti juodarbių eilėse.

Nemaža spaustuvių darbininkus, o ypačiai moteris ir jaunuolius, pjauna-ardo jų sveikatą nepakenčiamos spaustuose samdarinės sąlygos: dirbtuvės randasi ankstoje patalpoje, rūsiuose, kur dažniausia nėra ventiliacijos, saulės šviesos, pilna

dulkių, dvioka dažnai. Tokioms sąlygoms esant, darbininkas, padirbęs keletą metų, gauna džiova, arba kitą ligą. Ne geresnės higieninės sąlygos ir kitose gamybos šakose.

Algų išmokėjimas irgi randasi panašioj padėtyj, kaip kad ir medžio apdirbimo pramonėje. "Žodžio" bendrovė skolinga darbininkams už darbą apie 13,000 lt.; darbininkai neturi iš ko gyventi; "Meno" spaustuvej del algų neišmokėjimo buvo kilęs streikas.

Odos Pramonės Darbininkai

Batsiuviai 1929 m. už porą gavo 8-12 lt. Ant kiek krūtų batsiuvinių darbo užmokestis matome iš šios citatos: "Batsiuvius pjauna nelygios kainos. Vieni, kurie arčiau Laisvės Alėjos (miesto centro), gauna už porą po 5 litus, o senamiestij—jau tik po 2-2½ lt. Ir juo toliau, juo užmokesnis eina mažyn. Akordinis darbas tiesiog iščiulpes iš jų sveikatą. Ypač sunkias sąlygas turi mokiniai: savininkai kaip įmanydami stengiasi apeiti įstatymą su atostogomis. Prie dabartinio įstatymo ir sąlygų gydymas per kasą, tiek medicinos pagalba pablogėjo. Tai tik dalis plikos realybės."* *Anksčiau* batsiuviai uždirbo nuo 70 centų iki lito į dieną. Užmokesnį gauna ceteliais,** už kuriuos perkant tenka mokėti 30% brangiau. Šiauliuose odų išdirbimo fabrike 1930 m. garborius uždirbo 9 lt. į dieną, 1933 m.—nuo 6-7 lt.; juodadarbis 1930 m.—6-7 lt. dienai, 1933 m.—3-5 lt. dienai.

1932 m. bankrūtavus Šiauliuose Nurokų odų fabrikui, fašistų valdžia paskyrė naują administraciją, kurios uždavinys grąžinti įmonę į normalę padėtį,

* "L. Ž." 16-34 m.

** Cetelės—popierukas, už kurį darbininkas gali pirkti tik samdytojo nurodytoj krautuvej.

ši "taupumo" sumetimais sumažino 45% darbininkų algas tuo pat laiku administracija sau paskyrė 24,000 lt., o fabriko savininkams 42,000 lt. metinio užmokesnio.

Tekstilės Darbininkai

Šioj gamybos šakoj daugiausia dirba moterys. Augščiaui minėtas Liutermosa sako: jog audimo pramonėj yra apie 6,000 darbininkų, o reikia tik 3,000; vadinasi, kiti 3,000 randasi be darbo. *Kauno audiniai* pereitų metų pabaigoj darbo valandų skaičių sumažino iš 8 iki 6 val. per dieną ir atitinkamai numušė užmokesnį: anksčiau mokėdavo už vieną metrą šilko išaudimą 50 ct., dar sumažino iki 35 ct.; padiniams darbininkams užmokesnį numušė iš 4 į 3 lit. per dieną. Kitose tekstilės dirbtuvėse mokama nuo 1.50—2.50 lt. už 10-12 val. darbo dieną.

Labai daug kenčia tekstilės darbininkės, o ypač jaunos nuo samdytojų ir jų lekajų-meistrių, įvairių prižiūrėtojų neribotos sauvalės. Jie reikalauja iš darbininkų turėti su jais lytinius santykius, o kuri nesutinka tenkinti jų gyvuliškus norus—liuosuoja iš darbo, priimdami naujas darbininkes labai dažnai pareiškia irgi tas pat pretenzijas. Kaip begėdiškai samdytojai ir jų lekajai tyčiojasi iš darbininkų, galima spręsti kad ir iš šio fakto: Kaune tekstilės dirbtuvėj "Silva," prieš išeisiant darbininkėms iš dirbtuvės, buvo daroma krata, o kad nereikėtų naudotojams kiekvieną darbininkę krėsti—jie sugalvojo tokią "štuką": padavė du kamuočius: vieną juodą, antrą baltą ir davė išeinančioms iš darbo traukti burtus, jeigu darbininkė ištraukė baltą—ją paleido, — juodą, darė krata, visų parazitų akyse išrengdami nuogą. Šis pasityčiojimas iššaukė didelį ne-

patenkinimą darbininkų tarpe, kuris išsiliejo į streiką.

Panašioj padėtyj randasi ir kitose gamybos šakose dirbančios darbininkės. “Rytas” (XII-27-33) rašo: “Lūnų fabrikuose moterys sunkiai ištisą dieną dirbančios uždirba tik po 1.50 lit. Nepakenčiamas oras ėda darbininkų sveikatą.” Toki pat dalykai ir su kompensacija. Šiauliuose iš Zakso skudurų dirbtuvės atleista 12 darbininkų be kompensacijos.

Toki pat šlykštų darbininkų išnaudojimo vaizdą matom ir naujai pastatytam kališų fabrike. To įrodymui panaudosim vieną citatą iš “L. Ž.” 1-16-34: “Kališų fabrike priimamos į darbą darbininkės turinčios 2 sav. išsky dirbti be užmokesnio, paskiau gaunančios po 2 litus į dieną ir per savaitę galinčios uždirbti ne daugiau, kaip 10 ar 12 lt. Darbininkai pasiskirstyti į 3 kategorijas. Iš jų 1) uždirba apie 20 lt. į savaitę, 2) kategorija—po 9 lt. ir 3) po 8 lt. Už 8 lt.—reikia dirbti 10 val.; nėra jokios ventiliacijos. Galop darbas buvo paverstas į akordinį ir taip sutvarkytos kainos, kad joku būdu negalima uždirbti daugiau, kaip du litai dienai. Niekad į fabriką neatsilanko gydytojas, o ligonių kasa į tai nekreipia dėmesio, nėra vandens ir rankšluosčių.” Taip rašo laikraštis, kurį joku būdu negalima įtart simpatizuojant darbininkams. Visiškai nenuostabu, kad, tokiai padėčiai esant, 80% kališų fabriko darbininkų serga džiova, širdies ligomis. Samdytojas įvairiais būdais stengiasi apsaugot nuo revoliucinių darbininkų; tam tikslui jis išdirbo žvalgybinių ankietą, kurią reikalauja iš darbininkų užpildyt, atsisakius tai padaryti—liuosuoja iš darbo.

Kadangi panašioj padėtyj

randasi ir kitų gamybos šakų darbininkai, tai manau, jog skaitytojas galės susidaryti sau vaizdą ir apie kitų gamybų šakų darbininkų darbo sąlygas.

Ligonių Kasa

Puola darbininkus ne tik samdytojai, bet ir fašistų valdžia,—ji išsigandus didelio kairiųjų darbininkų laimėjimo,—pamačius, kad s. d. jau nesugeba sulaukti darbininkų nuo kairėjimo, griebėsi teroro: išvaikė ligonių kasų tarybas, paskirdami savus komisarų. Ji išleido naują ligos kasos įstatymą, kuris dar labiau suvaržo jų teises,—sukrauna jos išlaikymą ant darbininkų ir tarnautojų sprando. Įstatymas sulygino samdytojų ir darbininkų atstovų skaičių, kad garantuot sau daugumą, paskyrė dar vieną valdžios atstovą, kuris vaidys arbitro rolę,—sulygino samdytojų ir darbininkų įnašus į ligos kasą. Atsistoję nauji komisarai tuoj sumažino 10% kasos nariams pašalpos teikimą. Už pirmas 3 ligos dienas pašalpos neišmokamos, už ligonių lapelius pakelta nuo 5 centų iki 20, kviečiant gydytoją į namus, vietoj 5 centų—40; naktį vietoj 20—80 centų. Nariams, per metus panaudojus maksimalinę pašalpą į kitais metais vėl susirgus ta pačia liga, pašalpa išduodama tik 13 savaitėi. Kaip ligos kasa rūpinasi, pamatysime vėliau.

Pragyvenimo Minimumas

Kad pamatyt realų darbininkų darbo užmokesnį, reikia pažūrėti, koks yra Lietuvoj pragyvenimo minimumas. Pagal fašistinės spaudos davinius 1933 m. VIII Klaipėdos krašte pragyvenimo minimumas vienam žmogui siekė 77.3 lt. (1930—112.3 lt.). “Did. Lietuvoj VII 1933 m. vienam asmeniui pragyvenimo minimumas buvo 65.72 lt. Tame skaičių buvo skiriama:

26.21 lt. maistui, 5.07 lt. drabužiams ir batams, 14.90 lt. butui, 12 lt. kūriui ir šviesai ir 2.95 lt. kitoms išlaidoms. Dviejų asmenų šeimai pragyvenimo minimumas buvo 108 lt., o penkių asmenų šeimai pragyvenimo minimumas—161.02 lt.” *

Fašistinių ekonomistų nustatyto pragyvenimo minimumu, darbininkas joku būdu negali nebadaudamas pragyventi, neatsisakydamas nuo pačių reikalingiausių reikmenų. Negali pragyventi todėl, kad darbininko darbo užmokesnis krito kelis kartus daugiau, negu kainos. Čia reikia pažymėti, kad kai kurių reikmenų kainos dar padidėjo: cukrus 90 ct. 1929 m. pakilo iki 1.25 lt. už kilogramą, kitų, kaip duonos, degtųjų, tabako, kavos pakilo tuo pačioj vietoj, kaip kad prieškariniais laikais.

Jau net fašistinis ekonm. A. Rimka sako: “Pereitų metų vasarą ir žemės ūkio darbininkų algos ir tarnautojų bei darbininkų užmokesnis miestuose nukrito atskirais atvejais net daugiau, kaip prekių kainos ir pragyvenimo minimumas terodo 75-78 indekso skaičius, o darbininko uždėtis siekia tik 60-68, lyginant su prieškariniais laikais.” **

Iš pasakymo, matom, kad “nepriklausomos” Lietuvos buržuazija moka darbininkus daug daugiau išnaudoti, negu caro imperijos laikais. Visiems juk gerai žinoma, jog caristinė Rusija, į kurią įėjo ir Lietuva, buvo kraštas, kur darbininkai nešė didžiausią išnaudojimo jungą. Bet nežiūrint to, Lietuvos buržuazija sugebėjo numuš darbininko darbo užmokesnį lyginant su prieškariniais laikais 32—40%. Nėra abejonės, kad darbininko darbo už-

* “L. A.” 4-X-33 m.

** “L. Ž.” XII-1 d., '33 m.

mokesnis kritęs daug daugiau, negu sako A. Rimka.

Jeigu ir netiksliau su fašistų ekonomistų išvestu pragyvenimo minimumu, ir prisiminsim, kas anksčiau pasakyta apie darbo užmokesnį, tai turėsiu padaryti išvadą, jog ne tik maža kvalifikuotų darbininkų dalėlė gali uždirbti jų nustatytam minimumui. Visi kiti turintieji šeimąs neuždirba net jų minimumui.

Apie darbo masių padėties blogėjimą liudija jų perkamosios galios siaurėjimas. Bendrai gyvulių sunaudojimas perreikais metais lyginant su 1932 m. yra 5.5% mažesnis, kiaulių suvartojimas kritęs 17%. "Lietuvos žinios" III-19-34 m. rašo: "Šiauliuose prekyba apstingusi — perkasi tik pačius reikalingiausius daiktus. Krautuvės vis daugiau vengia davinėti kreditus, nes ir joms gamintojai žymiai sumažinę ir sutrumpinę kreditus. To pat laikraščio kitam numeryj skaitom: "Utenos turgui velykoms perkamų produktų skaičiui ypatingą dėmesį kreipė sacharino pasirodymas, kuris buvo reklamuojamas ir pardavinėjimas net gatvėse, nes cukrus kaimiečiams ir biednuomenei pasidarė paku.* "Liaudies masių perkamosios galios sumažėjimą rodo sumažėjęs cukraus suvartojimas. 1931 m. Lietuvoje įvežto ir viduj pagaminto cukraus suvartota 32,596 tonos. 1932 m.—24,842 tonos, 1933 m. jau tik 15.77 tonos. Cukraus aktyzas padidėjo nuo 1.05 iki 1.30 lt. už klg. Dabar Lietuvoje yra 20 sacharino fabriky, kurie per metus išleidžia apyvartan 20 tūkstančių klg. sacharino.** Vadinasi cukraus suvartojimas 1931 m. sumažėjo pusiau.

* IV-Ų, '34 m.

** "Dzien. Kowieski," III-20-'34.

Sezoniniai Darbininkai

Rietavas. Čia pereitą vasarą dirbo apie 600 darbininkų. Buvo dirbamos popiermalkės. Už pirmąją rūšį mokėjo 1 lt. už metrą, už antrą 2.20 lt. Dirbant per 18 val. išsijuosus galima uždirbti 4 litus dieniai. Naktį darbininkai praleido miške ant gryno lauko. Žiemos metu prie to pat darbo darbininkai uždirbo nuo 1.30 iki 2 lit., dirbant nuo tamsos iki tamsai. Buožėms už nakvynę mažiausia reikią 50 centų už naktį, už maisto produktus irgi gerokai plėšia. Tokiu būdu darbininkai gali vos ne vos nuo bado apsiginti, o apie sutaupas negali būti ir kalbos.

Melioracijos darbininkai 1929 m. vidutiniškai uždirbo nuo 6-8 lt. per 14 val. darbo dieną, o dabar tik 2-5 lt. Ir jų kaip ir miškų darbininkų veik visi uždirbti centai suplaukė į buožių ir kitų darbo žmonių siurblių kišenių. Melioracijos ir kituose sezoniniuose darbuose labai plačiai išsiplėtojęs algų mokėjimas ne pinigais, o ceteliais, už kuriuos galima pirkti tik samdytojo nurodyto krautuvė, kurioje spekuliantas už blogesnės kokybės prekes, plėšia daug didesnį kainą. Kaip gali darbininkas iš tokio uždarbio išlaikyti šeimyną ir sutaupyti žiemai?

Akmenskaldžiai 1929 m. uždirbo 8-9 lt. už kub. metrą, 1933 m.—5½ lt. "M. Rytosius" (65—33 m.) rašo: "Nuo tamsos iki tamsos dirbdamas per 16-17 val. uždirba 3-4 lt. Reikią, akmenskaldžiai, nežiūrint labai sunkaus darbo, vos uždirba ant kūjo, padangų ir pusbadžio prsimaitinimo, o apie šeimą negalima ir kalbėti, jeigu jis nori jai pasiūti, tai turi pats badauti. Dar kuomet buvo geresnės sąlygos, darbininkas, padirbęs kelius metus prie akmens skalavimo, pasidarydavo invalidu: sugadindavo rankas; gaudavo

džiova ir kitas ligas. Tai dabar šis procesas vyksta daug smarkesniu tempu,—palikdamas didesnes pasekas.

Statybininkai. 1929 m. statybos darbininkas uždirbo nuo 0.5—1 lt. per valandą, o 1933 m. 0.30—40 centų per valandą, retai kur 50 ct. Moterims mokėjo po 2 arba po 2.50 lt. už dieną, po 20-25 ct. už val. Mūrininkai 1930 m. uždirbo nuo 12-18 lt., 1933 m.—8 iki 12 lt. į dieną. Tinkoriai uždirbo 1930 m. nuo 8-15 lt., 1933 m.—7-12 lt. į dieną.

Štai ką rašo vienas statybos darbininkas savo draugui: "Pas mus Biržuose buvo pradėję statyti Lietuvos bankui rūmus, bet dėl blogo oro sustabdė darbą. Nors ir ten buvo menkas uždarbis, bet vis nors juodos duonos plutą galėjai uždirbti, mokėjo į valandą po 25 ct. Darbas nepakenčiamas, reikėjo iki pusės blaizdyti braidyti vandenį. Kurie dar turėjo aulinius batų, tai tiems dar pusė bėdos, kurie su tufliais, tai tiems tiesiog prapuolimas.

Todel pertraukus darbą susirinkom prie miesto valdybos ir statėm reikalavimus: darbo ir duonos. Susirinkę buvo vyrai, moterys su mažais vaikais, bet tuoj buvo pareikalauta policija ir susirinkusius išsklaidė. Darbu vėl patenkino, bet uždarbis pasilikio toks pats kaip ir pirmiau."

Prie pasakymo paaiškinimai, manau, nereikalingi, galima tik pažymėti, jog panašioj padėtyj randasi ir kitų vietų statybos darbininkai.

Tarnautojų Būklė

Žemesnieji tarnautojai, kaip dirbančiųjų masių dalis, neša ant savo sprando dalį ekonominio krizio sunkumų, kuriuos krauna buržuazija ir fašistų valdžia, siekianti išieiti iš krizio darbo masių sąskaiton.

Blogiausioj padėtyj randasi privatus tarnautojai. Štai „L. ž.“ matom: Kaune prekybos ir pramonės tarnautojai, dirbdami 16 val. paroj, gauna mėnesiui 75 lt. Tai toks darbo užmokesnis Kaune, kur tarnautojai gauna, palyginamai didesnę algą, tai ką jau kalbėti apie provinciją? Šią padėtį dar pasunkina suvėluotas algų išmokėjimas, mokėjimas jų ne pinigais, bet įvairiais sunkiais realizuojamais vertės popieriais. Kaune Konrado kavinės savininkai, samdydami pardavėjas, reikalauja iš jų nuo 500—2,800 paskolos, nenustatant grąžinimui termino ir be procentų. Kai kurios pardavėjos gavo vekselius, bet jų niekas nerealizuoja. Pardavėjos dirba po 16—18 val. paroj. Naudotojai iš pusės gauna paskolą, už kurią gali vesti neblogą biznį, iš kitos pusės tuo pririša tarnautojas, užinteresuoja jas naudotojo biznio pasisekimu ir tuo garantuoja jų neribotą eksploataciją.

Panašų vaizdą matom ir kitose tarnautojų darbo šakose. Kaune autobusų koncesioninkas Valaitis tarnautojams algas moka netvarkingai ir vietoj pinigų duoda vekselius. Negrąžina iš tarnautojų paimtų užstatų. Tokie pat dalykai dedasi ir provincijoje. „L. ž.“ (III-6-34) iš šoferių suvažiavimo rašo: „Vilkaiviškyj yra daug šoferių bedarbių, o kurie turi darbo—dirba be saiko. Del persidirbimo kai kurie šoferiai jaučia fizinį pakrikimą. Ukmergėj algos neišmokamos punktualiai. Šoferiai dirba be jokių sutarčių.“ Tai tokia padėtis su tarnautojais, kurie anksčiau buvo palyginamai neblogai apmokami. Negali pasidžiaugti savo būkle ir ligoninių tarnautojai. Šiaulij apsk. akių ligoninėj gailestingoji sesutė gauna 50 lt. mėn. (1933 m. gavo 120), o slaugintojos ir kitas personalas po 45-50 lt. Kau-

no miesto ligoninėj sesutės gauna 100 lt. mėn. slaugintoja ir kitas personalas po 50-60 lt. mėnesiui.

Nedaug geresnėj, o kai kuriais atžvilgiais net blogesnėj padėty ir valstybiniai, savivaldybiniai žemesnieji tarnautojai. Fašistų valdžia gerokai apkopoj žemesniųjų tarnautojų algas, tęsia tolimesnį jų pildymą. Fašistų valdžioj yra kilęs sumanymas keisti valstybės ir savivaldybės tarnautojų užmokesnį. Del jo keitimo du sumanymai: vienas — užmokesnį sumažinti proporcingai, atpigusiam pragyvenimui; antras—tam tikrą užmokesnio dalį mokėti žemės ūkio produktais.* Nėra abejonės, kad šio sumanymo ašmens bus nukreipti prieš žemesnius tarnautojus. Šis fašistų valdžios žygis vienu ir antru atveju palies gan skaudžiai netik žemesnius tarnautojus, bet ir darbininkus. Jis savo keliu skatins įvairius išnaudojtojus, sekti fašistų valdžios užsimojimus prieš darbininkų klasę.

Susisiekimo ministerija išleido įsakymą, kad: geležinkeliečių sveikata būtų stropiai tikrinama, 2) felčeriai turi teisę atleisti nuo darbo tik 3 dienas; 3) jei pas ruožo gydytoją nuvykimas pasirodytų nereikalingas, tai iš geležkeliečio už bilietą išjieskoti pinigais; 4) pastebėjus simuliaciją—bausti iki atleidimo ir tarnybos imtinai; 5) sistemačiai sergą darbininkai ir tarnautojai bus siunčiami į sveikatos tikrinimo komisijas, kurios darys išvadas, ar geležkelietis tinka tolimesniam darbiui.“ Šiuo įsakymu fašistų valdžia uždraudė geležkelio darbininkams ir tarnautojams net sirgti, ji atidavė geležkelio žemesnius tarnautojus ir darbininkus pilnon felčerių ir gydytojų sauvaišn. Nuo jų malo-

nės priklauso susirgusio geležkeliečio likimas.

Kartu su tarnautojų būklės blogėjimu eina valstybės ir savivaldybės įstaigų apvalymas nuo neištikimo fašistams elemento. Mat, fašistai žino, jog blogėjant žemesniųjų tarnautojų būklei, auga ir jų nepasitenkinimas fašistine valdžia, todėl jau iš anksto stengiasi apsaugoti įstaigas nuo neištikimo elemento. „Ryto“ I-15 d. kalba: „Kai kuriose įstaigose pradėtos rinkti iš tarnautojų žinios ankietos keliu, kuriose organizacijose jis dalyvauja ir prie kurių priklauso, kokių nuopelnų turi įvairiose srityse, etc. Tokias ankietas išsiuntinėjo ir savivaldybių įstaigos.“ Šių ankietų tikslas aiškus ir be komentarų.

„Liet. žinios“* rašo: „Paskutiniuoju metu nemažą įstaigų, ypač provincijojej tarnautojus atleidžia iš darbo, nemokėdami jokių kompensacijų.“ Jie padidina jau taip nemažą inteligentų bedarbių armiją, kurios didelę dalį sudaro tarnautojai. Tik Kauno miesto savivaldybėj paduota 2,200 prašymų gauti darbo, o kur kitos įstaigos bei savivaldybės? Fašistų valdžia nededa jokių pastangų aprūpinti bedarbių-tarnautojų. Matėm laikraščiuose, jog fašistų valdžios sluogsnuose yra kilęs sumanymas įsteigti bedarbių-inteligentų darbo stovyklą. Kai kuriems inteligentams ji būsianti privaloma, kaip tai baustiems už politinius nusikaltimus, o inteligentų fašistai matys kiekvieną daugiau prasilavinusį darbininką, tą mes matom iš kalėjimų praktikos, ten jie skaito „inteligentu“ kiekvieną daugiau apsitrynusį darbininką. Iš čia matom, kad fašistai į „darbo“ stovyklą pirmoj eilėj siųs jiems ištikimą elementą. Čia bus įvesta griežta drausmė ir tau-

* Žiūrėk „L. ž.“ 27-II-34 m.

* „L. ž.“ 5-IV-34 m.

tiško auklėjimo pamokos. Žinoma, čia ne darbo davimas inteligentams bedarbiams, kurių daugumą sudaro tarnautojai, o moderniškos vergijos įsteigimas,—izoliavimas fašistams neįstikimo elemento į savotišką koncentracijos liogerį.

Bedarbiai. Kadangi Lietuvoj tik didesniuose miestuose registruojami bedarbiai, delto sunku tiksliai pasakyti, kiek jų yra bedarbių. Sulig fašistinės spaudos daviniais: *Panevėžyje* yra virš 1,000 bedarbių; *Klaipėdoj* apie 2,000; *Marijampolėj* 400—su šeimomis 2,500 asmenų; *Šiauliuose* apie 1,000; *Kaune* 3,500 bedarbių. Kitais daviniais “Rytas” rašo: “Visame Kaune ir jo priemiesčiuose esama 1,500 varginių šeimų, iš kurių 1,000 tikrai reikalinga pašalpy. Jų dauguma turi dideles šeimas, darbo neturi, gyvena nepaprastai skurdžiai. Jie beveik visi iš Kauno miesto savivaldybės pašalpos negauna. Kitiems pašalpa ne tiek reikalinga, jų yra apie 5,000, bet jų padėtis irgi negeriausia.” Taip rašo kirkdėmų laikraštis, kuris dar neseniai sakė, kad Lietuvoj nedarbas neatkaklus. Bet pradėjus tiems “nesamiems” bedarbiams šturmuoti miesto savivaldybes, fašistai išsigando, o “Rytas”, panikos pagautas, išplepėjo, kad tik *Kaune* yra 1,500 bedarbių šeimų. Jie suprato, kad jeigu nebus imtasi jokių žygių bedarbių padėties pagerinimui—judėjimas įgaus rimtesnį pobūdį.

Bet visos šios priemonės, tai ne bedarbių skurdo sumažinimui, o sulaukymui jų nuo kovos. Kad taip ištis yra, nesunku įsitikinti. Jeigu fašistai tikrai rūpėtų badaujantieji bedarbiai, tai jie nebūtų uždraudę kaimo bedarbiams keliauti į ieškoti į miestus darbo,—būtų lėšas, kurias išleidžia buožių, dva-

rininkų šelpimui, atidavę bedarbiams ir kaimo biednuomenę. Bet vietoj jie pareiškia: “Kaime bedarbių klausimas neaktualus.” Žinoma, neaktualus todėl, kad kaimo bedarbiai dėl neorganizuotumo, silpno kompartijos darbo kaime, žemų klasinio susipratimo, dar kol kas neštrumuoja valsčių savivaldybių, reikalaujami darbo, duonos.

Dabar pasidarė naturalus reiškinys, matyt, kaip namų savininkai su policijos pagelba meta gatvėn bedarbių šeimas, net su mažais vaikais. Meta iš butų už nuomos nesumokėjamą, netik namų savininkai, bet ir miesto savivaldybės. Iš Kauno miesto savivaldybės būtų kolonijos policija iškraustė keturias bedarbių šeimas. Kraustant, ne visi geruoju sutiko būti išmestais į gatvę. Trys policininkai nesugebėjo apsidirbti, turėjo šauktis dar 4 pagalbon. Kaune išmestieji bedarbiai kraustosi į fortus, nes ant gatvės policija nelaiko; bijo, kad nesu-kompromituotų “gero” sostinės vardo užsieniečių akyse. Bet fortan patenka tik maža dalėlė, kurie “gyvena” neapsakomų kamšatėjų ir skurdė.

Naturalus reiškinys taipgi matyt pulkus išmaldos prašančių 5-14 metų vaikus; jie nelanko mokyklos, nes neturi tam tikslui nei drabužių, nei maisto, nei knygų.

Neseniai fašistai suorganizavo “žmogaus globos draugiją”, kuri sakėsi, jog statanti tikslą padėti vargšams. Ši draugija Kaune ir kitose vietose rinko aukas bedarbių reikalams. Kaip ji rūpinasi badaujančiais darbo žmonėmis, rodo šis faktas: žmogaus globos draugijon atsi-lankė O. Stanciausienė, Sukotienė, Eimontienė, Rakauskienė, Mikulckienė, Mostvilienė ir verkdamos prašė, kad draugi-

ja suteiktų pašalpą jų vaikams. Burba (svarbus draugijos šūlas) pasiūlė joms pasikarti. Šis pavyzdys gan reiškia, kad draugijos esmė.

Žemės ūkio darbininkai. Oficialiais daviniais Lietuvos žemės ūkį yra apie 20,000 samdomų darbininkų. Žemės ūkio darbininkai, tai daugiausiai atsilikusi, klasinio supratimo žvilgsniu Lietuvos proletariato dalis. Svarbiausia to priežastis—jų darbo sąlygos—žemės ūkio darbininkų išsiskirstymas ir silpnas kompartijos darbas kaime. O kaip labiau atsilikę, jie yra ir daugiausia išnaudojami, juos neliečia net ir tas mizernas socialis draudimas, kurį turi pramonės darbininkai.

Tuoį po fašistų perversmo, o ypatingai prasidėjus krizui, buožės ir dvarininkai pradėjo mažinti darbininkams algas, o išnaudotojų valdžia 1931 m. išleido įstatymą, kuriuo nustatė žemės ūkio darbininkų darbo užmokesnį: bernui 200 lt. metams, mergai ir piemeniui po 150 lt., pusmergai 120 lt. Bet ir po to buožės ir dvarininkai su savo agentais nenustojė kalbėti ir rašė, kad samdiniai gauna per daug dideles algas, kad jiems daug geriau gyventi, negu “ūkininkams”, girdi, jiems nei mokesnių nereikia mokėti. Neklausą samdytojų, bėgioja nuo vieno ūkininko” pas kitą ir panašiai. Todėl pradėjo reikalauoti iš savo valdžios—įvesti žemės ūkio darbininkams samdos knygetes, į kurias buožės žymės darbininko elgesį, paklusnumą ir kitus dalykus.

Suprantama, kad fašistų valdžia, nesutikusi griežto žemės ūkio darbininkų pasipriešinimo prieš 1931 m. jos išleistą žemės ūkio darbininkų samdos įstatymą, ėjo drąsiai ir prie antro, nukreipto prieš žemės ūkio darbininkus, žygio—samdos knygu-

čių įvedimo. Šias knygytes priva-
valo turėti kiekvienas žemės
ūkio darbininkas, be jos negau-
na darbo. Tas, kuris nenori
kaip jautis vilkti samdytojo jun-
go, gaus iš buožės, dvarininko
“vilko bilietą”, kurį parodžius,
joks samdytojas neduos darbo.

Bet buožės, dvarininkai—kai-
mo žmonių siurbelės, nesitenki-
na fašistų valdžios nustatytu
žemės ūkio darbininkų darbo
užmokesnio tarifu. Jie eina to-
liau: “Lietuvos žinios” (II-28-
34) rašo; jog *Obelius* (Rokiš-
kio apskr.) geram bernui mo-
ka 150 lt., pusberniui 90-100 lt.,
mergai 100-110 lt., piemeniui
70-90 lt. Tai tiek moka Obe-
liuos, Latvijos parubežy, kur,
palyginamai žemės ūkio darbi-
ninkų algos yra didesnės todėl,
kad daugelis žemės ūkio darbi-
ninkų yra išėję į Latviją uždar-
biauti ir čia nėra tokio didelio
darbininkų pertekliaus.

Jeigu anksčiau važinėjo buo-
žės iš grįtelės į grįtelę jieško-
dami samdinių, tai dabar turi-
me priešingą vaizdą: žemės
ūkio darbininkai vaikščioja iš
buožinės į buožinę jieškodami,
ar negaus kur parsisamdyt. La-
bai dažnai tenka pereiti kelius
valsčius, kol už kelias dešimtis
litų parduoda vieniems metams
savo darbo jėgą. Daugybė atsi-
tikimų galima būtų iškelti, ku-
met ir šių uždirbtų kelių litų
buožės-dvarininkai laiku neiš-
moka. Blogiausiu padėtin pa-
tenka susirgę žemės ūkio darbi-
ninkai; jie netik negauna jo-
kios medicinos pagalbos, bet ir
darbo nustoja, o prie dabarti-
nių, pasitusiai sunkių apstovų,
susirgimas dažnas reiškinys.

*Padieniai žemės ūkio darbi-
ninkai.* Ne geresnė padėtį
randasi ir padieniai žemės ūkio
darbininkai. Štai Lekėčių vals-
čiuje (Šakių apskr.) pas buožę
Blazį dirba 50-70 darbininkų.

1932 m. vyras už dienos darbą,
dirbant nuo ankstauro ryto iki
vėlaus vakaro, gavo 2.50 lt., mo-
teris, 1.50 lt. Bet pereitais me-
tais, buožė jau pasiūlė dar-
bininkams akordinį darbą var-
žytinių keliu. Darbininkai be-
sivaržydami, apsiėmė dirbti ir
už mažesnę kainą. Bet už 1933
m. darbą darbininkai dar ne-
gavo užmokesnio.

Nesigaili jų ir fašistinės sa-
vivaldybės. Pereitais metais
Lekėčių valsčiaus valdyba nu-
tarė praversti kelią tarp Lekėčių
ir Vicentavos, kurio ilgis yra
1,200 metrų. Valdyba kelio il-
gį suskirstė į 11-ką dalių ir pa-
skelbė varžytines. Valdyba nu-
tarė už šimtą metrų mokėti 80-
120 lt. Bet laike varžytinių
darbininkai vienas antrą nuvar-
žė ligi 50-70 lt. Jau valdybos
nustatytu užmokesniu darbinin-
kas galėjo uždirbti ubagišką už-
mokesnį, o po varžytinių užsi-
dirbo tik maistui.

Valstiečiai. Nemažą išnaudo-
jimo (naštą) jungą velka ir
darbo valstiečiai. Juos spau-
džia buožės ir įvairūs spekulian-
tai, duodami paskolas, už ku-
rias ima lupikiškus nuošimčius.
Kaip buožės ir įvairūs speku-
liantai engia darbo valstiečius,
rodo visa eilė faktų. Štai “Ūki-
ninko Patarėjas” (48 '33) ra-
šo: “Kad arčiau pažinti, kas
tuos ūkius leidžia iš varžytinių,
buvo paimta 170 parduodamų
ūkių ir paskirstyta jų skolos į
penkis rūšis: 1) privatiems
asmenims, 2) žemės bankui, 3)
kooperatyvams, 4) privatiems
bankams ir 5) iždui.

Pasirodo štai kokie skaitme-
nys: 170 ūkių plotas sudaro
2,630 ha, jų bendra skola sie-
kia 820 tūkstančių litų, vienam
ha. išpuola apie 310 lt. Vadi-
nas skolos veikia jau perneša že-
mės kainą, vietomis jau virši-
ja.

Skolos paskirstytos taip:

Privat. asmenims	551,200 lt.
Žemės Bankui	174,000 lt.
Kooperatyvams	69,400 lt.
Privat. bankams	13,600 lt.
Iždui	11,800 lt.
Iš viso	820,000 lt.

Šiuo atveju žemės Bankas ne-
leidžia iš varžytinių nei vieno
ūkio. Vieną leidžia privatus
bankas, du—valstybė, keturius
—kooperatyvai, o likusius 163
ūkius leidžia iš varžytinių pri-
vatūs skoliniojai—buožės kaimo
darbo žmonių siurbelės.

Toliau “Ū. P.” stato klau-
simą:—kurių ūkių daugiau eina į
varžytines? Ir atsako:—“dau-
giausia eina iš varžytinių smul-
kesni ūkiai.”

Nors valstiečiai ir vengia pa-
tekti į skolas, suprasdami prie
ko jos veda—jie mažina savo
išlaidas, atsisakydami nuo pačių
būtiniausių reikmenų, bet vis
tik didžiausio skurdo verčiami
brenda į jas, o kadangi valsty-
biniai bankai jiems neskolina,
tai priversti eiti pas lupikus.
Centralinio statistikos biuro ži-
niomis, “ūkininkai” skolingi at-
skiriems asmenims ir koopera-
tyvams apie 132 milijonus litų.
Šis skaičius grąšo paleisti iš
varžytinių nemažą darbo val-
stiečių ūkių,—tūkstančiai jų iš-
mesti į proletarų eiles.

Kartu su valstiečių žemių at-
ėmimu eina jų gražinimas dva-
rininkams. Tik oficialiais davi-
niais Lietuvoj yra virš 3,000
dvarininkų. Pagal žemės refor-
mos įstatymą, jiems buvo palik-
ta apie 250,000 ha. Pakeitus
žemės reformos įstatymą, dva-
rininkams neliečiama norma
padidinta iki 150 ha.; viso pri-
dėta virš 220,000 ha. Bet yra
nemaža ir tokių dvarų, kurie
turi po 500 ha. Tik pereitais
metais dvarininkam duota už
1,940,735 lt. miško, kaip užmo-

kesnį už nusavintus dvarus. Tuo pat laiku biednuomenei duota be kirvio pasikirsti šakų už 15,285 lt.

1933 m. fašistų valdžia išleido kitą įstatymą, kuriuo einant užmokama už nusavintas žemes reformos keliu, mineralinius šaltinius, ežerus ir kitus vandenius ir jų eksploatacijai reikalingus žemės plotus. Taip gi ir už tokias žemes, kurias buvo caro valdžia atidavusi privatiniam asmenims už ypatingus jai nuopelnus malšinant revoliucinį judėjimą ir panašiai.

Šiuo įstatymu einant, kung. Tatjana Radvilaitė jau reikalauja 700 tūkstančių litų, o Vasileckovai jau gavo 100 ha. miško. Būtų galima priversti daugybę panašių faktų, bet tuomet mes per daug nukrypsime nuo temos.

1933 m. fašistų valdžia išleido ūkių priežiūros įstatymą, kuriuo einant taip vadinami apsieidusieji ūkiai atiduodami valdžios komisarų žinion, bet ir fašistiniai komisarai, susidūrę su tikrove, pasiliko bejėgiais,—nėsugebėjo pakelti ūkio našumo, nes tam reikalinga kapitalo, kurio pas valstiečius nėra. Dabar fašistų valdžios viršūnėse yra kilęs kitas sumanymas. Būtent

toks: žemės ūkio ministerija garantuos Lietūkio išduotų 90% kreditų. Ūkiai, kurie paims iš Lietūkio kreditus ir žemės ūkio ministerija garantuos, bus žemės ūkio rūmų agronomų priežiūroje—fašistų valdžios paskirtas agronomas bus pilnas ūkio šeimininkas. Metų gale reikės grąžinti Lietūkiui kreditus ir išmokėt valdžios agentui algą, o po to, jeigu kas liks, tai bus valstiečiui, už jo ir visos šeimos metų darbą. Čia jau faktinai valstietis nustoja savo nuosavybės—tampa fašistų valdžios vergu.

Prieš porą savaitių fašistai išleido įstatymą, kuriuo uždraudė sodinti mažiau, negu 500 kv. metrų tabako. Tuo jie uždarė galimybes darbo valstiečiams net sodinti tabaką.

Nesirūpina fašistų valdžia ir naujakūriais, tame skaičiuje ir savanoriais — "nepriklausomybės" kurėjais. "T. Ū." skaitom: 1932 m. naujakuriams duota milijono litų vertės miško. Bet daugelis naujakurių trobėjus visai nestato, o gautą mišką parduoda 20-30% nominalinės vertės." Žinoma trobėsių nestato todėl, kad neturi tam reikiamo kapitalo, nepajėgia net parsigabenti tų kelių medžių, delto

ir priversti juos parduoti buožės ir panašiam elementui už kelis litus. Tik nuo 1919 metų pradžios žemės reformos, iki 1931 metų visuotino žemės ūkio surašinėjimo, 36% naujakurių nustojo savo sklypų. Jie pateko į buožių ir naujų dvarininkų rankas. Pasakutiniai metai šis naujakurių proletarizacijos procesas vyksta dar greitesniu tempu.

Taip gyvena darbo masės fašistinėj Lietuvoj. Reikia pažymėti, kad šis straipsnis tik dalinai atvaizduoja Lietuvos darbo masių skurdą, išnaudojimą. Nėra jokios abejonės, kad gilėjant ekonominiam kriziui ir toliau blogės dirbančiųjų masių padėtis.

Skaitant šį straipsnį, gali kilti klausimas: o kame gi Lietuvos proletariatas ir bendrai darbo žmonės mato išeitį iš šio skurdo ir išnaudojimo, beteisės padėties? Išeitį jie mato kovoj prieš kapitalizmą, prieš fašizmą, už socializmą—visuomenę, kurioj nebus išnaudojimo žmogaus žmogumi. Šį kelią pasirenka vis platesni darbo masių sluogsniai. Bet apie tai parašysiu prie pirmos progos sekantį kartą.

Tomas Mooney

R. MIZARA

Liepos mėn. 27 dieną, š. m., sukako lygiai 18-ka metų nuo to laiko, kaip Tomas Mooney buvo suareštuotas neva už padėjęmą bombos už-karinę demonstracijoj, įvykusioj liepos mėn. 22 d., 1916. Kaip žinia, minėtoji demonstracijoj, dėka provokatorių pasidarbavimui, eksplozijoj žuvo keliolika asmenų. Samdytojų klasė tuojau sugrobė veiklą ir kovingą uniją — International Molders' Union narį—Tomą Mooney ir Warren Billings ir juodu apkaltino bombos padėjime.

Tuojaus visos juodosios pajėgos, valdžia ir bosai, kurie taip labai neapkenčė Tomo Mooney, kaip kovotojo ir organizuotojo darbininkų, grobėsi už darbo, kad, naudojantis šia provokacija, Tomą pakarti ir taip nuo jo atsikratyti. Surinkta eilė liūdininkų—apmokamų-papirkty liūdininkų—kurie liūdi, jo, būk Tomas Mooney su Warren Billings padėję Stuart gatvės prie Market gatvės bombą.

Dėka tam, Mooney su Billings buvo surasti kaltais ir pirtas buvo nusmerktas pakorimui, o pastarasis—visam amžiui kalėti.

Mooney jau senai būtų buvęs pakartas, jei ne pasaulio darbininkų masinis spaudimas, masinės kovos, kovojančios prieš. Revoliucinis Rusijos proletariatas, vadovaujamas Lenino, buvo pirmutinis, stojęs Mooney pagelbon! Tą faktą pats Mooney dažnai kartoja. "Jei ne Petrogrado revoliuciniai darbininkai, suruošusieji protestą demonstraciją mano labai, balandžio mėn. 25 d., 1917 m., ties Amerikos ambasada, tai aš jau senai būčiau buvęs nužudy-

tas," skelbia Mooney. "Rusijos darbininkai išgelbėjo mano gyvybę. Dabar pasiilieka Amerikos darbininkams išliuosuoti mane iš kalėjimo."

Po to, kuomet revoliucinis Rusijos proletariatas pradėjo kovą už Tomo Mooney laisvę, pasirodė masinių mitingų ir protestų ir Amerikoje, ir visam pasaulyj. Valdančioji klasė pabijojė žudyti Mooney, todėl mirties bausmė buvo pakeista amžinu kalėjimu. Ir nuo to laiko Tomas Mooney nekaltai kankinamas San Quentin (netoli San Francisco) kalėjime.

Trumpa Mooney Biografija

Tom Mooney yra sūnus darbininko—angliakasio, kovingo darbininkų klasės nario, kuris mirė nuo džiovos Indiana valstijoje. Po tėvo mirties, Tomas su savo broliu ir sesute tapo nugabentas į Holyoke, Mass., kur jo motina sunkiai dirbo popieros fabrike. Tomas buvo 8-nių metų amžiaus. Jis su broliu pardavinėjo gatvėse laikraščius ir dirbo kitokius darbus, kad padėjus motinai išmaitinti visą šeimą. Mokyklą te-gavo progos lankyti tik tai keturis metus. Sulaukęs 12-kos metų amžiaus, Mooney pradėjo dirbti metalo fabrike, kaipo gizelis. Neužilgo jis patapo unijistu, ir nuo to laiko iki šiandien Mooney yra unijistas, organizuotas darbininkas.

Kuomet jo brolis ir sesutė paaugo, Tomas, ilgokai padirbęs fabrike, leidosi pamatyti Amerikos ir pasaulio. Jis dalyvavo eilėje konvencijų savo unijos, o vėliau nuvyko į Europą ir dalyvavo Antrojo Internacionalo kongrese. Pabuvojęs Europoje, pamatęs darbininkų

judėjimą tenai, kuomet Tomas sugrįžo Amerikon, jis patapo pilnai klasinajam sąmoningam darbininkui ir nuo to laiko atsistodė ant tvirtų įsitikinimo pamatų kovoti už darbininkų klasės reikalus. 1908 metais Mooney važinėjo su E. V. Debsu, tuometiniu socialistų partijos kandidatu į šalies prezidentus, kaip literatūros pardavinėtojas.

Tomas Mooney matė socialistų partijos vadovybės oportunizmą ir jis prieš tai kovojo; netylėjo jis ir prieš Amerikos Darbo Federacijos lyderius — dešiniuosius vadus, kurie nuolat pataikavo fabrikantams. Ilgainiui iš socialistų partijos Mooney pasitraukė ir pasinėrė unijistinin darban. Apsigyvenęs San Franciscoj, Mooney pradėjo leisti savo laikraštuką "The Revolt", aplink kurį susispietė visa eilė radikališkų unijistų.

Tas, žinoma, labai nervino Californijos valstijos bosus, ir jie ne kartą bandė klatingai Mooney sugrobti, bet vis nepavyko. Tik tai 1916 metais samdytojų klasė nusidžiaugė pagrobusi nenuilstantį kovotoją Mooney ir nuo to laiko jo nepaleidžia, bet turi savo nelaisvėje, bandydama jį ten nukankinti.

Warren K. Billings

Warren K. Billings—avalų darbininkas (shoe worker). Jis susidraugavo su Mooney 1911 metais, kuomet San Francisco avalų darbininkai išėjo streikan, ir Mooney su Billings streikui vadovavo. Nuo to laiko abu jiedu bendradarbiavo; Billings nuolat glaudžiai sekda-

vo Mooney nurodymus ir patarimus. 1912 metais, išėjus streikan San Francisco Pacific Gas and Electric kompanijos darbininkams, Mooney jiems vadovavo. Streikas buvo labai griežtas ir kovingas. Samdytojai bandė kaip nors Mooney klastomis pasiūsti kalėjiman, bet nepavyko. Tačiau jiems pavyko Billings pasiūsti dviem metam Folsom kalėjiman: provokatoriai pridėjo valizą dinamito ir „prirodė“, kad tai buvo darbas Billingso. Dėka tam, jie išlaikė jį kalėjime du metus.

Šiuo tarpu Warren K. Billings tebesėdį Folsom kalėjime už minėtos bombos padėjimą. Folsom kalėjimas randasi Sacramento Valley, apie 100 mylių atstume nuo Pacifico okeano. Billings į kalėjimą pasiųstas 23 metų amžiaus ir ten sėdį jau 18-ą metų—vadinasi, pačią geriausią savo amžiaus dalį Billings (žinoma, ir Mooney) praleido kalėjime!

‘‘Tom Mooney Nekaltas!’’

Šiandien, po 18-kos metų sunkaus kankinimo samdytojų nelaisvėje, kiekvienas, turįs širdį ir proto ne tik darbininkas, bet kiekvienas asmuo žino, kad Tom Mooney (kada mes kalbam apie Tom Mooney, aišku, visuomet turime galvoj ir Warren K. Billings) yra nekaltas!

Daugiau: teisėjas Griffin, kuris teisė Mooney ir visi pasilikę gyvi džiūrymenai, pripažinusieji Mooney kaltu, *šiandien skelbia, kad jis nekaltas*. Visi pripažįsta, kad prokuroras ir visa San Francisco miesto administracija, o taipgi Californijos valdžia su fabrikantais ir kitais išnaudotojais suklavę Tom Mooney apkaltinimą!

Čia tenka priminti tikrai porą tų klustų pavyzdžių.

Laikė liepos mėn. 22 d., 1916, už-karinės ura patriotų demon-

stracijos, Tomas Mooney su savo žmona buvo užlipęs ant budinko stogo—budinko, kuriame žemiau yra pakabinatas didelis laikrodis. Paveiksluotojas, traukęs demonstracijos paveikslą (nuo augštesnio budinko) nutraukė podraug ir Mooney su jo žmona, o taipgi podraug nusitraukė ir laikrodis, rodąs laiką, apie kurį valdžios ir samdytojų papirkti liūdininkai sakė matę Tomą Mooney su Billingsu padedant valizą su bomba! Minėtas paveikslas laike Mooney teismo buvo žinioje prokuroro, bet jis jį slėpė. Tiktai vėliau, kuomet Mooney buvo nusmerktas, minėtas paveikslas išėjo aikštėn, bet jau buvo pervėlu.

Kitas ir dar bjaresnis išnaudotojų žygis: F. C. Oxman, farmerys ir valdžios vyriausias liūdininkas, liūdijo matęs Tomą Mooney su Warren Billingsu padedant bombą, ir šituo liūdijimu buvo daugiausiai remtasi nusmerkiant Mooney mirti. Bet vėliau paaiškėjo (tai buvo įrodyta dokumentais), kad laike bombos sprogimo minėtas ‘‘teisingas farmerys’’ Oxman radosi 90 mylių atstume nuo San Francisco miesto!

Kelias lygiai atvejais po teismo buvo bandyta tą valdžios ir samdytojų klustą iškelti aikštėn ir tuo pasiremiant reikalauti paliuosuoti Mooney ir Billings, bet viskas pernėk! Valdžia ir teismai atsako bent ką daryti, skelbdami, kad Mooney turėjo ‘‘teisingą teismą.’’

Tolimesnės Kovos už Mooney Laisvę

Ilgą laiką Mooney manė, kad jį išliuosuos iš kalėjimo Amerikos Darbo Federacijos viršininkai—viršininkai organizacijos, kuriai Tomas tiek daug dirbo ir kurios yra nariu. Deja, jis skaudžiai nusivylė. Ne tik jie atsisakė jam padėti, už jį kovo-

ti, bet dėjo ir tebededa didžiausias pastangas kaip nors ilgiau palaikyti Mooney kalėjime! Jie sabotuoja kiekvieną eilinių narių kovą už Mooney laisvę.

Tuomet Mooney kreipėsi į revoliucinius darbininkus reikale savo laisvės atgavimo. Tarp-tautinis Darbininkų Apsigynimas ir Komunistų Partija užkinkė visas jėgas kovai už jo laisvę. Pereitais metais Chicagoje įvyko didžiulis Amerikos darbininkų kongresas tuo reikalu. Tolydžio, Tomo Mooney motina—senutė, 85 metų amžiaus—pervaziavo su Richard Moore per visas Jungtines Valstijas, sakydama prakalbas ir šaukdama Amerikos darbininkus kovoti už jos sūnaus laisvę. Ji buvo nuvykusi į Europą, dalyvavo Mopros tarptautiniam kongrese Maskvoje, šaukdama viso pasaulio darbininkus kovoti už josios sūnaus, Billingso ir Scottsboro berniukų laisvę!

Pereitais metais, dėka masiniam spaudimui, Mooney išreikalavo antrą teismą, kuriame jis manė išrodyti melus ir klustas pirmojo teismo, kad tuo būdu to teismo nutarimus anuliuos, panaikins. Bet viskas pernėk. Prokuroras atsisakė teismė išstoti su kaltinimais ir Tomas vėl buvo sugrąžintas kalėjiman puvimui.

Buvo kreiptasi į Californijos augščiausį teismą ir pas minėtos valstijos gubernatorių, reikalaujant išlaisvinti Tomą Mooney, bet ir čia nieko nelaimėta, nors visi žino, kad jis nekaltas!

Senutė Motina Miršta

Rugsėjo mėn. 2 d., San Francisco Emergency ligoninėj, šiemet, eidama 86-tus metus amžiaus, numirė Tomo Mooney senutė motina—Marė, nenuilstanti kovotoja už savo sūnaus laisvę! Tai buvo naujas Tomui smūgis, kuris labai atsilieps ir taip jau ant silpnos jo sveikatos.

Nuo pat dienos, kurią jis buvo įkalintas, senutė Mooney motina, nenuilstamai darbavosi už Tomo laisvę. Ėjo į jį į masinių darbininkų meetingus, organizuodama darbininkus; lankėsi pas įvairius valdininkus, dėjo paskutines savo pastangas išlaisvinti sūnų. Deja, į jį turėjo numirti, nepamačiusi jo laisvėje!

Nors tūkstančiai darbininkų organizacijų reikalavo Mooney išleisti iš kalėjimo dalyvaui motinos laidotuvėse, bet išnaudotojai net ir to padaryti nesutiko, Tomo neišleido. Tūkstančiai darbininkų palaikė senutę kovotoją be palavavimo jos garbingo sūnaus.

Kovon už Jo Laisvę!

Netenka čia sakyti, kad Amerikos darbininkų klasė šiandien turi daugiau, negu kada nors susirūpinti kova už Tomo Mooney laisvę! Toji kova be paliovos reikia vesti, iki mes turėsime Mooney savo tarpe.

Mooney, žinoma, savo likimą riša su reikalais visos darbininkų klasės. Jis rašė Chicago kongresui: jei darbininkai mano, kad mano buvimas kalėjime judėjimui padės—aš būsiu kalėjime; aš pasirengęs numirti už darbininkų klasės išlaisvinimo reikalus. Bet, jei jie mano, kad aš būdamas laisvėje galėčiau, kiek mano jėgos leidžia, pasidarbuoti, iškeldamas aiškėn niekšybes valdančiosios klasės—tai kovokite už mano ir visų politinių darbininkų kalinių laisvę. Kova už mano laisvę bus kova už darbininkų klasės išlaisvinimą iš žiaurios kapitalizmo priespaudos.

Šių žodžių rašytojas yra aplankęs Tomą Mooney kalėjime 1923 metais. Teko su juo apie pusvalandį kalbėtis. Tomas didžiai džiaugėsi, kad ir lietuviai revoliuciniai darbininkai kovoja už jo laisvę. Tais laikais Mooney dar buvo apyjaunus žmogus. Bet šiandien, kaip liūdią jo paveikslas, jis jau pražilęs, suvargintas.

Šitokių būdu išnaudotojai mano su juo apsidirbti. Ar mes leisime jiems įvykinti jų pasimojimus?!

Kelios Pastabos

Z. A.

Del „Šviesos“ Pasirodymo

JAU išėjo du numeriai „Šviesos.“ Labai gerai, kad Amerikos lietuviai komunistai pradėjo leisti savo teoretinį žurnalą. Tai sveikintinas dalykas. Jame reikėtų plačiau nagrinėti leninizmo šviesoj mūsų darbo praktikos klausimus, kad mokėt gyvenime jungt teoriją su praktika ir praktiką su teorija. Pas Amerikos lietuvių komunistų jėgų ne taip daug, todėl neišvengiamos bus įvairios klaidos. Bet jų nereik bijotis. Darbo eigoj reikės tas klaidas taisyti, iškeltus klausimus papildyti, pagilinti.

Aš čia duodu kelias pastabas ir papildymus, kad „Šviesoj“ iškelti klausimai būtų pilnesni ir nuodugniau nušviesti.

Kas Tai Yra Leninizmas?

Stalinas taip apibūdina, kas tai yra leninizmas: „Leninizmas—tai imperializmo ir pro-

letarinės revoliucijos gadynės marksizmas.“ Ir priduria: „Tikriau: leninizmas—tai proletarinės revoliucijos teorija ir taktika apamai, proletarinės diktatūros teorija ir taktika ypatingai“ (J. Stalin „Apie Leninizmo Pamatus“, liet. vert., 2-ji laida, 4 pusl.). Drg. R. M. duoda prastesnį apibūdinimą ir rašo: „Pasaulio buržuazija suprantą, ką reiškia leninizmas. Leninizmas tai yra sinonimas darbininkų masių kovos už nuvertimą buržuazijos viešpatavimo ir įsikūrimo proletariato diktatūros. Leninizmas, iš kitos pusės, reiškia tolimiausią numatančią ir drąsiausią darbininkų klasės narių pasišventimą net ir mirtį už pavergtųjų žmonių laisvės reikalus“ („Šviesa“ num 1, 5 pusl.). Drg. R. M. leninizmo apibūdinimas—neteisingas. Tokio apibūdinimo duot negalima. Pas d. R. M. leninizmas tai proletaria-

to kova, pasišventimas ir pasi-ryžimas mirti. Ištikrųjų gi leninizmas tai tolimesnis marksizmo išvystymas, proletarinės revoliucijos ir proletarinės diktatūros teorija ir taktika. Be to, tai ne pasi-ryžimas mirti ir ne mokslas apie mirimą del pavergtųjų žmonių laisvės, o mokslas apie proletariato laimėjimus, apie jo gyvenimą.

Kokia Yra ir Kokia Turėtų Būt Komunistinė Partija

Kiekviena komunistinė partija turi būti kartu ir leninistinė, būtent, ji turi būti apsiginklavusi leninistinio teorija ir turi dirbti prisilaikydama leninistinių principų. Nepakanka tą ar kitą partiją pavadinti leninistine, kad ji jau taptų tikrai leninistine partija. Tuo tarpu d. R. M. rašo: „Svarbiausia: sustiprinkim Lenino Partiją—Jungtinių Valstijų Komunistų Partiją, sekciją Komunistų Internacionalo“ (t. p.).

Jau dabar vadint Amerikos Komunistų Partiją Lenino Partija, būtent, tikrai leninistine partija, yra klaidinga ir net žalinga. Klaidinga, nes dar daug jai trūksta, kad likt tikrai leninistine partija. Pavyzdžiui, ji dar nemoka užkariaut darbininkų masių, ji dar nemoka gerai vadovaut darbininkų kovai, nemoka gerai dirbt reformistinėse ir geltonose profsąjungose, ji dar nėra tikrai masinė partija. Kaip lygiai klystų ir tas Lietuvos Komunistų Partijos narys, kuris pavadintų LKP tikrai leninistine partija, Lenino Partija. Ir jai dar labai daug trūksta. Kartu taip vadint yra žalingas dalykas. Partijos nariai, tame skaičiuje ir aktyvistai, perskaitę augščiausiai minėtus d. R. M. žodžius, gal išsivaizdyt, kad Amerikos Komunistų Partija jau tikrai leninistinė, vadinasi, darbas gerai eina, ir pasilieka tik jį plėsti. Tuo tarpu AKP ir LKP dar daug ko trūksta, dar daug ką reikia nuodugnai savo darbe pakeist ir pagerint. Ir nėra ko skubintis su tais vardais. Jei kuri partija vadovaus laimėjimui nešančiai proletarinei revoliucijai ir laimės, tuomet ji ir bus apibūdinta tuo vardu, kurio ji užsitarnaus už savo gerą proletarinės revoliucijos pavaršimą ir vadovavimą.

Ar Galima Visus Šaukt Į Partiją?

Drg. R. M. kviečia Amerikos darbininkus į Komunistų Partiją ir sako: "Patapkite jos nariais, kurie dar nesate" (6 pusl.). Pirma, mes negalim visus darbininkus kvieist į Komunistų Partiją, nes mes visų nepriimam. Pavyzdžiui, darbininko socialdemokrato ar darbininko fašisto mes nepriimam į Komunistų Partiją, kol jis nepertrauks ryšių su socialdemokratija ir fašizmu ir neišstos

į kovą su socialfašizmu ir fašizmu. Antra, būtų utopija kvieist visus darbininkus į Komunistų Partiją, kuomet dar kapitalo diktatūra. Ir Sovietų Sąjungoje ne visi darbininkai priklauso Komunistų Partijai. Komunistų Partijos nariais gal būt vien tik komunistai. Kapitalo gi šalyse nereikia ir pusės, ir trečdalis visų darbininkų priimt į partiją, kad nuverst kapitalo valdžią. Trečia, "Sviesa" ne tas masinis laikraštis, kuris tur agituot masėse, kad darbininkai plačiaus stotų į partiją, o pirmoji eilė tur būt tas žurnalas, kuris tur mokint partijos narius, kaip jie turi dirbt masėse, kad geriau jie didint partijos eiles. Tiesa, ir pats R. M. susigriebia ir rašo: "Ne kiekvienas pajėgia būti tos partijos nariu, ne kiekvienas pajėgia išlaikyt audras ir sunkenybes, kurias reikia pakelt partijos nariam" (6 pusl.). Jei ne kiekvienas pajėgia, tai kam visus kvieist? Gal tam, kad apleistų? O tuo tarpu reikia taip dirbti, taip didint partijos eiles, kad naujai įstoję į partiją nepaleistų jos eilių.

Amerikos Komunistų Partija dar ne masinė partija. Dar jai daug reikia dirbti, kad likt masine partija. Reikia dirbti masėse, ruošti jų kovą, vadovaut jų kovai, tuo keliu plėst partijos įtaką, tą įtaką organizaciniai stiprint. Tai geriausias kelias keitimui partijos į masinę.

Apie Darbą Reformistinėse Profsąjungose

Drg. A. Bimba rašo: "Koks komunistų ir šiaip revoliucinių darbininkų atsinešimas link senų reformistinių unijų: ar jie turi apleist tas unijas? Ne, neturi apleist. Ten, kur senosios unijos tur masinį pobūdį, revoliuciniai darbininkai pasilieka jose ir veikia—veda kovą su pardaikiškais vadais, auklėja

nariuose revoliucinę sąmonę, mobilizuoja darbininkus atmušimui samdytojų užpuolimų, ir tt. (23 p.).

Kad nereikia apleist reformistinių profsąjungų, tai tiesa. Kad reikia partijos nariams dirbt reformistinėse profsąjungose, irgi gerai. Bet kada viską suvedam į vieną vietą, tai gaunam per mažą. Per mažą, nes nepakanka pasilikti reformistinėje profsąjungoje ir nepakanka pasilikusiems dirbt jose. Reikia ir apamai dirbt reformistinėse profsąjungose, kad užkariaut ten esančius darbininkus. Jei randasi dvi viena greta kitos, reformistinė ir revoliucinė, profsąjungos, mūsų pareiga dirbt ir reformistinėje profsąjungoje ir siųst į ją pavienius mūsų partijos narius. Jei yra tikta reformistinė profsąjungos, visų partijos ir komjaunimo narių iš tos gamybos šakos pareiga, stot į tą reformistinę profsąjungą, kad išplėst mūsų darbą jos viduj. Ir to dar nepakanka. Reikia ragyt stot į ją ir apamai revoliuciniai nusistačiusius darbininkus, kad jų pagelba stiprint revoliucinę opoziciją reformistinėse profsąjungose. Kadangi Amerikoje reformistinėms ir geltonosioms profsąjungoms priklauso plačios darbininkų masės, tai darbas tarp jų vienas svarbiausių AKP uždavinių. Apie Kominternio sekcijų nedateklus darbe reformistinėse profsąjungose ir apie reikalingumą plėst tą darbą nemaža kalbėjo ir XII ir XIII plenumai. Į tų plenumų rezoliucijas tur būt atkreipta ypatinga dėmesys.

Ar Pakanka Tik Organizuot Neorganizuotus?

Pas d. A. Bimbą skaitom: "Dabartinės komunistų vadovaujamos revoliucinės unijos netur tokio tikslo (skaldyt reformistines profsąjungas.—Z.

A.). Jų vyriausias tikslas: *organizuot neorganizuotus darbininkus*" (23 pusl.). Ten pat rašo: "Plieno ir metalo industrinė unija, kuri savo eilėse jau turi keletą desėtkų tūkstančių narių, tur už vyriausį tikslą nesusidaužyti gyvuojančią uniją, bet į savo eiles sutraukt tuos šimtus tūkstančių neorganizuotų darbininkų. Gi senajai unijai revoliucinė unija siūlo bendrą frontą prieš plieno trustą."

Jei taip pasakyt, tai išpuola kova su reformistinėmis profsajungomis. Mes negalim pasitenkinti vien organizavimu neorganizuotų; mūsų pareiga kuo plačiausiai dirbt ir tarp organizuotų darbininkų į reformistines profsajungas, kad paliuosut jų mases nuo reformistinių ir fašistinių vadovybių. Jei mes nesakysim, kad reikia už-

kariauti darbininkus, esančius reformistinėse profsajungose, jei greta to sakysim, kad mūsų vyriausias tikslas į savo eiles sutraukt vien neorganizuotus darbininkus ir reformistinei profsajungai siūlom bendrą frontą prieš plieno trustą, tai tuomet daugelis darbininkų gal įsivaizdinti, kad abi profsajungos gal bendradarbiauti ir bendrai kovot prieš plieno trustą. Ištikrųjų gi tikros kovos prieš plieno trustą negal būt, jei mes nesumušim reformistų įtakos plieno darbininkų masėse. Drg. A. B. padarė negerą išvadą išeidamas iš neteisingo dėsnių: "Mūsų vyriausias tikslas į savo eiles sutraukt dar neorganizuotus darbininkus." Ištikrųjų gi mūsų tikslas užkariauti darbininkų klasės daugumą, tame skaičių ir darbininkus iš re-

formistinių profsajungų. To tikslo atsiekinas kuo tampriausiai surištas su plačiu darbu reformistinėse profsajungose ir su kova prieš jų reformistinius vadus. Ir bendro kovos fronto taktiką mes taikom ne bendradarbiavimui su reformistais, o darbininkų įtraukimui į kovą ir prieš kapitalą ir prieš reformistinius vadus—tuos kapitalo agentus darbininkų eilėse.

Nereik Užmiršt ir Kompanines Sajungas

Kompaninės sąjungos kapitalistų įkurtos ir jų vadovaujamos, tur savo eilėse kelis milijonus narių. Komunistų pareiga dirbt tarp jų, kad plėst tarp jų mūsų įtaką ir paliuosut tuos narius darbininkus nuo kapitalistų įtakos.

Maskvos jaunimo demonstracija prieš kovą ir fašizmą.

Septyniolyka Metų Sovietų Gyvavimo

D. M. SOLOMSKAS

Rusų Revoliucija ir Civilis Karas

LAPKRIČIO 7 dieną, 1917 metais, Rusijos darbo liaudis nuvarginta ir nualinta imperialistiniame kare, vadovystėje Komunistų (Bolševikų) Partijos, sukilo prieš išnaudotojus ir nuvertė jų valdžią. Vadovystėje pasaulio darbininkų vado Vladimiro Iljičio Lenino įsteigė Sovietų valdžią, kurios tvarkoje išreikšta proletariato diktatūra. Tuojaus buvo padaryti žingsniai taikai. Nacionalizuota žemė ir perduota valstiečių apdirbimui, atimta ji nuo kunigaikščių, ponų, bažnyčių, klierorių ir kitų elementų, kurie jos nedirbo. Nacionalizuota visa stambioji gamyba, keliai, namai ir kiti turtai.

Džiaugėsi darbo žmonės. Dūko ir siuto visi išnaudotojai ir parazitai, kurie iki tol gyveno iš dirbančiųjų prakaito. Sovietų steigimas labai greitai plėtėsi. Petrogradą, Maskvą, greitai pasekė Odesa, Kijevas, Užkaukazija, Sibiras, Turkestanas ir net Sachalinas.

Bet išnaudotojai nesnaudė. Jie rinkosi į kraštus, daugiausiai į pietų Rusijos miestus ir su pagalba užsienio imperialistų organizavo kontr-revoliucines armijas. Pirmiausiai išnaudotojams į pagalbą pribuvo Vokietijos ir Austrijos imperialistai. Jie užėmė visą Ukrainą, veržėsi į Kaukaziją, Pabaltiją ir teikė kontr-revoliucijai pagalbą. Bet revoliucinė bolševikų propaganda pakirto tų imperialistų armijas, pasėjo kareivių tarpe revoliucinę idėją.

1918 metais revoliucija nušlavė Vokietijos ir Austrijos monarchijas.

Rusijos kontr-revoliucijai į pagalbą atėjo Francija, Anglija, Japonija, Jungtinės Valstijos Amerikos, Italija ir kitos pergalingos imperialistinės šalys. Jų apginkluotos kontr-revoliucionierius Krasnovų, Dutovų, Judeničių, Millerių, Čaikovskų, Chorvatų, Semenovų, Denikinų, Kolčakų, Vrangelių ir kitų armijos puola Sovietų šalį. Visi imperialistai blokaduoja ją. Japonija laikė 150,000 armiją Sibire ir kariavo išvien su caristais prieš Sovietus. Finlandija, Estija, Latvija, Lietuva, Lenkija, kurios, dėka bolševikų revoliucijai, gavo laisvę, stojo išvien su pasauliniais imperialistais prieš Sovietų Rusiją. Nuo rudens 1917 metų iki pradžiai 1921 metų ėjo karas daugelyje frontų. Sovietų Rusija su m o b i l i z a v o 5,500,000 Raudonąją Armiją vadovystėje Komunistų Partijos. Nors sunkiose sąlygose, bet ji sumušė visus kontr-revoliucionierius ir išspyrė imperialistus iš savo žemių.

Kontr-revoliucionierių karo ir imperialistų intervencijos pasekmės buvo baisios. Milionus darbininkų ir valstiečių jie išpjovė ir sušaudė. Išstius kraštus išnaikino, sugriaudami miestus, gelžkelius, fabrikus, vien tik tiltų piliečių karo metu buvo sunaikinta 8,269. Vogė gyvulius ir vežė šimtais tūkstančių į Angliją, Japoniją, Franciją; aliejų, kailius, grūdus, mašinas, kas tik papuolė, vežė arba nai-

kino, kad netektų bolševikams.

Tie visi žygiai padarė Rusijai apie 40 milijardų rublių nuostolių. Kaip to pasekmė, 1920 metais pramonė davė tik 13.7 nuoš. prieškarinio kiekio produktų, o 1921 metais vos galėjo pagaminti 23 nuoš. 1913 metų gamybos kiekio ir tik 70 nuoš. laukų buvo apsėta. Bet nežiūrė visų sunkumų, badavimo, skurdo, darbininkų klasė ir biednieji valstiečiai bolševikų vadovystėje karą laimėjo ir sustvirtino Sovietų valdžios viešpatavimą ant vienos šeštos dalies pasaulio sausžemio.

Pirmas Penkių Metų Planas

Sovietų Rusija, nugalėjusi priešus, apjungė visas tos teritorijos tautas į Sovietų Sąjungą, kur 198 tautos ir tautelės visos yra laisvos, lygios ir draugiškai sugyvena. Tuojaus imtasi atbudavoti šalį. Per penkis metus visi dirbantieji dirbo, prakitavo, kol atbudavojo tą, ką darbininkų priešai sugriovė. 1927 metais pramonė ir žemės ūkis daugiau produktų išdavė, kaip galėjo pasigaminti Rusija pirm karo.

Bet ant to neapsistota. Sovietų valdžią, vadovystėje Komunistų Partijos ir nenulstantio darbininkų vado drg. Stalino, kuris, Leninui mirus, užėmė jo vietą, išdirbo Pirmą Penkių Metų Planą. Tas planas buvo atkreiptas tam, kad išvystyti SSSR iš agrarinės, industriniai atsilikusios šalies, į pirmėlinę industrinę, pramoninę šalį. Imperialistai iš to bolševikų užmanymo juokėsi, jiems

turavojo socialistų vadai, priešinosi oportunistai ir komunistų eilėse. Bet milžiniška masė Sovietų Sąjungos Komunistų Partijos narių pasmerkė oportunistus ir su visais sąmoningais darbininkais stojo darban.

Penkių Metų planas siūlė pakelti žigūno gamybą nuo 1913 metų 4,200,000 tonų iki 9,000,000 tonų; aliejaus nuo 9,200,000 tonų iki 22,300,000; anglies nuo 29,200,000 iki 57,000,000 tonų; elektros pajėgų gaminimą nuo 1,9 milijonų iki 17 milijardų valandų. Išbudavoti naujas anglies kasyklas, mechanizuoti jas, išbudavoti traktorių, orlaivių, mašinų gamintojų fabrikus, nutiesti 30,000 kilometrų naujų gelžkelių, prakasti kanalus sujungimui upių, sutraukti daug valstiečių į kolektyvus, pakelti ant augštesnio laipsnio apšvietą ir tt.

Sovietų Sąjungos darbo liaudis parodė tokį entuziazmą socializmo budavojime, kokio daugelis nelaukė. Traktorių, aliejaus gaminime ir valstiečių kolektyvizavime Penkių Metų Planas buvo prarvestas į *du metus ir šešis mėnesius laiko*. Iškeltas obalsis „*Penkių Metų Planą įvykinti į Keturis Metus!*“ Jis gavo desėtkų milijonų atsiliepinimą ir užbaigtas 1932 metais, *vieton 1933 metų pabaigos*.

Industrinis planas pilnai prarvestas. Žemės ūkyje, kuris buvo skaitomas labiausiai atsilikęs, kur 1928 metais buvo 24,100,000 atskiri valstiečių ūkiai ant 33 nuoš. apariami dar senovinių arklų, kur buvo tik 3,000 sovietinių ūkių ir 33,000 kolchozų, 1932 metų gale jau buvo 14,500,000 valstiečių ūkių apsiungę į kolektyvus, buvo įsteigta 211,000 kolektyvių ūkių, 5,820 sovietinių ūkių su 2,498 traktorių ir mašinų stotimis, 147,000 traktorių, 11,700 kombainų, 10,300 trokų ir žemės

apdirbimo kiekis pakeltas nuo 113,000,000 iki 136,300,000 hektarų. Laukai geriau įdirbami, taip, kad kur 1928 metais buvo pagaminta 660,000,000 pūdų grūdų, tai 1932 metais jau gauta 1,400,000,000 pūdų. Nuo pradžios Pirmo Penkių Metų Plano Sovietų Sąjungos pramonė pakelta iki 184,7 nuoš., lyginant su 1929 metų gamyba, gi tuom pat kartu kapitalistinėse šalyse labai nupuolė. Lyginant Sovietų Sąjungos pramonę, 1932 metų su 1913 metais, ji buvo 359 nuoš., tai yra ant 259 nuoš. paaugus, gi tuom pat kartu Jungtinių Valstijų—nupuolė iki 91,4 nuoš., Anglijos—iki 82,5 nuoš., Francijos—96 nuoš. ir Vokietijos—net iki 67,6 nuoš. prieškarinio gamybos kiekio.

Prie caro viešpatavimo, 1913 metais, buvo tik 30 nuoš. mokačių rašyti ir skaityti, o 70 nuoš. beraščių, gi prie Sovietų valdžios, 1932 metais, beraščių buvo likę tik 10 nuoš., o dabar beraštija jau visai *likviduota*. 1913 metais pradinės mokyklas lankė 7,300,000 vaikų, gi pabaigoje 1932 metų jas lankė 23,000,000 vaikų ir dar 5,000,000 vaikų buvo prirengiamose mokyklose. Prie caro, 1913 metais, buvo tik apie 2,000,000 laikraščių kopijų spausdinama, kuomet prie Sovietų valdžios, 1932 metais, buvo 9,000 laikraščių ir magazinų, kurių spausdino net 37,500,000 kopijų. Tais pat metais Sovietų Sąjungoje buvo išleista 65,000 atskirų knygų, kurių kiekis viršijo visas į daiktą sudėtas Anglijos, Vokietijos ir Jungtinių Valstijų išleistas knygas.

Antras Penkių Metų Planas

Antras Penkių Metų Planas pradėtas vykinti gyveniman 1933 metais. Jo tikslas yra: „*Galutinai likvidavimas kapitalistinių elementų ir abelnai kla-*

sių, pilnas panaikinimas sąlygų, gimdančių klasių prieštaravimus ir išnaudojimą; nugalėjimas kapitalistinių liekanų ekonomijoje ir perauklėjimas žmonių, tai yra pavertimas visų šalių dirbančiųjų į sąmoningus ir aktyvius budavotojus beklasinės socialistinės visuomenės.“

Antras Penkių Metų Planas turi būti užbaigtas 1937 metais ir jis pastato Sovietų Sąjungą viena iš industriniai galingiausių šalių. Pagal šį planą, rengiamasi įdėti į budavojimą ir įvairius darbus 150 milijardų aukso rublių. Mašinų gaminimą, kuris 1932 metais pasiekė 9,410 milijonų rublių vertę, pakelti iki 21,400 milijonų; elektros pajėgą, kurios 1913 metais buvo 1,900,000,000 kilovatų iki 100,000,000,000 kilovatų; žigūno gaminimą nuo 6,200,000 tonų, 1932 metais, iki 22,000,000 tonų; plieno gaminimą iki 19,000,000 tonų; roliuotos geležies iki 14,000,000 tonų; specialio plieno iki 1,100,000 tonų. Žvilgančių metalų gamyba pakelti: vario iki 155,000 tonų, švino—120,000, cinko—100,000 ir alumino iki 80,000 tonų.

Anglies, kurios 1932 metais buvo pagaminta 64,310,000 tonų, pakelti iki 221,000,000 tonų arba ant 237 nuoš.; aliejaus nuo 22,300,000 tonų, 1932 metų gamybos, iki 47,500,000 tonų arba 213 nuoš.; cemento nuo 1932 metų gamybos 3,479,000 tonų iki 7,500,000; popieros nuo 471,000 iki 1,000,000 tonų; chemikalų produktų nuo 1,9 milijonų rublių vertės, 1932 metais, iki 5,7 milijonų.

Lengvoji pramonė, kuri 1932 metais davė 7,8 milijonų rublių vertės produktų, turi būti pakelta iki 23,5 milijonų; maisto nuo 5,660 milijonų iki 15,676 milijonų rublių; garvežių kiekį nuo 16,350 iki 19,720; gelžkelių ilgį nuo 83,400 kilometrų

iki 93,800 kilometrų. Vandens kelių ir kanalų reikalams paskirta 4,245 milijonai rublių. Automobilijų industrija, 1937 metais, privalo suteikti 360,000 automobilių, busų ir trokų. Orlaivų kelius prailginti iki 85,000 kilometrų, įvedant milžiniškus orlaivius "ANT-14" ir "ANT-20" tipo, kad pakėlus 75 kartus jų pajėgas, lyginant su 1932 metais. Mokyklų del pradinių vaikų įtarpą padidinti iki 18,300,000 ir del 10,300,000 prirengiamųjų.

Žemės srityje galutinai baigti likviduoti kulokų klasę ir visus valstiečius apjungti į kolektyvus. Darbininkų algas žymiai pakelti ir sumažinti prekių pagaminimo vertę, kas nupigins jų kainas. Tokis tai yra trumpai suglaudus Antras Penkių Metų Planas. Jau Pirmas Penkių Metų Planas Sovietų Sąjungą pasaulyje *pirmoje vietoje* pastatė durpių, žemės ūkio mašinų ir traktorių gaminiame; antroji — aliejaus, bendrame mašinų gaminiame ir žigūno, trečioji — anglies. Antras Penkių Metų Planas suteiks progą pralenkti kapitalistines valstybes. Gal dar kaip kuriais klausimais nepavyks pralenkti Jungtines Valstijas, bet jeigu šis krizis taip tęsis, tai nereikės laukti ir 1937 metų galo, kad Sovietų Sąjunga paliktų visas kapitalistines šalis užpakalyje.

Kaip Sekasi Antras Planas?

Antras Penkių Metų Planas geriau sekasi Sovietų Sąjungai praveisti gyvenimui, nes ji jau turi savo mašinas, išlavintus darbininkus, technikus, fabrikus, su kurių pagalba viską gali pasigaminti vien savo jėgomis ir iš savo medžiagų.

Štai kanalas tarpe Baltijos ir Baltųjų jūrų 227 kilometrų ilgio, kuriam pasaulyje nėra lygaus, prakastas į 11 mėnesių

laiko. Jį iškasė 100,000 kalinių. Kanalas atidaro tiesų kelią iš Baltijos į Baltąsias jūras, kuris turi 674 kilometrus, o pirmiau reikėjo plaukti aplinkui Finlandiją, Švediją ir Norvegiją 2,840 jūrinių mylių. Kanala prakasant persidirbo, persiauklėjo buvusieji prasikaltėliai.

"EPRON"—specialė organizacija laivų traukimui į 10 metų ištraukė 110 laivų iš jūrų dugno, 198,000 tonų įtalpos, su 4,879 gerais mechanizmais ir perdavė Sovietų valdžiai. 1932 metais toji organizacija į 8 mėnesių laiką vėl ištraukė 16 laivų.

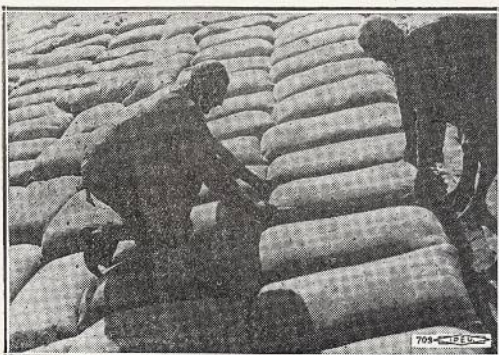
Orlaivininkystės srityje Sovietų Sąjunga atsistojo pirmoje vietoje. "Maksim Gorkiui" nėra pasaulyje lygaus orlaivio. Jis turi 8 motorus su 7,000 arklių pajėga. Jis gali daryti po 240 mylių į valandą ir atlikti virš 2,000 mylių be sustojimo. Orlaivis turi 114 pėdų ilgio, jo sparnai yra 208 pėdas ilgio ir gali vežti apie 80 žmonių. Orlaivyje įrengta radio, spaustuvė ir visi kiti patogumai. Sovietų "ANT-6", "ANT-9", "ANT-14" ir kiti orlaiviai iššaukia buržuazijos spaudoje nusistebeįmą. Gi gel-

bėjimas "Čeliuskino" įgulos nuo ledų parodė tinkamumą mašinų ir orlaivininkų išsilavinimui. Orlaivininkystės industrija išvystyta tik prie Sovietų valdžios.

Sovietų baliūnas "SSSR" iškilo į orą 12 mylių ir sekmingai nusileido. Kitas baliūnas "SSSR-Osoaviachim No. 1" buvo iškilęs net 72,178 pėdas, tai yra 14 mylių į orą. Sovietai turi eilę mechanizuotų oro aparatų, kurie yra iškilę iki 11 mylių į orą be žmonių ir sekmingai atliko ant jų uždėtas mokslines pareigas. Jokia šalis dar nepralenkė Sovietus stratosferos tyrinėjime.

Sovietų Sąjungoje yra labai išsiplatinęs sklandžiojų skrajojimas, net "oriniai traukiniai," kas nepavyksta sekmingai atlikti dar nei vienoje kitoje šalyje. Sovietų orlaivininkai masiniai praktikuoja parašutais nusileidimą. Jie yra nuleidę virtuvę, tanką, ir 18 rugpjūčio nusileido grupė orlaivininkų, griėdami ant muzikalių instrumentų.

Sovietų Sąjungai pavyko atidaryti vandens kelias aplinkui Sibira, šiaurinę pusę, kuris turi neišpasakytai didelės reikšmės Sibiro pakėlimui industriniai ir

Kolektyviečių suvežti valstybei javai.

apgyvime. Sovietams vis daugiau vyksta nugalėti šiaurį ledynus ir atkariauti naujus žemių plotus.

Sovietų Sąjungoje jaunimas masiniai įtrauktas į kultūrinį darbą. Osoviachim organizacija turi virš 17,000,000 narių, kolektyvai apima dešėtus milijonų valstiečių, kooperacijos apima apie 50,000,000 gyventojų, sporto organizacijos išaugo į masines, taip kad vien Maskvoje jaunimo dienoje dalyvavo 250,000 jaunuolių. Komunistų Partija galinga, kaip ji nebuvo pirmiaus niekad; Jaunųjų Komunistų Sąjunga turi arti 6,000,000 narių.

Aukso gaminimas jau 1933 metais ant 42 nuošimčių viršijo 1913 metų gamybą ir buvo iškasta už \$100,000,000, gi 1934 metais jo gamyba pasieks \$150,000,000.

1934 metais į pirmuosius tris mėnesius—sausį, vasarį ir kovą, Sovietų Sąjungos gamyba viršijo ant 19 nuošimčių pereitų metų to pat laiko gamybą. Gi “New York Times” korespondentas, Harold Denny, iš Maskvos pranešė, 22 d. rugsėjo, kad pagal valdžios apskaitliavimus į pirmuosius aštuonis mėnesius, 1934 metais, jau pravedė 64,3 nuoš. plano, kuomet per tą pat laiką pereitais metais buvo atlikta tik 56,8 nuoš. Pagal drg. Ordžonikidžės pranešimą, 1934 metais, sunkioji industrija duos už 19,770,000,000 rublių produktų, kas viršys pereitų metų gamybą ant 23,2 nuoš. Čigūno bus pagaminta 10,000,000 tonų. Greta su sunkiąja industrija visu smarkumu vystoma lengvoji industrija ir maisto gamyba.

Laikė Pirmo Penkių Metų Plano augštų technikų baigė mokslo 580,000 ir kiek žemesnio mokslo 800,000 technikų. Dabar jų kiekis dar su didesne sparta auga. Dabar augstose

mokyklose yra virš 2,000,000 technikos studentų.

Greta su milžinišku augimu industrijos, su išbudavojimu naujų imonių auga labai sparčiai ir darbininkų kiekis. 1913 metais alginų darbininkų buvo 7,000,000, 1934 metais jau yra 34,000,000. 1930 metais proporcionaliai darbininkai algos gaudavo 991 rublį į metus, o 1933 metais jau gavo 1,519 rublių. Socialio draudimo fondas 1930 metais buvo 1,810,000,000 rublių, o 1933 metais jau 4,610,000,000 rublių. Valstybė suteikė valstiečiams pagelbos 2,860 mašinų ir traktorių stočių, įdedant į tą dalyką 2,000,000,000 rublių, taipgi dar davė 1,600,000,000 rublių kredito.

Sovietų Sąjunga ir Pasaulio Darbininkai

Sovietų Sąjungos gyvavimas, sekmingas socializmo budavojimas, darbininkų būvio gerinimas, neišvengiamai akstina ir kapitalistinių šalių darbininkus sekti buvusios Rusijos darbininkų keliu. Joki melai, išmisalai negali nuo pasaulio darbininkų paslėpti Sovietų Sąjungos gyvavimą ir darbininkų būvį.

Kapitalo šalyse jau penki metai viešpatauja baisus krizis. Virš 50,000,000 bedarbių, kita tiek tik dalinai dirbančių. Darbininkų klasė yra didžiausiame varge. Krizis šluoja įstaigas, bankrūtija bankai, griūva fabrikai, infliacija plečiasi, mokslas jaunimo eina vėjais, vaikai badauja, visos viltys darbininkų apie geresnę ateitį išblaškomos. Milionai ir dešėtkai milijonų yra priversti mastyti ir jįskoti išėjimo. Streikų banga plauja Jungtines Valstijas ir kitas kapitalo šalis.

Aišku, kaip teisingas buvo Komunistų Internacionalo VI Kongreso, įvykusio 1928 metais, apibūdinimas, kad prisiartinome prie karų ir revoliucijų ga-

dynės. Imperialistai iš šio krizio jįško išėjimo uždejime visos naštos ant darbininkų pečių, kapodami algas, taipgi ruošdamiesi prie karo už naują pasaulio persidalinimą savo tarpe ir prie sunaikinimo Sovietų Sąjungos, kuri yra visų darbininkų, valstiečių ir kolonialų vergų viltis, kelrodas pasiliuosavimui.

Kas liečia Sovietų Sąjungą, tai ji virto pasaulinės taikos palaikymo uola, centru. Aplinkui ją grupuojasi visos šalys, kurios dabartinį laiką nori išvengti karo. Ji užimta budavojimu socializmo, ji nori taikos. Bet tuom pat kartu priversta atminti, kad ji apsupta priešių ir turi būti prisirengus apsiginti. Drg. J. Stalinas Sovietų Sąjungos XVII Komunistų Partijos Kongrese pareiškė:

“Mūsų užsienio politika aiški. Ji yra taikos išsaugojimo ir prekybos santykių sustiprinimo su visomis šalimis politika. Sovietų Sąjunga nemano kam nors grąsinti ir—tu labiau—ką nors užpulti. Mes stovime už taiką ir giname taikos reikalus. Bet mes nebijome grąsinimų ir pasirošę atsakyti smūgiu į karo pradėjęjų smūgį. Kas nori taikos ir siekia tinkamų ryšių su mumis, tas visuomet ras pas mus paramą. O tie, kurie pamėgins užpulti mūsų šalį,—gaus skaudžiausių atėrmimą, kad ir toliau neišdrįs kišti savo kiaušišką snukį į mūsų sovietinį daržą.”

P. S. Del platesnio susipažinimo su Sovietų Sąjunga, skaitykite drg. R. Mizaros knygą: “Sovietų Sąjunga Penkioliktais Metais” ir apie Antrą Penkių Metų Planą “Šviesoj”, num. 2, straipsnį: “Antra Penketė Padarys Sovietų Sąjungą Pirmeline Šalimi.”

Negrai Kaip Paverpta Tauta

(Tąsa iš 3-čio num.)

J. SIURBA

III

Negrai Amerikoje yra paverpta tauta.

Per šimtmečius negrai Amerikoje gyveno tokiose sąlygose, kuriose išsivystė visos tautybės ypatybės — paverptos tautos ypatybės. Negrai Amerikoje neturėjo progos susiliesti su valdančiąja tauta ir patapti dalimi tos tautos. Pradžioje vergai, vėliau formaliai paliuosuoti iš vergijos, bet tikrenybę paverpti, negrai vystėsi į atskirą tautą Amerikoje, gyvendami bendrojoje teritorijoje, Juodajame Ruožte. Gyvenant kapitalistinėje draugijoje, negrų tarpe taipgi pasireiškė klasių skirtumas: išsivystė smulkioji buržuazija, su kurios augimu išsivystė negrų pastovesnė ir platesnė kultūra: negrų literatūra, dailė, muzika, bažnyčia, spauda ir tt. Tai negrų smulkiosios buržuazijos kultūra vystėsi įtakoj Amerikos buržuazinės kultūros, nors, kaip paverptos tautos kultūra, turi savyj nemažai sukilimo elementų prieš Amerikos buržuazinę kultūrą.

Komunistų Internacionalas savo rezoliucijoje Amerikos negrų klausime, 1930 m., pareiškė:

J negrų klausimą Jungtinėse Valstijose reikia žiūrėti iš atžvilgio jo ypatingumo, būtent, reikia žiūrėti kaip į klausimą paverptos tautos, kuri yra ypatingoj ir nepaprastoj skurdo padėty tautinės priespaudos ne vien tik iš atžvilgio žymių rasinių skirtumų (skirtumas odos spalvoj ir tt.), bet, apart visko, iš priežasties esančios didoko socialio priespaudos (vergiškos liekanos). Tas įneša į Amerikos negrų klausimą svarbią ir nepaprastą ypatybę, kurios nėra tautiniam klausime kitų prispauktųjų žmonių.

Ne taip, kaip kitos po imperializmo letena prisilėgtos tautos, Amerikos negrai buvo per-

kamais ir parduodamais vergais prispauktųjų tautos. Tas suteikia Amerikos valdančiajai klasei didesnę progą tvirtai palaikyti tarp baltųjų darbo masių "baltųjų viršenybės" mintį ir žiūrėjimą su panieka į negrus.

Juodasis Ruožtas, kur didžiūma negrų gyvena, randasi ne kokioj atskiroj teritorijoje, bet pačiose Jungtinėse Valstijose, ir masės pavergtųjų tautos labai artimai gyvena su prisilėgtais negrais. Tokiu būdu Amerikos imperializmas mato būtiną reikalą nuodinti aštriausias priemones atskyrimui baltųjų nuo juodųjų, kad tuo būdu nedaleisti negrų ir baltųjų darbo masėms susivienyti į kovą prieš išnaudotojus. Tam tikslui valdančioji klasė ir naudoja žiaurians spaudimo priemones prieš negrus: segregaciją, socialę neįlygybę, linčiovimą ir tt.

Negrų Apsisprendimo Teisė

Su judėjimu už darbininkų klasės pasiliosavimą turi eiti judėjimas už pavergtųjų tautų paliosavimą iš po imperializmo jungo.

Amerikos Komunistų Partija veda kovą už negrų, kaip paverptos tautos, paliosavimą — už apsisprendimo teisę Juodame Ruožte.

Ką reiškia apsisprendimo teisė?

Per vienuoliką valstijų tęsiasi ruožtas, tirštai negrais apgyventas. Tai taip vadinamas Juodasis Ruožtas, kur gyvena apie 9,000,005 negrų. Komunistų Partija sako, kad ta pavergtoji tauta turi būt paliosuota. Jos obalsis: *Apsisprendimo Teisė*

Negrų Juodajame Ruožte.

Bet su tuo iškeltu obalsiu iš-

statoma du kiti pamatiniai reikalavimai: (1) *Konfiskavimas žemės nuosavybės baltųjų žemvaldžių ir kapitalistų naudai negrų fermerių ir* (2) *Isteigimas valstybės vienumo Juodajame Ruožte.* Dabartiniu laiku ta negrais apgyventa sritis yra artificialiai suskaldyta ir išdailinta į eilę įvairių valstijų, kurios apima tolimas sritis, kur gyvena didžiūma baltųjų. Tas, žinoma, pagelbsti valdančiajai klasei laikyti priespaudoj negrus. Vykinant gyvenimą negrų apsisprendimo teisę, reikalinga, kur tik galima, sujungti į vieną valstybinę sritį visus pietinių valstijų distriktus, kur didžiūma gyventojų susideda iš negrų. Ribose tos valstybės, žinoma, pasiliks gana žymus skaičius baltųjų mažumos; baltųjų mažuma turi pasiduoti negrų didžiūmos apsisprendimo teisei.

Apsisprendimo teisė reiškia, kad negrų didžiūma turi pilniausią teisę sudaryti savo valdžią ištisoje Juodojo Ruožto teritorijoje; taipgi turi pilniausią teisę nusispręsti, kas liečia santykius tarp savo teritorijos ir kitų tautų, ypatingai kas liečia Jungtines Valstijas. Komunistų Internacionalas minėtojo rezoliucijoje sako:

Kaip mes suprantame to žodžio prasmę, tai nebūty apsisprendimo teisė, jeigu negrai Juodajame Ruožte turty apsisprendimo teisę tik tuose atsitikimuose, kur išimtinai paliečiami negrai ir nepaliečiami baltieji, nes čia iškylanti svarbiausieji dalykai palies baltuosius, kaip ir negrus. Pirmiausia, tikroji apsisprendimo teisė reiškia, kad negrų didžiūma, o ne baltųjų mažuma administratyviai sujungto Juodojo Ruožto ištisioj teritorijoje naudoja teisę vedime ir prižiūrėjime valdymo, įstatymų leidimo ir teismiško autoriteto. Dabartiniu laiku visa ta galia yra sukoncentruota baltų-

jų žemvaldžių ir buržuazijos rankose. Tai yra jie, kurie skiria visus valdininkus, tai yra jie, kurie turi pilniausią galią ant visuomeninės nuosavybės, tai yra jie, kurie nustato takas, tai yra jie, kurie valdo ir išleidžia įstatymus. Tokie būdu nuvertimas to klasinio valdymo Juodajame Ruošte yra besalyginiai reikalingas kovoję už negrų apsisprendimo teisę. Tas, žinoma, reiškia tuo pačiu sykiu nuvertimą Amerikos imperializmo jungo Juodajame Ruošte, nuo kurio priklauso spėkos vietinės baltosios buržuazijos. Vien tik tokiu būdu, tik tai jeigu Juodojo Ruošto negrai gyventojai laimi savo laisvę nuo Amerikos imperializmo net iki punkto patiems nusispresti santykius tarp savo krašto ir kitų valdžių, ypatinai linkui Jungtinių Valstijų, tik tokiu būdu jie laimės tikrą ir pilną apsisprendimą. Už tai iš pat pradžių reikia reikalauti, kad jokios ginkluotos Amerikos imperializmo spėkos neturi pasilikti Juodojo Ruošto teritorijoj.

Toliau Komunistų Internacionalas sako:

Klaidinga ir blėdinga aiškinti komunistų nusistatymą tokioj prasme, kad komunistai stoja už negrų apsisprendimo teisę iki tam tikro punkto, bet ne toliau to, pavyzdžiui, ne iki atsisakymo teisės. Klaidinga sakyti, kad komunistai tik ves propagandą ar agitaciją už apsisprendimo teisę, bet neišvystys jokio veikimo, kad tatau praversti. Ne, kuodidžiausia svarba Komunistų Partijai atnesti bile tokį apribavimą jos kovos už šį obalsį. Net jeigu padėtis dar neleidžia išskelti sukilimo klauzimui, vistiek negalima apsiribėžioti dabartinio laiku propagandą reikalavimui „Apsisprendimo Teisė“, bet reikalinga organizuoti masinį veikimą, kaip tai demonstracijos, streikūs, takūs boikotavimo judėjimas ir tt.

Teisė Apsispresti kaip Patys Negrai Gyventojai Nori

Komunistai Juodajame Ruošte turi dėti pastangas laimėti ten didžiųjų negrų gyventojų savo pusėn ir pertikrinti juos, kad jie ne tik turi išlaimėti apsisprendimo teisę, bet taipgi kad jie turėtų tą teisę naudoti sulig komunistų programos. Bet komunistai negali tatau išstatyti kaipo sąlygą; negali sakyti, kad mes tik su ta sąlyga stojame už negrų gyventojų apsisprendimo

teisę. Komunistų Internacionalas sako:

Jeigu, arba iki kol, didžiama tų gyventojų nori vartyti darbą Juodajame Ruošte skirtingu būdu nuo, kuris mums, komunistams, patiktų, tai jų pilna teisė apsisprendimui turi būt pripažinta. Tą teisę mes turime ginti, kaipo laisvą demokratinę teisę.

Pilniausia teisė apsispresti apima ir teisę valdiškai atsisukti. Bet tas dar nereikiška, kad negrai gyventojai būtinai turi naudoti tą teisę visose aplinkybėse, tai yra, kad jie būtinai turi atsisukti arba bandyti atsisukti Juodąjį Ruoštą nuo esamo valdiško susirišimo su Jungtinėmis Valstijomis. Jeigu jie nori atsisukti, turi turėti pilniausią laisvę tai padaryti. Bet jeigu jiems geriau patinka pasilikti susirišus federaciniais ryšiais su Jungtinėmis Valstijomis, tai jie taipgi turi turėti pilniausią laisvę tai daryti.

Proletariatui paėmus galią Jungtinėse Valstijose, negrai komunistai Juodajame Ruošte nestos už atskyrimą, bet stos prieš atskyrimą Negrų Respublikos nuo federacijos su Jungtinėmis Valstijomis. Komunistų Internacionalas sako:

Komunistų Partija be jokių sąlygų pripažina negrams teisę valdiškai atsisakyti; ji be jokių sąlygų duos Juodojo Ruošto negrų gyventojams pasirinkimuo laisvę net tuo klauzimu. Tik tai kuomet proletariatas paims galią Jungtinėse Valstijose, komunistai ves propagandą tarp negrų gyventojų darbo masių, kad pertikrinti juos, jog daug geriau ir ant naudos negrų tatau, kad Juodasis Ruoštas būtų laisva respublika, kur negrų didžiama turi apsisprendimo teisę, bet pasilikta valdiškai federaciniais ryšiais susirišus su didžiąja proletarine Jungtinių Valstijų respublika...

Bet dabartiniu laiku nėra tas klauzimas, kol kapitalizmas viešpatauja Jungtinėse Valstijose, komunistai negali išeiti prieš valdišką negrų zonos atskyrimą nuo Jungtinių Valstijų. Jie pripažįsta, kad tas atsisakymas nuo imperialistinių Jungtinių Valstijų būtų pagendaufamas, iš atžvilgio tautinių interesų

negrų gyventojų, jų dabatinei prisilegtai valstybei, ir tokiu būdu komunistai pasirenge bile laiku pasiūlyti visą savo paramą, jeigu tik negrų gyventojų masės yra pasirengusios pradėti kovą už valdišką Juodojo Ruošto nepriklausomybę. Dabartinio laiku, tačiau, padėtis tautinių kovojų pietuose nėra tokia, kad būtų galima laimėti masinę darbininkų negrų paramą tai atsisakymo kovai; ir tokiu būdu nėra komunistų užduotis šaukti juos atsisukti, neimant domėn esamą padėtį ir negrų masių troškimus.

Tačiau padėtis negrų klauzime Jungtinėse Valstijose gali griežtai pasikeisti. Net galimas daiktas, kad atsisakymo pastangos įgyti Juodojo Ruošto pilną valstybinę nepriklausomybę įgaus pagrindą tarp negrų masių pietuose artimoj ateity. Tasai rišasi su numatomu pastrėjimu tautinio konflikto pietuose, su pažengimu pirmyn revoliucinio negrų judėjimo ir su išimtinai brutališkos fašistinio agresyviškumo baltųjų išnaudotojų pietuose, kaip lygiai su Jungtinių Valstijų centralinės valdžios rėmimu to agresyviškumo. Tame padėties atstrėjime pietuose negrų separatizmas (atsisakymas) matomas padidės, ir klauzimas Juodojo Ruošto nepriklausomybės pataps dienos klauzimu. Tuomet Komunistų Partija taipgi turi kreipti domę į šį klauzimą ir, jeigu aplinkybės atrodė palankios, turi stoti į kovą visa spēka ir drąsumu laimėjimui nepriklausomybės ir įsteigimui negrų respublikos Juodajame Ruošte.

Komunistų Internacionalas nurodo, kad komunistai negali prisidėti prie įvairių buržuazijos ir smulkiosios buržuazijos negrų atsisakymo judėjimų. Nes yra ne tik tautiniai-revoliuciniai, bet taipgi ir reakcinis negrų atsisakymo judėjimas, kurį atstovauja Marcus Garvey. Jis skelbia, kad turi būt sudaryta atskira negrų valstybė, susidedanti vien tik iš negrų. Jis iškelė obalsį, kad negrai grįžtų į Afriką, į Liberiją, ir kad ten ištikimai vergautų ant Firestone plantacijų. Jis taipgi liepia negrams būti ištikimais kapitalistams Amerikoj. Jis sako: „Jeigu negras ims mano patarimą, tai jis pats susiorganizuos ir visada palaikys savo algos skalę biskį žemiau, negu baltieji, iki jis galės pa-

tapti, per tinkamą vadovybę, pats darbdaviu; taip darant jį gerai žiūrės baltasis darbdavys, ir tuo būdu jis galės ilgiau gyventi prie dabartinių sąlygų." Ta jo filosofija yra niekas daugiau, kaip tik negrų masių pardavimas baltųjų valdančiajai klasei.

Ne tik jis, bet ir kiti negrų buržuazijos vadai skelbia panašią filosofiją. Negrų buržuazija turi naudos iš to, kad negrai sugrįsti į tam tikrus distriktus, atskirti nuo baltųjų. Negrų buržuazijai nėra progos biznį daryti tarp baltųjų; jų biznis galimas tik tarp negrų gyventojų. Todėl jie priešinasi kovai už panaikinimą segregacijos, atskyrimo negrų nuo baltųjų. Ir jų iškelti obalsiai apie atskirą negrų valstybę, susidedančią vien tik iš negrų (nežiūrint, ar tokia valstybė būtų sudaryta Afrikoj, ar Jungtinėse Valstijose), yra reakciniai, tarnaujanti nukreipti Amerikos negrų mases nuo kovos prieš Amerikos imperializmą, nuo kovos už tikrą pasiluosavimą.

Negrų vidurinės klasės vadai, negrų bažnyčios galvos skelbia, kad negrai darbininkai turi del "laimingesnio gyvenimo" atsidėti ant baltųjų kapitalistų. Negras profesorius Kelley Miller sako, kad negras turi "stovėti petys petin su pramonės kapitonalais." O negrų vyskupas Carey štai ką sako: "Aš tikiu, kad interesai mano žmonių priklauso nuo šalies turto ir nuo klasės baltųjų žmonių, kurie jį kontroliuoja." (Chicagos negrų laikraštis "Whip", kovo 29 d., 1934.)

Negrų smulkiosios buržuazijos vadai visokiais būdais bando pastoti kelią besivystančiai negrų darbo masių revoliucinei kovai.

Kova Už Lygias Teises

Antras svarbus komunistų

obalsis negrų klausime, tai *lygios teisės negrams*.

Tasai obalsis tinka visiems negrams, kaip šiaurinėse valstijose, taip ir pietinėse.

Šiaurinėse valstijose kova už lygias teises negrams apima visus arba veik visus specialius negrų reikalus, tačiau tas obalsis neapima visų svarbių reikalų pietinėse valstijose. Tokiu būdu pietinėse valstijose komunistų vyriausias obalsis pasilieka: *Negrų Apsisprendimo Teisė Juodajame Ruožte*. Tiesa, negrai pietinėse valstijose dar labiau kenčia del nelygybės teisių, negu negrai šiaurinėse valstijose. Ir tokiu būdu kova už lygias teises Juodajame Ruožte yra kova už tuojautinius svarbius reikalavimus. Bet tikta išpildymas vyriausio obalsio, apsisprendimo teisės Juodajame Ruožte, gali užtikrinti jiems tikrą lygybę.

Ką reiškia kova už lygias teises negrams? Reiškia kovoti už pilną, besąlyginę politinę, ekonominę ir socialę lygybę; kad negrai visais žvilgsniais turėtų pilną lygybę su baltais. Kovoti už pilną lygybę negrams, reiškia kovoti prieš baltąjį šovinizmą, prieš negrų atskyrimą nuo baltųjų, prieš visokios rūšies diskriminaciją prieš negrus.

Sąryšį su kova už lygias teises negrams ir už apsisprendimo teisę Juodajame Ruožte reikia vesti kovą už tuojautinius negrų reikalavimus: Kovoti, kad negrai bedarbiai nebūtų diskriminuojami pašalpos reikale; kad negrai darbininkai, dirbantį kartu su baltaisiais darbininkais, gautų lygią užmokestį už lygų darbą; kad negras turėtų teisę apsigyventi, kur jam patogiau ir kur jam patinka ir kad jam nereikėtų brangiau mokėti randos vien del to, kad jis negras; kad negras turėtų

teisę valgyti kiekvienoj valgykloj; kad negras turėtų teisę eiti į kiekvieną teatrą, į kiekvieną viešąją įstaigą ir tt.

Suvisrš 12,000,000 negrų Jungtinėse Valstijose.

Baltieji darbininkai negali pasiluosuoti tol, kol didžiulė negrų tauta — juodoji tauta — bus slėgiama po Amerikos imperializmo letena.

Tokiu būdu baltieji darbininkai turi stoti į kovą už tuojautinius negrų masių reikalavimus, už lygias teises negrams su baltaisiais, už apsisprendimo teisę Juodajame Ruožte.

Komunistų Partija, vesdama griežtą kovą prieš baltąjį šovinizmą, išvystydama didelę masinę kovą už Scottsboro negrus jaunuosius, gindama negrų darbo masių reikalus kiekvienam atsitikime, jau įrodė plačioms negrų masėms, kad ji yra *vienatinė politinė partija* šioje šalyje, kuri kovoja už negrų darbo masių reikalus. Anga Komunistų Partijos įtaka negrų masėse.

Mes, lietuviai darbininkai, mūsų organizacijos, turime daugiau išsijudinti į tą kovą. Kova už negrų darbo masių reikalus yra bendra kova visos Amerikos darbininkų klasės prieš išnaudotojus, prieš pavergejus.

Bet kad sujungti baltųjų ir juodųjų darbininkų jėgas į daiktą, į milžinišką revoliucinę jėgą, baltiesiems darbininkams reikia atsikratyti kad ir mažiausias baltojo šovinizmo žymes; reikia išmokti žiūrėti į negrus darbo žmones, kaip į lygius su baltaisiais darbininkais, o prie to reikia suprasti, kad negrai, kaipo labiau pavergti ir išnaudojami, turi speciales problemas, kad yra speciali negrų reikalai, speciali negrų reikalavimai ir kad už negrų reikalus būtinais reikia kovoti, vedant kovą už bendrus darbininkų klases reikalus.

Apie Argentinos Demokratiją

S. ALMAGRÉTIS

Buržuazinės demokratijos ir jos vadų parsišlavimas imperialistams ir pavidimas jiems eksploatavimui milijonų Argentinos gyventojų yra begėdiškiausias. Po obalsiu "demokratijos gynimo" jie kelia imperializmą ant darbininkų pečių, kad daugiau prispausti darbo mases ir padvigubinti reakciją tolimiesiems palaikymui maskuotos legionierių demokratijos.

Taip pat neatšilieka ir socialpardavikai meškeriojime darbininkų, gynimui buržuazinės demokratijos, sakdami, būk galima demokratinu keliu išvengti susikirtimo darbininkų su buržuazija ir imperialistais. Bet šitas socialistų vadų šaukimas parodo jų pastangas ginti buržuazinę demokratiją. Buržuazija ir imperialistai labai patenkinti, kad socialistai vadai ištikrųjų yra jų gynėjais.

Iki 1930 metų socialistai, anarchistai, radikalai ir kitos organizacijos, esančios buržuazinių vadų įtakoj, visi išvienėjo ginti buržuazinę demokratiją. O po 1930 metų, atsiradus didesnei bedarbei ir numušimui algų, darbininkai leidos kovon už geresnės gyvenimo sąlygas ir prieš imperializmą. Buržuazinės demokratijos gynėjai apsižiūrėjo besilieka vadais be kareivių, ginančiais, po obalsiu gynimo vadų, buržuazinę demokratiją. Daugelis jų pradėjo vykdyti gyvenimą obalsius Komunistų Partijos, vienintėlės partijos, kuri atsisakė ginti buržuazinę demokratiją ir šaukė socialistus ir anarchistus darbininkus pasmerkti savo vadus ir kelti obalsius už darbininkų demokratiją pavidele sovietų.

Anarchistams ir socialistams darbininkams priėmus Komunistų Partijos obalsius ir vis daugiau įsitraukiant kovon bendrai su komunistais darbininkais, peržė per visą Argentiną streikai. Tuomet buržuazija, imperialistai ir socialistai vadai pamatė, kad čia yra kalti Komunistų Partijos obalsiai, kuriais vaduodamies, darbininkai atsisakė ginti buržuazinę demokratiją ir pradėjo grupuotis bendrai kovai už geresnės gyvenimo sąlygas, prieš imperializmą ir apgynimą Sovietų Sąjungos.

Socialistų Vadai Bendram Fronte su Buržuazija

Tada buržuazija ir socialistų vadai, diriguojami imperialistų, liėpė Irigozenui geruoju atsisakyti nuo valdžios vairo ir demokratinės konstitucijos. Prezidentas Irigozenas, dirguojamas anglų imperialistų, ir buržuazinės demokratijos vadai, pamatė, kad nebėra, kas gina buržuazinę demokratiją, tuojau susikalbėjo tarpusavy prieš Komunistų Partiją. Ir 1930 metais, rugsėjo mėnesį, įvyko perversmas, vadovaujant tiems patiems vadams, kurie gynė buvusią demokratiją.

Bet būtų pastebėtinas dalykas, jei visi tie patys vadovautų priešdemokratinę valdžią, kurie vadovavo taip vadinamą demokratinę valdžią. Tad po šeštos rugsėjo, po perversmo buržuazinės demokratijos ant imperialistinės ir tos pačios buržuazinės, jie perkeitė vardą, prašalindami buržuazinės demokratijos šulą Irigozeną, patatydami reakcijos šulą Uruburu. Tačiau jie pamatė, kad

tuomi negalės sulaikyti Argentinos darbo masių, kad pirma reikia duoti smūgį Komunistų Partijai. Bet jie to negalėjo padaryti ir suplanuoti, koku būdu davus Komunistų Partijai smūgį, tai pasišaukė Socialistų Partijos vadus, Zapato ir Palaco.

Tuojau prasidėjo puolimas Komunistų Partijos ir revoliucingiesnių darbininkų. Dalinai jiems pasisekė sugauti vadus, bet to neužteko, pradėjo eiti masiniai areštai. Prasidėjo darbininkų judėjimas visose provincijose ir šalies centre. Bet socialistų vadai nešaukė darbininkus kovoti prieš reakciją. Jie sakė, būk keli piemėnys šūkauja, bet jų niekas neklaus, tuo būdu mažindami reakcijos pavojų ir masių agresyvumą.

Bet po kiek laiko pasirodė, kad čia ne keli piemėnys, ale jau susigrupavus visa buržuazija prieš darbininkus ir uždraudžiama darbininkams priklaustyti sindikatuos (unijose). Vienok ir tada maskuoti vadai sakė, kad šita reakcija prasišlins geruoju ir vėl grąžins žodžio ir organizacijos laisvę.

O Komunistų Partija, tuojau po skaudžiam smūgiui, kaip ir pirma, vėl pakėlė obalsį: socialistai, anarchistai, komunistai darbininkai, esam baisiausiai persekiojami, turim kovoti bendrai su kitais darbininkais už laisvę žodžio ir organizacijų, už geresnį atlyginimą dirbančioms, už apdraudą bedarbiams. Komunistų Partija nenuilstančiai tęsė kovą prieš Uruburu diktatūrą, prieš socialistų vadus. Iškeldami jų niekšiškus darbus prieš darbininkų akis, ji parodė socialistam darbinin-

kam, kad jų vadai veda prie fašistinės diktatūros ir darbininkų atidavimo imperializmui ir vietinei buržuazijai, kad numuštų algas ir uždarytų unijas.

Komunistų Partija šaukė visus darbininkus prie masinio streiko už išliuosavimą politkalinių. Komunistai paskelbė visoje Argentinoje 24 valandų protesto streiką. Tam streike prisidėjo anarchistai ir socialistai darbininkai, nors jų vadai draudė eiti į streiką, sakydami, kad čia tik komunistai streikuoja.

Komunistų Partija aiškina darbininkams imperialistų įieškomus būdus išprovokuoti karą prieš Sovietų Sąjungą, vienintelę pasaulio proletariato tėvynę, kur darbininkai nemato bado ir galingai stato socializmą, kur kožną dieną gerinamas darbininkų ir valstiečių būvis. Ir Komunistų Partija aiškina, kokių būdu užstosim puolimą ant Sovietų Sąjungos. Mes, Argentinos darbininkai, tą diskutuojame, nors nelegaliai, susiję po penkius darbininkus, kur tik randasi darbininkais ir bedarbiais apgyventos vietos, kožnų dirbtuvė, fabrikuos.

Komunistų Partija numaskavo niekšiškus vadus ir darbininkai gavo didelį prityrimą. Darbininkai pamatė, kokia čia demokratija ir kokių būdu Uruburu padarė perversmą, panaikindamas konstitucinę demokratiją ir uždėdamas reakciją. Pamatė, kad padaryta slapta sutartis su socialistais vadais ir uždėta reakcija persekiojimui darbininkų.

Bet Uriburui ir socialistų vadui Zapatai nenusisėkė. Darbininkų judėjimas, streikai prasidėjo po visą Argentiną. Komunistų Partija dar pavarė visą judėjimą pirmyn. Moterys su kūdikiais darydavo prie kalėjimų mitingus dėl išliuosavimo politinių kalinių. Tada socialistų vadai, pasitardami su

Uriburui ir buržuazija, pradėjo šaukti, kad gražintų demokratinę konstituciją, nes kraštui grėsia revoliucinis pavojus. Tai diktatorių Uriburui paskelbė rinkimus.

Atėjo rinkimai buržuazinės demokratijos parlamento ir prezidento. Komunistai taip pat statė savo kandidatus, bet komunistų sąrašas buvo atmestas ir paverčiamas nelegaliu. Praėjus rinkimams, stojus naujam konstituciniam prezidentui Justui, socialistai vadai tuojau apsidžiaugė iškovoję demokratiją ir laisvę. Žinoma, socialistų vadai turi laisvę visada: ar bu-

vo prezidentu Irigozenas, ar diktatorius Uriburui, ar dabartinis Justo, jie yra ir bus laisvi, kol bus kapitalistinė sistema, nes jie kovoja išvien su buržuazija prieš darbininkus.

Masės gerai suprato radikalių buvimą ir kas tai yra demokratija, ir socialistų vadams nepasiseks užturėti masių nuo kovos nei su demokratija, nei su kankinimais.

Jūs, socialistų vadai, esat kalti darbininkų kankinime ir mes jus pasmerkiame. Dabar mes turim ištikimus vadus, komunistus, kurie vykdo gyvenimą darbininkų troškimus.

Sov. Sąjungoje ir vaikai nepaprastai domisi orlaivinkyste. Atvaizde matosi būrelis jaunų pionierių, studijuojančių orlaivį.

Visuotinas Tekstiliečių Streikas

STEBĖTOJAS

Pirmoje bangoje streikų darbininkų prityrimas privedė didėjančias darbininkų dalis prie vis augančio persitikrinimo, kad ADF biurokratai buvo susijungę su samdytojais ir vyriausybe prieš juos.—Iš Kompartijos CK. plenumo rezoliucijos.

Tekstilės pramonės magnatų žiaurus darbininkų išnaudojimas—algų mažinimas, skubos įvedimas darbe, nepripažinimas darbo unijos—privedė tekstiliečius prie visuotinio streiko—streiko, kokio Amerikos darbininkų istorijoje dar nėra buvę. Amerikoje, kaip žinia, buvo didelių ir griežtų streikų, bet nebuvo tokio, kuriame būtų įvelta visos pramonės darbininkai tokiam skaičiui, kaip tekstilės pramonės. Reikia atsiminti, kad šiuo tarpu J. V. tekstilės pramonėje dirba arti vienas milijonas darbininkų, daugiausiai rytinėse ir pietinėse valstijose.

Cia trumpai paduosime trumpą sutrauką to didžiojo streiko pradžios ir pabaigos.

Rugpjūčio mėn. 13-18 dd., 1934, New Yorke, įvyko United Textile Workers of America (ADF dalies) konvencija, kurioje dalyvavo 500 delegatų, iš 300 įvairių miestų ir 21 valstijos ir įpareigojo veikiančiąją tarybą paskelbti visuotiną tekstilės pramonės darbininkų streiką, nevēliau rugsėjo mėnesio 1 dieną.

1. Įsteigimas 30 valandų darbo savaitės, po 6 valandas kas dieną.

2. Darbininkų algos turi būti:—

(a) \$13 už 30 val. darbo savaitę nelavintiems darbininkams.

(b) pusiau lavintiems —

\$18 į savaitę.

(c) lavintiems— \$22-50 į savaitę.

(d) augštai lavintiems — \$30 į savaitę.

3. Visur turi būti pertikrintas ir nustatytas darbas "vado-vaujantis blaiviu protu."

4. Neturi būti diskriminuojami darbininkai už priklausymą organizacijai; sugrąžinti į darbą visus darbininkus, kurie buvo pašalinti dėl priklausimo savo unijai; unijos pripažinimas.

Su rugsėjo mėnesio 1 diena prasidėjo streikas, į kurį metėsi darbininkai iš visos tekstilės industrijos—medvilnės, vilnonės, šilko ir dirbtino šilko audėjai, verpėjai ir kiti darbininkai.

Rugsėjo mėnesio 4 dieną, oficialiai pripažinta, 300,000 darbininkų buvo streiko lauke, o rugsėjo 6-tą dieną—475,000 darbininkų. Vėliau, su kiekviena diena išsiliejo į streiką nauji tūkstančiai audėjų ir verpėjų.

Komunistų Partijos CK. savo rezoliucijoje (rugs. 5-6 d.) pažymėjo, kad šių dienų Jungtinių Valstijų darbininkų streikai "vienokioj formoj ar kitokioj, atsukti ne tikait prieš įvairių industrijų kapitalistus reikale algų, darbo valandų, darbo sąlygų, teisės organizuotis, etc., bet jie vis daugiau ir daugiau atsukami prieš naujosios dalybos politiką ir NRA kodeksus ir arbitracijos tarybas..." Šitie streikai dažniausiai įvykdavo prieš norus Amerikos Darbo Federacijos vadų, sako rezoliucija, būdavo paskelbiami per jų galvas. Kitais žodžiais, pasta-

rijų laikų darbininkų streikai įvykdavo ne tik prieš ADF vadų norus, bet jie būdavo atsukti prieš valdžią ir kapitalistus. Tekstiliečių streikas tai geriausiai paliūdija.

Tiesa, UTWA unijos lyderiai, kuomet streikas buvo paskelbtas, tuojau neišstojo prieš jį; neturėjo jie drąsos: jie būtų buvę toj pačioj konvencijoj nusilpti ir išmesti iš vietų. Jie, todėl, balsavo už streiko paskelbimą. Tuojau po tekstiliečių konvencijos, kuomet Francis J. Gorman buvo paskirtas streiko komiteto pirmininku, jis netgi nudavė labai kovingų, paskelbdamas, kad jis nepasitiks jokiai arbitracijai ir kad tekstiliečiai darbininkai savo streiku privers bosus išpildyti jų reikalavimus. Už kelių dienų po streiko paskelbimo, tas pats Mr. Gorman pareiškė, kad apie taiką negali būti nei kalbos, iki visi fabrikai nebus uždaryti; iki visi tekstilės pramonės darbininkai nebus išvesti streikan.

Bet UTWA prezidentas, Mr. McMahon, jau trečią streiko dieną, kalbėdamas Providence, boviavo darbininkus: "Mes turime Baltajam Name prietelių... Aš sutikčiau su bile rimtu pasiulymu (iš samdytojų pusės), ir nėra tokio daikto, kurio aš nepadaryčiau, kad tik sulaikius streiką nuoėjimo toli į kairę..."

Gormanas septintą streiko dieną jau reiklavo, "kad federalės valdžios kareiviai būtų pasiųsti į pavojingas sritis 'apsaugoti streikierius'..."

Šitoki ir panašūs ADF virši-

ninkų gestai, be abejo, gerai pasitarnavo valdžiai ir tekstilės baronams, kurie iš pat streiko pradžios ėmėsi griežtų žingsnių jo sutrūkškimui.

Sumobilizuota ne tiktait gaujos mūšėikų, policija, bet daugelyje valstijų ir milicija buvo iššaukta darban — *šaudymui streikierių*. Ypač savo žiaurumu ir griežtumu valdžia su samdytojais pasižymėjo Georgia, abiejose Carolina valstijose ir Rhode Island valstijoje.

Georgia valstijoj buvo įsteigta koncentracijos stovyklos, į kurias pikietuotojus darbininkus valdžia masėmis talpino ir ten laikė nelaisvėje, iki streikas užsibaigė. Rhode Island valstijoj streikierių kovingumas pasireiškė tokis didelis, kad gubernatorius Green atsišaukė į federalę valdžią prašydamas armijos (tos pačios, kurios Gorman prašė “apsaugoti streikierius”). Jis paskelbė, jog, girdi, Rhode Islande yra ruošiamas “komunistų sukilimas.”

Kapitalistinėj spaudoj pradėta vystyti isteriški riksmas apie revoliuciją. Girdi, streikas perėina į raudonųjų rankas, kurie jį panaudos “saviems tikslams.” Pasak N. Y. “Times”, išviso steikui malšinti buvo panaudota 15,000 milicijantų! Tik vienoj Georgia valstijoj jų buvo išstatyta 4,000.

Jeigu kas nors iki šiol dar abejojo apie amerikiečių darbininkų kovingumą, tai šis streikas turėjo išskaidyti tuos abejojimus ir iš didžiausio skeptiko. Per tris streiko savaites nebuvo atsitikimo, kur streikieriai būtų sugrįžę į darbą, kur jie būtų buvę išgąsdinti milicijos, policijos ar kompanijos mūšėikų. Kaip sakytą, streikas ne tiktait nesilpnėjo, bet su kiekvienu diena plėtėsi, įtraukdamas naujus būrius tekstiliečių, uždarydamas naujus fabrikus.

Ypačiai tenka pabrėžti pietinėse valstijose buvusi padėtis, kur milžinišką darbininkų didžiumą sudaro čiagimiai darbininkai. Aukodami gyvybes, per ašarų dujas ir milicijos eiles jie masiniai veržėsi prie naujų fabrikų išvedimui streikan tų fabrikų darbininkų, kuriuos kompanijom pavyko tūlą laiką sulaukyti.

Organizuota skrajojantieji būriai (flying squadrons): streikieriai, susidarę į dideles minias, susėdę į automobilinius trukus ir pėsti, iš vieno miesto žygiavo į kitą, apsupdavo fabrikus ir taip išvesdavo tų fabrikų darbininkus streikan.

Daugelyj vietų streikieriai pikietininkai nugalėdavo miliciją ir policiją. Pikietininkų eilėse dalyvaudavo tiek vyrai, tiek moterys, tiek suaugę, tiek jauni.

Žodžiu, šis tekstiliečių streikas parodė nepaprastą Amerikos darbininkų klasės kovingumą ir pasirijimą laimėti savo pasirijimus, nepaisant valdžios ir samdytojų griežto išstojimo prieš juos.

Išviso, streiko metu žuvo 15-ka darbininkų—buvo nušauti arba policijos buožėmis užmušti; nemažas skaičius darbininkų buvo sužeista; kiti gal būt dar ir šiuo tarpu tebėra ligoninėse.

Bet tas darbininkų drąsos ir kovingumo nei kiek nepakirto!

Pardavimas

Nereikia nei sakyti, kad šis streiko plėtimasis ir nepaprastas darbininkų kovingėjimas nepaprastai gąsdino tiek kapitalistus, tiek valdžią, tiek ADF viršininkus. Todel buvo imtasi greitų žingsnių jį kuogreičiausiai sulaužyti.

Prezidentas Roosevelt tuojau paskyrė speciališką komisiją, susidedančią iš New Hampshire gubernatoriaus Winant, Brook-

lyno prezidento Ingersol ir korporacijų advokato Smith—komisiją, kuriai pavesta ištirti “tikrąją padėtį” ir raportuoti. Neėmė daug laiko, iki Winanto komisija raportavo ir... pasiūlė streiką baigti, visą klausimą pavedant naujai Tekstilės Darbo Santykių Komisijai, kurią turi paskirti prezidentas Rooseveltas! Girdi, ši komisija iš-tirsianti padėtį ir ilgainiui bus visi nesusipratimai išlyginti.

Prezidentas Rooseveltas (tekstiliečių “Baltojo Namų prietelius”) paragino ADF vadus streiką baigti ir pastarieji paklusniai įsakymą įvykdė: rugsėjo mėn. 22 dieną streikas tapo atšauktas; įsakytą visiems streikieriams grįžti darban!

Streiko atšaukimas padarytas kaip tik tuo laiku, kuomet darbininkų ūpas kovoti buvo pakilęs iki augščiausiam laipsniui; kuomet streikas faktinai liepsnojosi; kuomet pradėjo eiti streikan tų miestų darbininkai, kur dar jis nebuvo prasidėjęs.

Streikas atšauktas be jokio užtikrinimo, kad streikuoją darbininkai bus priimti atgal darban; be jokio užtikrinimo, kad bent vienas streikierių reikalavimas bus išklaustas!

Generolai, išvedę milžinišką armiją į kovos lauką, nusigandę josios kovingumu ir nepaprastu priešo plėkimu, pabijoję, kad toji armija gali nugalėti savo priešą, įsakė jai liautis kovojus; įsakė pasiduoti priešui (priešui armijos, žinoma, bet ne generolų!) be jokių išlygų išpildymo, be jokio laimėjimo!

Šitokiu būdu buvo sulaužytas garbingas ir didelis tekstiliečių streikas! Šitaip buvo papildyta viena iš didžiausių par-davusių Amerikos darbininkų judėjimo istorijoj!

LITERATŪROS IR MENO APŽVALGA

Aštrinkim Kovą Su Provokacija

(Del M. Rasodos "Nemalonus Atsitikimas")

"ŠVIESOS" num. 2 tilpo d. M. Rasodos apysaka: "Nemalonus Atsitikimas." Prieš tą apysaką išstojo ("Laisvė", 28-VII, 34) Mašinistas. Mašinistui nepatinka, kam M. Rasoda privertė Pakalą, kuris davė bosui (samdytojui) sutikimą šnipinėt, nusižudyt. Mašinistas teisina Pakalą ir sako: "Kuomet revoliucinės unijos ir Komunistų Partija daro tam tikrose dirbtuvėse koncentraciją, tai turi įdėt gabesnius darbininkus tose dirbtuvėse. O kad gaut darbo, turi vartot įvairius būdus, apie kuriuos čia nekalbėsiu. Tad ir prastam darbininkui nėra joks prasižengimas, kuomet jis yra diskriminuotas, pasižadėt bosui pildyt jo reikalavimus, bet nepildyt." Ir priduria: "Jei ne Prano ir kitų nepamatuotas užmetinėjimas, tai Pakala nebūtų nustojęs lygsvaros ir nupuolęs į desperaciją ir saužudystę."

Ar teisingai galvoja mašinistas? Perdėm klysta. Tiesa, kad prisieina vartot įvairius būdus, kad galima būtų pastatyt komunistų darbui tokiame fabrike, kur mums rūpi mūsų darbas išplėst. Bet ne visus būdus galima vartot. Galima visai apgauti fabrikantą ir jo administraciją, bet negalima duot prižadėjimo šnipinėt. Jei atsilikęs darbininkas noris pakliūt į fabriką, fabrikanto paklaustas, ar priklausiai Komunistų Partijai, atsakys, kad jis nepri-

klauso ir nepriklausys, tai nė vienas revoliucinis darbininkas negal jam nei pusės žodžio pasakyt. Revoliucinio darbininko pareiga kelt atsilikusio darbininko klasinį susipratimą. Kaip lygiai, jei fabrikantas komunisto paklaus, ar jis priklauso Kompartijai ir ar priklausys jis Kompartijai, pastarasis tur pilną teisę atsakyt, kad nepriklauso ir nepriklausys ir apamai jokios partijos jam nerūpi. Juk net negal ir būt tokios taisyklės, kad mes priešui visą teisybę sakytum. Mes su kapitalistais vedam kovą, vedam klasinį karą, mums rūpi visai nuverst kapitalistus nuo savo sprando. O kas būtų, jei viena kariaujančioji pusė sakytų priešui visą teisybę,—ar galima būtų tuomet karą laimėt? Ne, negalima. Priešingai, mes turim mokėt slėpt nuo priešo savo paslaptis, kad jis visko nežinotų. Jei mokėsim konspiraciją išlaikyt, mums lengviau bus mušt mūsų priešą. Vienok, visai kas kita bus, jei komunistas arba apamai revoliucinis darbininkas, norėdamas darbo fabrike gaut, pasisakys fabrikantui, kad jis ne komunistas, prižadės jam Komunistų Partijai ir jokiai revoliucinei organizacijai nepriklausyt, prižadės išsižadėt kovos ir paskui pildys tuos prižadėjimus. Čia jau bus ne kapitalisto apgavimas, o dezertavimas iš kovos lauko. Ir ne paprastas dezertavimas, o dezertavimas surištas su parsidavimu priešui. Tu duok man darbo, o aš atsisakau nuo kovos su tavim. Į tokius dezertyrus mes turim su panieka žiūrėt, ir ne tik su panieka į juos žiūrėt,

bet taipogi ir saugotis jų. Nes dezertyras, kuris šiandien *pa-pirk-tas* dezertavo, *rytoj* gal dar toliau nueit ir likt kapitalisto agentu-šnipu.

Panašiai buvo ir su Pakala. Pakala buvo šiek tiek susipratęs darbininkas. Jis jau pradėjo dalyvaut revoliuciniam judėjime. Komunistai ragino jį į partiją stot. Pakalą bosas atstato. Metams praslinkus, sutinka jį į darbą priimt, jei jis ne tik išsižadės revoliucinio veikimo ir apamai nedalyvaus kovoj prieš kapitalistus, bet jei jis dar prižadės šnipinėt ir išdavinėti savo draugus. Pakala duoda tą sutikimą, ir ne tik duoda, bet nuo pat pirmų dienų pradeda jį pildyt. Tiesa, jis dar nešnipinėja, bet jau vengia draugų, vengia bi kokio veikimo, nukreipto prieš kapitalistus. Jis tokiu būdu lieka kapitalisto papirktu ir dezertuoja iš kovos lauko.

Kaip tur elgtis revoliuciniai darbininkai, sužinoję vien tik apie Pakalos prižadėjimą daugiau nekovot? Jie tur jo bijotis ir saugotis, nes jis rytoj gal būt šnipu. Bet Pakala ne tik atsisakė nuo kovos (o ne bosą apgavo), bet dar prižadėjo šnipinėt. Kaip tur elgtis revoliuciniai darbininkai, sužinoję, kad Pakala prižadėjo bosui šnipinėti? Tur ne tik jo saugotis, bet tur pasirūpint, kad visi darbininkai su panieka į jį žiūrėtų, kad jam darbą įmonėj padaryt nepakenčiamu ir išgyvendint jį iš įmonės. Reikia taip elgtis, kad ir kiti nedrįstų tokio pasižadėjimo duot. Tokio elgimosi reikalauja nuosaki kova su provokacija ir šnipavimu.

Ar galėjo kiti darbininkai sužinot, kad Pakalą davė tokius pasižadėjimus? Taip, galėjo. Del Rasodos kaltės ir bosas, ir pats Pakalą taip neatsargiai elgėsi, kad kiti darbininkai lengvai galėjo sužinot. Bosas verbuoja Pakalą į šnipus prie liudininko (jaunos sekretorės). Tiesa, taip paprastai bosai nesielgia. Jie šnipus verbuoja be liudininkų. Šiame gi atsitikime klaidą padarė ne bosas, o Rasoda, kuris be reikalo savo apysakoj liudininką paliko. Maža to. Pakalą papasakoja savo žmonai. Žmona lengvai galėjo išplepėti kitiems, na ir sūnus galėjo ką nors išgirst. Rasoda ir Pakalą turėjo padaryt atsargesniu.

Tiesa, darbininkai galėjo visko ir nežinot. Galėjo tik šį tą dagirst. Pagalios, turėjo jiems keistai išrodyt ir tas, kodel Pakalą pasikeitė. Prieš juos turėjo stot klausimas, kas pasidarė su Pakala, ar nepersimetė jįsai į priešų pusę. Todėl reikia tikrint ir tēmyt, kaip Pakalą reaguoja į visokius posakius. Pakalą gi reagavo taip, kad įtarimai turėjo didėt. Todėl ir Prano pasielgimas būtų visai suprantamas, jei jam rūpėtų išbandyt Pakalą. Dėja, pas Rasodą apysakoj tas viskas ne visai aiškiai matyt. Kol ne visą jo apysaką perskaitai, tol išrodo, kad Pranas bando Pakalą. Todėl pritarti Pranui, nors jis ir daro kai kurias klaidas. Kada pasieki apysakos galą, tai nematai, kad Pranas įtartų Pakalą ir bandytų jį. Jei Pranas įtaria Pakalą, tai kaip jis gali traukt Pakalą prie tolimosnio organizacinio (ir dar slapto) darbo. Tai būtų didelė iš jo pusės klaida.

Del visos gi apysakos reikia pasakyt, kad d. M. Rasoda pastatė sau gerą uždavinį: pasmerkt tuos, kas pasižada šnipi-

nėt. Rasodai rūpėjo ir kitus perspėti ir suturėt silpnesnius nuo tokių pasižadėjimų, kokius davė Pakalą. Vienok Rasodai nepasisekė savo pastatytą uždavinį gerai išpildyt. Be to, pas jį buvo ir nenaturalumo. Be klaidos su verbavimu Pakalos į šnipus, kuomet tą verbavimą kiti girdi, buvo ir daugiau klaidų. Bosui pasiseka Pakalą užverbuot į šnipus. Bosas paima jį net raščiuką su pasižadėjimu šnipinėt. Pakalą lieka priimtas į darbą, bet jis dar nešnipinėja. O bosas tyli. Kur rasis kapitalistiniam pasauliui toks bosas, kuris pasisamdytų šnipą (už darbo davimą), tas šnipas nešnipinėtų, o jis tylėtų? Bosas tuoj pasikviestų tokį pasižadėjusį pas save ir pasakytų jam: "Tuojau papasakok viską, ką žinai, arba aš tave tuč tuojau atstatau." Pakalą jau buvo tokioj padėtyj, kad išgirdęs tokius boso žodžius, tuč tuojaus papasakotų jam viską, ką tik jis girdėjo apie kitų veikimą, o kiek laiko praslinkus dar ir nuo savęs pridėtų, kad tik didesnė boso malonė užsitarnaut. Jei visgi Pakalą užsispyrų ir pasakytų: "Nešnipinėsiu," tuomet jam bosas parodytų jo koričiukę ir pasakytų: "Davei pasižadėjimą raštu. Jei dabar pasižadėjimo nepildysi, tai aš pasirūpinsiu, kad darbininkai sužinot apie tą pasižadėjimą. Tarnausi man, darbininkai nežinos; netarnausi, darbininkai sužinos. Išėities tau nėra. Tu jau mano rankose."

Taip turėjo nukreipt Rasoda savo apysaką. Taip nukreipus, viskas būtų natūralu, nes tokiu būdu bosai ir žvalgyba jau ne vieną šnipą gavo. Net tais atsitikimais, kada pasižadėjusis šnipinėt mano pasižadėjimą duot vien apgavimo tikslais, kiek laiko praslinkus žvalgyba tokį pasižadėjusį, kaip taisyk-

lė, užverbuoja. Pasižadėjusis kitą kart gal ir mano, kad jis žvalgybą (ar bosą) apgavęs, o iš tikrųjų žvalgyba (ir bosas) jį apgauna. Žvalgyba tur pasižadėjusio raščiuką, tuo raščiuku žvalgybai nesunku šantažuot, įpainiot jį į savo tinklus ir paskui turėt kaip savo agentą. Ne vienas taip pasižadėjusis liko tikru agentu.

Gyvenime dar būna ir taip. Kas nors pasižada tarnaut žvalgyboj, paskui žvalgybos pamokyty ar savo iniciatyva, kad apgaut revoliucionierius ir nenustot jų pasitikėjimo, pasiskoko jiems, kad jis tyčioms davė sutikimą tarnaut žvalgyboj, bet jis ir nemano tarnaut, o vien žvalgybą apgavo. Daugelis, kaip ana Lietuvos komunistų eilėse, tikėjo panašioms niekšams ir, žinoma, likdavo apgauti. Arba buvo ir taip, kaip ana įvyko su vienu Biržų gimnazijos mokiniu (Makarausku). Jis pasižadėjo tarnaut žvalgyboj ir išdavė kelis savo draugus. Paprastai pasižadėjimo be išdavystės nebūna; kas pasižada šnipinėt, iš to reikalauja ir medžiagos. Paskui žvalgybos nurodymu tas mokiny pasrašė jo išduotiems laišką, kad tie bėgtų iš Lietuvos. Tuo būdu Makarauskui rūpėjo užsitarnaut komunistų pasitikėjimą. Ir tikrai, daugelis ilgai jam tikėjo, ir tas atnešė partijai ne mažą žalos. Arba imam kitą Biržų (jis kartu buvo ir Ukmergės) mokinį (Miniuką-Vasiuką — jis kartu buvo ir poetas). Jis net du kart pasižadėjo tarnaut žvalgyboj. Ir kartu jis, kad geriau eitų jam tas tarnavimas, savo pažįstamiems komunistams teikė medžiagą apie slaptą lietuviškų fašistų ir šaulių veikimą, ir ne visus komunistus žvalgybai išdavinėjo.

Panašių pavyzdžių galybės galima duot ir iš Lietuvos, ir iš kitų šalių Kompartijų prak-

tikos. Tie visi faktai rodo, kad ir iš mūsų pusės tur būt pavorotos tam tikros priemonės, kad lengviau būtų apsisaugot nuo panašios rūšies provokatorių ir šnipų. Viena tokių priemonių — tai be atodairios mest iš komunistų partijų eilių ir visokių organizacijų visus iki vieno, kas davė pasižadėjimus tarnaut žvalgyboj. Net jei kas nors teisintų, kad jis davė pasižadėjimą tikslu apgaut žvalgybą, vis vien varyt jį laukan, nes vieni iš jų ne žvalgybą apgavo, o tikisi rast naivių komunistų eiles, kad juos apgaut, o kiti, jei šiandien dar nešnipinėja, tai žvalgybos spiriami neužilgo pradės šnipinėt.

Rasoda būtų daug geriau padaręs, jei jis būtų parodęs, kaip bosas po duoto pasižadėjimo šnipinėt šantažuoja Pakalą, kad prispirt jį šnipinėt. Jei jau Rasoda to nepadarė ir bosą paliko kvailio padėtyj (užverbavo šnipą ir nesugebėjo jo išnaudoti), tai bent reikėjo iš Prano padaryt tą revoliucinį darbininką, kuris bando Pakalą, kaip kovos dezertyrą, ar nėra jis kartais ir šnipas. Tuomet Pranas ne tik nekviestų Pakalos prie organizacinio darbo, bet ir kitus dar perspėtų ir pamokytų saugotis Pakalos. Pakalą gi po savo pasižadėjimo turėjo vis labiau risti jį boso pusę ir pats savo iniciatyva pradėt teikt jam žinias. Tuomet kiekvienas perskaitęs tokią apysaką būtų pasibjaurėjęs Pakalos pasižadėjimu šnipinėt, tuomet gal ir Mašinistas nebūtų išdrįsęs užsistot Pakalą ir būtų supratęs, kad doras darbininkas tokių pasižadėjimų duot negal, ir kad visų revoliucionierių pareiga kovot su tokiais apsiereikimais ir saugotis pačių pasižadėjusių tarnaut. Tiesa, galima buvo užbaigt ir Pakalos saužudystę, bet užbaigt ne taip, kaip Rasoda prispyrė jį nusižudyt. Rei-

kėjo tą padaryt visai kitaip. Pavyzdžiui, bosas išlupa iš Pakalos pasižadėjimą tarnaut, bet Pakalą bijos tarnaut, kad darbininkai jo neužmuštų. Bosas reikalauja, o Pakalą bijos. Bosas spiria, šantažuoja, o tas vis bijos. Bosas per savo agentus skleidžia apie jį gandus, kad jis jau tarnauja, Pakalos darbininkai nekenčia, kaip dezertyro ir išdaviko, ir Pakalą susilaukęs bendros paniekos nusižudo.

Ir toks Pakalą nebūtų išsaugęs užuojautos darbininkų eilėse. Ir jį tokį Pakalą darbininkai su panieka žiūrėtų. Bet tokių Pakalų gyvenime beveik nebūna. Greičiau toks bailys Pakalą pabėgtų į kitą miestą, kad ten paslėpus savo parsidavimą, savo darbus.

Doras revoliucionierius šnipinėt nepasižada. Jei partijos narys ar simpatizuojantis iš baimės ar kitos priežasties pasižadėjo tarnaut žvalgyboj arba bosams šnipinėt, tai jis jau ne revoliucionierius. Tai jau išdavikas. Ir kaip jį išdaviką jį mes turim su panieka žiūrėt ir saugotis jo. Jei taip mes elgsimės, tai mažiau išdavikų bus. O jei komunistai laikytusi tokių nusistatymų, kokius Mašinistas skelbia, tai išdavysčių skaičius smarkiai padidėtų. Tuomet bosams ir šnipams lengviau būtų sau agentus verbuot. Sugaus komunistai šnipą, o šnipas atsakė: „Aš ne šnipas, aš vien sutikau šnipinėt, kad bosą ar žvalgybą apgaut, pats gi nešnipinėjau.“

Z. Angarietis.

24 VIII-34.

TUŠČIAS ŽODIS

Pritarimas, be veikimo,— ūmai pasirodys,— Yra niekas—niekas kitas, Kaip tik tuščias žodis.

St. Jasilionis.

Apysaka „Bolševikai“

Parašė M. Aleksejev. Lietuvių kalbon vertė V. Lienius. Išleido „Vilnis“, 1932 metais. 364 puslapių. Kaina 50 centų.

BOLŠEVIKAI tai apysaka iš Sovietų Sąjungos 1919 metų kovų prieš kontr-revoliuciją. Apysakoje puikiai kovotojų charakteriai: Petras Borinas, Fenė, jo žmona, Strepetovas, Aronas, Amo, Michejevas, Florovas, Fedor, Starkinas, Kolja, raudonojo bataliono komandierius, partizanų vadas, požeminio judėjimo darbuotojai Kotlov, Andriejus, Borisas, Viasov, Abraška Zotkin, G. Petrovič, Velikan, Bolšov ir kiti.

Knygoje kaip veidrodyje atspindi sunkumas kovos. „Praktika mokino mus, kad negana tik įvykdyti revoliuciją, kad pati svarba—tai mirtinoje kovoje išlaikyti jos užkariavimus.“ (pusl. 9).

Knyga prasideda su tuomi, kaip Michailovsko srityje vežėjas Andronas atvežė Sovietų darbininkus į baltųjų spąstus. Sovietų darbininkai, atsišaudydami, per mišką pabėga, dasi-gauna Michailovskan ir patenka į sanatoriją, kur arti yra silpnapročių namas. Pasirodo, kad sanatorija buvo tikras baltųjų lizdas. Greitai ten pris-artina Denikino frontas, baltieji padaro perversmą, suima sanatorijoje sergančius bolševikus, areštuoja Sovieto, K. P., unių ir kitų įstaigų narius. Pribūna Mamontovo kazokai, atvaro daug raudonarmiečių belaisvių, reikalauja išduoti komunistus. Belaisviai neišduoda. Baltieji žiūro į belaisvių rankas, nes „paskutiniu laiku tik tarpe komunistų buvo mobilizacija.“ Daugiau kaip pusę belaisvių atrenka ir čia pat sušaudo. Jie, dainuodami „In-

ternacionalą" ir šaukdami "Lai gyvuoja Sovietai", miršta.

Draugai Veikia

Nepaisant baisaus teroro, draugai veikia. Fedor ir Aronas, pabėgę į girią, ten randa partizanų būrėlį. Jie susisiečia su mieste dar likusiais draugais. Kolia ir kiti palaiko ryšius, padeda žinias po tiltu. Jie susitaria išvogti Michejevą ir Florovą, kuriuos slaugė Fenei pavyko paslėpti. Padaro užpuolimą ant miestelio pilno baltųjų kareivių ir kazokų. Užpuolimas taip gerai organizuotas, kad jie ne tik paliuosuoja drg. Michejevą, Florovą ir su jais pabėga Fenė, bet užgriebia ir ginklų. Toje kovoje žūva jaunuolis Kolia, kuris padarė klaidą, pasigailėjo mesti bombą į baltųjų karininkų puotą todėl, kad ten buvo moterų.

Senelis Fedosei, šeimininkas, kur gyveno Kolia, iškarto vedė ginčius, stodamas už carą. Bet štai baltieji žudo žmones, išgėdina jo dukrelę 16-kos metų, Stasę. Mergina nusižudo. Kunigas brangiai aplupa senelį už palaikymą, nes "ji pati ant savęs rankas uždėjo, o tai didelis griekas, mano sūnau... Prisiėis sunkiai melstis, viską daryti, šventuosius šaukti. Pigiau negaliu nuo tavęs paaimti, mano sūnau, jokių būdu negaliu." (Pusl. 134).

Senelis užmoka. Palaikdoja. O paskui: "Atėgo naktį kazokai. Mane ir mano žmoną nuplakė, atėmė viską... Išvarė nakties laikui ant gatvės, namą padėgė... Nieko dabar neturiu... Senė ant gatvės naktį numirė. Palaikdojai, o pačiam kur dėtis? Ot, pas jus." (Pusl. 217).

Taip baltieji elgėsi ir su kitais valstiečiais ir darbininkais. Jie bėgo į girias. Augo partizanų būrys. Negalėjo valstiečiai namie pasilikti, nes juos

plakė, moteris žagino baltųjų gaujos. Žemė, laukai traukė juos prie darbo, bet baltųjų teroras nepakeliamas.

Batalionas ir Partizanai

Tuom kartu Raudonosios Armijos "Vochoro" batalionas raudonarmiečių, atskirtas per baltuosius nuo kitų dalių, jausdamas, kad Michailovskio srityje, girioje, yra partizanai, patraukė ten. Jam vadovavo sugabus komandierius. Komisarų buvo Borinas, vienas iš veiklių bolševikų. Borinas buvo vedęs su jauna ir gražia Fene. Jie išgyveno du metus. Nesuprato vienas kito, nes tada Fenė dar buvo jauna, politikos darbas jai atrodė netraukiantis. Persiskyrė. Penkis metus vienas kito nematė. Bet vienas kitą mylėjo. Galvojo. Fenė klausė: Kur yra Petrelis? Ar gyvas? Argi negalima kartu gyventi ir kartu dirbti? "Mylėti draugą tikrai neprasizengimas, bet džiaugsmas". (Pusl. 123). Kaltino save, kad nemokėjo gyventi su Petru Borinu.

Partizanų būrys augo. Jiems vadovavo Fedoras, Aronas ir kiti draugai. Bet jie pradėjo nerimauti. Ir ko čia sėdime girioje? Eiti atgal, prašyti dovanojimo pas baltuosius. Laukas šaukia, — taip kalbėjo kai kurie. Bet tuom kartu ateidavo nauji būriai valstiečių, kurie buvo priversti bėgti nuo baltųjų, ir pasakojo apie baisų terorą. Noras apie grįžimą išgaruodavo. Bet ir vėl: "Ko girioje sėdime, eikime arba muštis arba prašyti dovanojimo. Laukas šaukia. Javai pribrendo". Ir štai, kada vadai planavo kad padaryti užpuolimą ant baltųjų, jie pamatė tarpduryje tarpe jų sargų "stovėjo raudonarmietis pilnoje kariškoje uniformoje: šinielius, šautuvas, kardas, raudonarmiečio žvaigždė ant kepurės" (Pusl. 221).

Tai buvo Borino raudonarmiečių skyriaus pasiuntinys. Partizanų sargai buvo atstume 20 mylių aplinkui. Jie ir suėjo su raudonarmiečių skyriumi. Greitai buvo pasiūsti draugai atvesti visą raudonarmiečių batalioną...

Štai ir raudonarmiečiai... Gyvai įėjo žaliomis mundieromis apsilvėję. Jų durtuvai blizgėjo nuo saulės... Užpakalyje jojo apie šimtas raitų... "Ura" šauksmai. Arklių žvangimas. Džiaugsmas. Išgelbėtojai. Fenė žiūrėjo į vadus ir štai:

— Ach. — Ar tai Petras? Taip, tai jis!

— Petruk, mielas! — šaukia Fenė. Bėga ir puola jam į glėbį.

Jis tvirtai prispaudė jos galvą prie savo krūtinės. Karštai pabučiavo. Paskui dar." (Pusl. 224-225).

Į Miestą Pas Draugus

Susijungus partizanams su raudonuoju batalionu, jau spėka. Reikia susiršti su mieste draugais. Borinas, Amo, Fedor ir vienas valstietis išeina tam tikslui. Miestas apie 80 verstų atstu. Pusė kelio per girią.

Fedor, buvęs Sovietų slapto policijos narys. Borinas — pirmininkas. Jie miestą gerai žino. Greitai suranda draugus, Kotlovą, Andriejų, Viasorą, Abrašką, Zotkiną, Petrovičių, Velikaną ir kitus. Jie dirba. Jie leidžia lapelius. Jie perduoda žinią, kad Raudonoji Armija per savaitę užėmė 300 verstų, 6 didelių miestus ir suėmė 21,000 baltųjų. Jie praneša, kad mieste 870 ginkluotų darbininkų tik laukia partizanų pasijudinimo. Padės. Užmezga artimus ryšius. Susitaria, kaip veikti. Bet štai ant stoties išsprogintas baltųjų amunicijos traukinys. Visą naktį sproginėjo. Po to prasidėjo areštai, kratos. Darbininkai atsakė

streiku. Borinas kalbėjo. Iš čia susitarta, kad Fedor vyks į Raudonąją Armiją susitarti. Borinas ir Amo grįžta pas partizanus. Miestiečiai lauks susitarimo ženklų išstojimui. Bet nelaimė. Borinas tapo areštuotas. Nuteisia jį sušaudyti. Tik gudrus kaukazietis Amo mokėjo gudriai suruošti Borinui pabėgimą. Išsigelbėjo. Sugrįžo atgal pas savuosius.

Partizanai Laimi

Kartą pribuvo partizanų sargai ir pranešė, kad pulkas baltųjų pėstininkų su 20 kulkasvaidžių ateina juos pulti. Partizanai nusprendė muštis. Raudonos Armijos batalionas buvo palikęs priemishkyje kanuolės su jų kareiviais. Nuspręsta jas atgabenti, nors 40 verstų pratsiegs gabenti mišku.

Kada batarėja, po trijų dienų sunkios kelionės, prisiartinio prie partizanų stovyklos, tai išgirdo baisų šaudymą. Tarpe raudonarmiečių bataliono ir partizanų ėjo mūšis su baltagvardiečiais. Raudoni batariečiai greitai patyrė kur priešas. Atidengė ugnį iš kanuolių baltiejiems iš užpakalio. Balti to nelaukė. Jie kanuolių neturėjo. Susimaišė ir pradėjo bėgti. Raudonarmiečiai ir partizanai laimėjo mūšį. Partizanai neteko 26 užmuštai, 41 sužeistai. Bet baltųjų buvo 92 užmušta, daug pateko į nelaisvę ir partizanai pačiupo: 6 kulkasvaidžius, 123 šautuvus, 12 vežimų su maistu, 10 dėžių su šoviniiais, 16 pabalnotų arklių ir 34 abazo vežimus su gėrybėmis. Štabe visi tokiu pasisekimu džiaugėsi.” (Pusl. 315).

Žuvo mūšyje ir partizanų valstietis vadas. Visi jį apgalvestavo.

Tuom kartu pribuvo Fedor iš Raudonos Armijos fronto ir pranešė, kad frontas jau čia pat, tik 15 verstų nuo partiza-

nų. Įsakyta bendrai su Raudona Armija puliti priešus, kad išvijus iš Michailovskio. Visi partizanai nusidžiaugė. Pabai-ga girioje sėdėti.

Partizanai ir raudonarmiečiai išsirikiavo. Susidarė trys batalionai kovotojų. Moteris, vaikus ir kitką paliko stovykloje po 40 partizanų apsauga. Pas partizanus ir raudonąjį batalioną stokavo amunicijos, todėl nuspręsta prieiti arti priešo ir puliti durtuvais.

Po poros dienų maršo, partizanai su raudonu batalionu ir kanuolėmis, pasiekė miško kraštą. Vos jie išsirikiavo, kaip į juos baltieji atidengė ugnį. Prasi-dėjo mūšis. Dundėjo kanuo-lės. Tratėjo kulkasvaidžiai. Tauškėjo šautuvai. Baltieji pradėjo trauktis, kad pasislėpus girioje.

—Draugai, baltieji niekšai traukiasi! Ant durtuvų juos! Paskui mane, broliai! Ur-r-ra! Už Sovietų valdžią!” (Pusl. 350)—šaukė raudonas batalio-no komandierius. Raudoni ko-votojai puolė ant priešu. Baltieji atsakė durtuvais. Buvo baisi kova. Iš 900 raudonų ko-votojų gyvais liko gal tik aš-tunta dalis. Krito Aronas. Žu-vo daug kovotojų. Bet baltie-ji visai sumušti. Jų likučiai bė-gė apie 20 verstų į pietus. “Už kelių valandų abejomis pusėmis kelio iškasta duobės—broliški kapai! Juose užkasė užmuštuosius.” (Pusl. 355). Raudonųjų spėkos augo—jas papildė valstiečiai ir darbininkai šimtais.

“Bolševikai” yra labai įdomi ir naudinga knyga. Ją turėtų perskaityti kiekvienas darbinin-kas. Jos kaina daugiau negu pigi. Tik 50 centų! Gaunama “Vilnyje”, “Laisvėje” ir A. L. D.L.D. centre.

Vertimas padarytas paprasta, darbininkams suprantama kal-ba. Vertime yra vietomis klaidų

—nepritaikinta tinkamai rusų išsireiškimai. Yra keletas ir kitokių klaidų. Bet tas nesu-mažina knygos svarbą. Drg. Lienius atliko didelį darbą iš-versdamas tą knygą, o “Vilnis”—išleisdama ją.

D. M. Šolomskas.

Apie Mus Pačius

“Priekalas” apie “Šviesą”

Rašydamas apie “Šviesos” pasirodymą, d. V. K. Varėnas (žiūr. “Priekalo” num. 8-tą) nurodo:

“Amerikos draugai ėmėsi rimto ir naudingo darbo—leisti pas save teoretinį politikos, mokslo ir literatūros žurnalą. Pirmieji du numeriai pilnai pateisina šitą užsimojimą: žurnalas kaip savo turiniu, taip ir forma išrodo rimtas, platus, turingas, pagrinde stovintis ant tvirtų marksizmo-leninizmo principų.”

Rašytojas toliau nurodo ir trūkumų — “stoka straipsnių gilesnio teoretinio liet. darbininkų organizacijų veikimo įkainavimo, gilesnės kritikos, savikritikos, surištos su lietuvių darbininkų organizacijų veikimu, su kova prieš pasireiškiančias klaidas, nukrypimus, prieš socialfasistinius re-negatus ir panašiai.”

Padaręs keletą pastabų del dailiosios literatūros skyriaus, bedievybės klausimu straipsnio (d. Metelionio), d. Varėnas užbaigia:

“Būtų klaida, jei ryšys su padarytomis pastabomis kas nors mėgintų padaryti bendrą išvadą del ‘šviesos’ silpnumo. Mes dar kartą pabrėžiame, kad ‘šviesa,’ bendrai imant, nežiūrint atskirų jos trūkumų, yra rimtas, pagrinde tvirtai stovįs marksizmo-leninizmo pagrindais žurnalas. Jis pil-

nai užsitar nauja plataus ir atydaus skaitytojo."

Kai dėl trūkumų, tai, žinoma, gal būtų niekas jų taip nejaucia, kaip pati "Šviesos" redakcija. Be abejo, daug jų, trūkumų, išeina iš to, kad "Šviesos" redakcinis darbas atliekamas daugiau-mažiau pripuolamu laiku. Antra: "Šviesos" pirmieji numeriai yra pirmas mūsų bandymas, pirmas pasimojimas leisti teoretinį žurnalą ir dėl to, be abejo, darbas turi kiek tiek nukentėti.

BALSAS IŠ FRANCIJOS

Draugas D. D. (iš Francijos) rašo:

"Žurnalą 'Šviesa' (5 egz.) gavom ir nariam išdalinom dar prieš susirinkimą, kad kiekvienas galėtų sužinoti jo turinį. Buvo užklausta, kaip, ar patinka žurnalas? Kiekvienas narys atsakė, kad 'Šviesa' tai didelis turtas mūsų organizacijai, tai kaip mokytojas, kuris labai aiškiai viską nušviečia. Dabar mes daug ką galėsime iš jo pasimokinti."

Panašių laišku gavome iš Argentinos ir kitur, kur draugai gauna "Šviesą."

LAIŠKAS IŠ BRAZILIJOS

O štai, ką vienas draugas rašo iš Sao Paulo, Brazilijos:

"Sao Paulo,

1934 m. liepos 27 d.

"Draugai!

"Mes gavome 'Šviesos' 2 No. Tai puikus žurnalas — jį mes su pasigerėjimu žiūrimė, kaip technikos, taip ir turinio atžvilgiu. Norėtusi pasakyti tik tiek, kad toks žurnalas išeitų tankiau.

"Bet jūs vien pagyrimu, be abejo, nepasitenkinsit, jūs norite išgirsti iš kiekvieno 'Šviesos' skaitytojo nuomonę, kas žurnale galėtų būti dar geriau. Taigi pasisakysime. Mes skaitėm, diskutavom ir radom 'prisikabinimą' prie dviejų dalykų. Mums atrodo eilės, apart Rl. Svyrynėlio 'Sutemusią naktį', galėtų būti geresnės; kaip vertimai 'Spalinė' ir 'Ištatas' atrodo neskambios — nesukelia jausmo.

"Antras dalykas, straipsnyje: 'Darbininkų spauda kitur' drg. padarote, mums rodo, ne visai tikslų palyginimą, kad Kanadoje yra lietuvių darbininkų judėjimas drūtesnis, kaip Pietų Amerikos kraštuose. Kanadoj draugai veikia, dar galima sakyti, legaliai, kai tuo tarpu Pietų Amerikoje siaučia, ypač Brazilijoje, žiauri reakcija. Taigi veikimo sąlygos yra labai skirtingos ir tas atsiliepia ant organizacijų. Bėgyje 2-jų su virš metų iš Brazilijos išdeportuota beveik 20 revoliuc. darbininkų, ir apie desėtkas sėdi kalėjimuos, o iš Kanados, regis, sumintas ir paskirtas deportavimui tik vienas — tai didelis skirtumas. Legalėse sąlygose einasi viskas geriau; galima prieit arba patiems įsitaisyti geras mašinas spausdinti laikraščius ir jie dvigubai išsiplatina; galima pastatyt gerai teoretinį lavinimąsi, nuo ko laikraščių turinys gerėja. Prie to, draugai, palyginimą darant neužmirškite, kad legalėse sąlygose ir revoliuc. organizacijos įsitraukia daug inteligentų, kurie moka gražiai sudiktuoti straipsnius, puikiai pakalba ir t.t., bet užėjus reakcijai, jų kovos lauke su darbininkais pa-

silekia labai mažai. Nors pavyzdžiui paimkime Vokietiją, kur Kompartija turėjo 400,000 narių, o užėjus Hitleriui pasilikė tik 100,000. Visi tie pabėgėliai daugumoj yra — bijanti kovos ponaičiai. Taip yra visur, kad reakcijai siaučiant kovos lauke pasileikia beveik vieni užsigrūdinę juodadarbiai darbininkai. Čia Brazilijoje galėtume irgi desėtkus priskaičiuoti tokių 'ponaičių', kurie komunizmo laukia daugiau už visus, bet kovot bijo — į organizacijos neina, o jeigu čia būtų legalis veikimas, tai be abejo, jie visi būtų sušliaužę į organizacijos ir atrodytų 'karšti kovotojai.'

"Visa tai, kas čia pasakyta, nepriimkite, draugai, kaip mūsų pavydą arba išmetinėjimą, kad jos pastatė augščiau ne mus, o drg. kanadiečius, bet kaip pastabą, kaip reikia pasverti realaus gyvenimo reiškinius.

"Su komunistiniais linkėjimais,

Saopaulietis."

Mes pilnai sutinkam su draugu Saopauliečiu, kad Brazilijos lietuvių darbininkų revoliucinis judėjimas randasi kur kas sunkesnėse sąlygose, negu Kanados, bet mes to nei nebandėme ginčyti "Šv." num. 2-ram, o tiktai nurodėm, kaip faktą jį tai, kad Kanados lietuvių darbininkai veikia gerai (Kanados Kompartija veikia taip jau nelegalėse sąlygose). Tolydžio čia turime pridurti, jog Brazilijos lietuvių revoliuciniai darbininkai atlieka nepaprastai didelius darbus prieš esamų sunkių sąlygų, kurios randasi Brazilijoje.

RUOŠKITĖS PRIE ALDLD VAJAUS

Amerikos Lietuvių Darbininkų Literatūros Draugijos vėjus bus nuo 1 d. sausio, 1935 metų, iki pabaigos kovo mėnesio, tai yra per tris mėnesius laiko.

Pirmiau mes savo vėjų turėdavome kartu su "Laisvės" ir "Vilnies" vėjais, pradedant spalio mėnesį. Bet kelių metų praktika parodė, kad organizacijai, kurios metinės duoklės, vėjus rudenį laikyti nėra gerai. Naujas narys tik įstoja prieš naujus metus, užsimoka duokles už tuos metus, o štai po naujų metų jau prasideda duoklių mokėjimas už kitus metus. Naujam nariui pasidaro labai arti vienas prie kito mokėjimas, o jeigu jis nemo, ta, tai jo duoklių pasimokėjimas vilkinasi.

Mūsų vėjus daugiau rymos ne ant **prakalbų rengimo, o ant stojimo į darbą visų narių.** Vyriausias darbas vėjaus mėnesį ALDLD narių bus, **tai eiti stuba nuo stubos pas lietuvių darbininkus, savo pažįstamus ir ne, mums pritariančius, tautiškai, katalikiškai ir socialistiškai nusistatčiusius.** Einant pas juos, reikia nusinešti mūsų išleistų knygų, parodyti jas, paaiškinti, taipgi būtinai su savimi turėti "Šviesos." Mūsų leidinius reikia nešti ne vien kad porodyti, bet ir parduoti.

Visi draugai ir draugės, kurie vartoja plunksną, tat privalo pasirengti, nes laike A.L.D.L.D. vėjaus mes turėsime agitacijai panaudoti abu mūsų dienraščius, kaip "Laisvę", taip ir "Vilni." Dienraščiuose turės tilpti raštų apie A.L.D.L.D. organizaciją, jos rolę darbininkų kovose, knygų peržvalgas ir tt.

1935 metais sukanka 20 metų nuo ALDLD. susiorganizavimo, apie organizacijos nuveiktus darbus bėgyje 20 metų bus galima daug pasakyti. Pageidaujama, kad mūsų kuopų veikėjai, taipgi ir apskričių, jau dabar pradėtų rašyti istorijas iš kuopų susiorganizavimo, kokios tada buvo sąlygos, kaip jiems sekėsi pradžioje darbo, ką jie išmoko iš A.L.D.L.D. išleistų knygų, kiek tos knygos pagelbėjo draugams pakelti savo klasinį žinojimą.

A.L.D.L.D. daug pagelbėjo darbininkų klasiniams apsišvietimui ne vien Jungtinėse Valstijose, bet Kanadoje, Brazilijoje, Argentinoje, Urugvajuje ir kitur. Mūsų draugų pareiga ir iš tų kolonijų prisiūsti savo atsiliepimus. Taigi minint organizacijos 20 metų sukaktuves, mes privalome padidinti jų narių kiekiu, gauti mažiausiai 1,000 naujų narių, sutverti kuopas ten, kur dabar jų dar nėra, o galima sutverti.

Kad galima gauti į organizaciją naujų narių, tą liudija ir 1934 metų gavimas narių. Štai iki 1 d. spalio mes turime sekamus faktus:

Leatbridge, Alta, Kanadoje susitvėrė kuopa ir greitai pasiekė 20 narių kiekį. Vancouverio mieste susitvėrė 45 kuopa ir į 3 savaites laiko jau buvo 12 narių. Winnipeg kuopa gavo 11 narių. Huntsburge, Ohio, mūsų jaunutė kuopa gavo 15 naujų narių. Po 9 naujus narius gavo Auburn, Me. ir Toronto kuopos. Po 8 naujus narius Montello ir 190 kp. Clevelande. Po 7 naujus narius Pittstono, 24 kuopa Brooklyno, 87 kp. Pittsburgho ir Benld, Ill. kuopos. Po 6 na-

rius Edmontono, Lawrence, Bridgeport ir Saginaw kuopos, o visa eilė kuopų gavo po 5, 4, ir 3 naujų narių.

Dirbant dėl gavimo naujų narių, kartu reikia stengtis platinti ir mūsų žurnalą "Šviesa." Jeigu darbininkas dar neįstoja į organizaciją, tai jis gali užsirašyti metams arba pusei metų "Šviesą." "Šviesos" metinė prenumerata tik \$1, o pusei metų—50 centų.

Mūsų organizacijoje yra apie 300 jaunuolių, kurie ima anglų kalboje knygas. Jaunuoliai, kurie gauna anglų kalbų knygas, tai jie negauna "Šviesos," nes jiems pilnai atiduodama anglų knygomis. Anglų knygų mes duodame mažiausiai \$3 vertės, o narys moka duoklių tik \$1.50.

Bet jeigu yra tėvai, kurie nori gauti savo vaikams anglų knygas ir sau "Šviesą," tai jie dėl žurnalo dar moka \$1. Moterys, arba ir vyrai, kurie nori gauti išleistas knygas, tai moka tik \$1 už "Šviesą." Jeigu vienas iš šeimos moka \$1.50, o kiti nariai, kurie nori gauti nei žurnalo, nei knygų, tai jie gali prie A.L.D.L.D. priklausyti, mokant tik po 10 centų į metus ir turi visas teises apart literatūros gavimo.

Draugai ir Draugės! Padarykime mūsų organizacijos vėjų sekmingu, jau dabar aptarkite savo kuopos susirinkime, kaip geriau jį praveisti, išrinkite komisijas, grupes, kurios stos darbin. Jeigu visi stosime į vėjų su energija, tai aišku, kad bus geri vaisiai, kad mūsų organizacija bus papildyta naujais draugais ir draugėmis.

D. M. Šolomskas.

Dijeta ir Tulžiapūslės Akmenys

Tulžiapūslės akmenys—angliška "gall stones" (ne "gold stones," ne "auksos akmenys," kaip kartais klaidingai vadinama). Galima jie pavadinti "tulžies akmenys" arba "akmenys tulžies pūslėje." Jų pusėtinai dažnai pasitaiko per pusėkapį pastarųjų metų.

Visaip buvo aiškinama priežastis jų atsiradimo, bet tik neseniai tapo susekta, jog, kaip ir daugely kitokių liguistumų, taip čia, *netikėtas maistas* yra pamatinė tulžiapūslės akmenų priežastis. Tapo net surasta, kokis būtent dijetos trūkumas yra atsakomingas už tą keistą ir sunkią ligą. O gi stoka *vitamino D, saulės šviesos vitamino*.

Vitaminas D kontroliuoja kalkių apykaitą mūsų kūne.

Dėl stokos šito vitamino išsivysto kaulų suminkštėjimo arba *rachito* ("rickets"), liga kūdikiuose. Panašiai, stoka šito vitamino maiste, kaip ir stoka pačių kalkių maiste, suaugusiems sukelia visokių "reumatizmų," kaulų gėlimų, dantų puvimų, gedimų. Svarbią čia rolę lošia ir *paratiroidinės liaukos*, kurios ir gi reguliuoja kalkių chemiją gyvūnų organizme.

Del stokos vitamino D maiste ilgainiui gali pasidaryt akmenys netik tulžiapūslėje, bet ir šlapimo pūslėje, inkstuose, šlapimo dūdose. Tatai, mokslinių tyrimų būdais, prirodė japonas mokslininkas Saiki. Daktaras Saiki savo laboratorijoje penėjo žiurkės, triušio, Gvinėjos kiaulės priemoniškai, dirbtinai pagadintu maistu, be vitamino D, ir dėl to tie gyvūnėliai susirgo: jiems užaugo akmenys tulžies takuose, inkstuose, šlapimo pūslėje. Panašius

atsitikimų Dr. Saiki prirodė ir žmonių gyvenime.

Paskui, tyrinėjimo keliais, pasisekė net visai išstarpinti akmenis tulžies pūslėje, pridant prie maisto pakankamai vitamino D. Operacijos daryti nereikėjo. Tokių sklandžių atsitikimų gal da nedaug tepasitai, ko, tačiau jau labai aišku, jog *stoka vitamino D* dijeoje gali išauginti viduje akmenis.

Vitamino D yra kiaušinio tryniuose, žuvyse, žuvų aliejų ir po truputį lapuose daržovėse. Daugiausia jo yra žuvų aliejų ir dirbtinai koncentruotuose vitamino D preparatuose.

Tokiems akmenims vengti, reikia atitinkamos dijetos, kad joje viso ko būtų geroj proporcijoj ir ypač kad būtų vitamino D. Reikia būti at saulės dažniau, pasimankštyti, pasivaikščioti, gliiai pakvėpuoti pilvu. Dr. J. J. Kašciaučius.

STATEMENT OF THE OWNERSHIP, MANAGEMENT, CIRCULATION, ETC., REQUIRED BY THE ACT OF AUGUST 24, 1912,

of ŠVIESA published quarterly at Brooklyn, N. Y., for October 1st, 1934.

State of New York
County of Kings

Before me, a Notary Public in and for the State and county aforesaid, personally appeared D. M. Sholomskas who, having been duly sworn according to law, deposes and says that he is the business manager of the Šviesa and that the following is to the best of his knowledge and belief, a true statement of the ownership, management (and if a daily paper, the circulation), etc., of the aforesaid publication for the date shown in the above caption, required by the Act of August 24, 1912, embodied in section 411, Postal Laws and Regulations, printed on the reverse of this form, to wit:

1. That the names and addresses of the publishers, editor, managing editor, and business manager are: Publisher American Lithuanian Workers Literary Assn., 46 Ten Eyck St., Brooklyn, N. Y.

Editor, Roy Mizara, 46 Ten Eyck St., Brooklyn, N. Y.

Managing Editor, Roy Mizara, 46 Ten Eyck St., Brooklyn, N. Y.

Business Manager, D. M. Sholomskas, 46 Ten Eyck St., Brooklyn, N. Y.

2. That the owner is: (If owned by a corporation, its name and address must be stated and also immediately thereunder the names and addresses of stockholders owning or holding one per cent or more of total amount of stock. If not owned by a corporation, the names and addresses of the individual owners must be given. If owned by a firm, company or other unincorporated concern, its name and address, as well as those of each individual member, must be given. American Lithuanian Workers Literary Assn., 46 Ten Eyck St., Brooklyn, N. Y., President, S. Sasna, 46 Ten Eyck St., Brooklyn, N. Y., Secretary, D. M. Sholomskas, 46 Ten Eyck St., Brooklyn, N. Y., Treasurer, O. Depsas, 62 Union Ave., Brooklyn, N. Y.

3. That the known bondholders, mortgagees, and other security holders owning or holding 1 per cent or more of total amount of bonds, mortgages, or other securities are: (If there are none, so state.) None.

4. That the two paragraphs next above, given the names of the owners, stockholders, and security holders,

if any, contain not only the list of stockholders and security holders as they appear upon the books of the company but also in cases where the stockholder or security holder appear upon the books of the company as trustee or in any other fiduciary relation, the name of the person or corporation for whom such trustee is acting, is given; also that the said two paragraphs contain statements embracing affiant's knowledge and belief as to the circumstances and conditions under which stockholders and security holders who do not appear upon the books of the company as trustees, hold stock and securities in a capacity other than that of a bona fide owner; and this affiant has no reason to believe that any other person, association, or corporation has any interest direct or indirect in the said stock, bonds, or other securities than as so stated by him.

D. M. SHOLOMSKAS.

Business Manager.

Sworn to and subscribed before me this 10th day of Oct., 1934.

(Seal)

PETER TARAS.

Notary Public.

(My commission expires March 30, 1936).